

COMPENDIUM
INSTITUTIONUM
D. JUSTINIANI
IMPERATORIS

P A R S III.

De modis acquirendi jus in re particularibus.

LIBER II.

TITULUS I.

De rerum divisione, & acquirendo ipsarum dominio.

528 **A**lterum juris objectum sunt
res in sensu juridico accep-
tæ, quæ juxta Franz. h. n. I.
sunt entia objective considerabi-
lia in ordine ad acquisitionem,
vel dispositionem humanam; aut
secundùm Vitri. ad Inst. h. n. I.
res impræsentiarum est omne
id quod nec ad ius juris ob-
jectum, nimirum personas, nec
ad zium, actiones, refertur.

529 **I**ma rerum divisio est, quod
aliæ sint in patrimonio privato-
rum, aliæ extra illud. pr. Inst.
h. .... Illæ sunt, quæ aut in pri-
vatorum dominio, aut possessione

existunt.... Hæ autem, quæ nec
in alterius dominio, nec posses-
sione existere possunt. Arg. S.
II. Inst. h.

§. Ius & usus.

Res extra patrimonium sunt
imò communes, quarum usus 530
omnibus patet, proprietas autem
est nullius privati. ut putat Vi-
tri. h. n. 4. sive, ut vult Manz.
h. n. 4. quæ hætenus fuerunt in
communione relicte, & à ne-
mine firmiter occupatæ. Aliter
definit res communes Coccejus
in Jur. cont. de rer. divis. q. 6.

O

esse

esse illas, quæ omnibus competunt, aliquando juxta solum usum, ubi is est separabilis à substantia, v. g. mare, aliquando juxta proprietatem, v. g. aër, & certo respectu aqua profluens. Neque dicas, aquam profluentem à flumine non differre; Etenim aqua profluens, ut est *aqua fluminis*, a flumine non differt; at verò spectata, ut *aqua*, à flumine distinguitur. Vid. Harp. h. n. 4.

COROLLARIA

De rebus communibus.

531 *Innum*: Mare hodie, saltem omnibus privatis, commune non est, prout Puffendorffii de *jure naturæ & gent. Lib. 4. cap. 5. §. 7.* rationes firmant, nam, cum omnes maris usus non sint inexhaustibiles: v. g. piscandi, & colligendi res, in mari nascentes, hinc malignior accolis inferretur conditio, si omnes maris partes cuivis paterent. Ita Puffend.

532 *2dum*: Mare hodie omnibus populis, & potentiis, saltem accolis, maximè quo ad usus inexhaustibiles, v. g. navigan-

di, commercia exercendi, aquam pro sale coquendo hauriendi &c esse commune Grot. in *diff. de mari libero cap. 5. per tot.* ubi demonstrat, jus navigandi ad Indos Lusitanis non esse proprium titulo occupationis, ex ratione, quia mare est in numero earum rerum, quæ in commercio non sunt, hoc est, quæ propriè juris non sunt, cui ad stipulatur Puffend. Lib. 4. de *Jure nat. & gent. cap. 5. §. 10.*

At quares, quid dicendum sit de usibus exhaustibilibus, v. g. piscandi, legendi conchilia &c. an etiam illi omnibus Potentiis accolis competant? Resp. affirmativè arg. eorum, quæ tradit Puffend. L. C. §. 8. in fine, ubi inquit: *Maris accolæ populos suorum portuum, tractusque littoralis dominos esse, nec non arg. traditorum à Laudato Puffend. §. 9. L. C.* ubi concludit: *Mare ultra 60. miliaria à populi accolæ portibus esse commune.* Ex qua doctrina ego sic arguo: ergò quæcunque Potentia accola non tantùm in portu suo, utpote cuius habet dominium ad 60. miliaria, legere potest

potest conchilia, & piscari, verum etiam ultrà, quia in isto spatio mare adhuc hodie est commune.

ad usus speciales, quidquam suscipi potest. Ita *Laud. Strick.*

§. 2. 3. & 4.

534 *ztium*: Societas Ostendana jure navigandi ad plagas Orientales, atque in locis, per Anglos, & Hollandos nondum occupatis exercendi commercia fruitur. Ratio est quia mare in ordine ad navigationem est commune, atque commercia non nisi populus, quocum hæc volunt exerceri, exteris potest inhibere. Vid. *Puffend. L. C. §. 9.*

2dò extra patrimonium nostrum sunt res publicæ, quarum usus omnibus patet, proprietas verò ad populum pertinet, v. g. flumina, portus, ripæ &c. §. 2. & 4. *b.* Ratio: quia res publicæ, quæ tales, per occupationem, quæ fit per universitatem, factæ sunt ejus populi, in cujus finibus res tales existunt. *Grat. de jure B. & P. Lib. 2. cap. 2. §. 4. . . .* Verum notat denuo *Coccej. de rer. Div. q. 7.* dari etiam res, & quò ad usum, & quò ad proprietatem publicas, v. g. ærarium, & hinc distinguit inter res, quarum usus à proprietate separari potest.

535 *atum*: Hodie, nec aërem, nec aquam profluentem, nec littora esse res communes, quo ad usum specialem, v. g. exstructionem molendinorum, tam aquaticorum, quàm pneumaticorum, ita post *Köppen q. 20. n. 14. Strick. diff. 26. §. 7. Cap. 1.* Ratio: quod teste *Zieglerio de jurib. Majest. Lib. 2. Cap. 15. §. 19. mibi contrario*, Principibus, postquam in ipsos translata sunt Reip. jura, illa debeantur, quæ olim populo competebant, per consequens iis invitis, nec in aëre, nec in aqua profluente, saltem quò

COROLLARIA.

De rebus publicis.

imum: Quòd, sicuti res publicæ per dictam occupationem universalem pertinent ad populum, ita etiam, postquam jura populi Principibus cesserunt, & occupatæ sint, prout

innuit *Grot. L. C.* quia Principes in locum populi successerunt.

538 *2dum*: Jus piscandi &c. in flumine publico quidem de jure Romano liberum fuisse unicuique de populo, at hodie, quemadmodum flumen in dominio est Principis, ita is etiam jus habet prohibendi, ne quis flumen piscandi gratiā ingrediatur. *Grot. L. C. §. 4.*

§. 6.

539 *3tio*: Extra patrimonium nostrum sunt res universitatis, quarum proprietates ad universitatem, usus verò ad omnes de illa universitate spectat: ut sunt theatra, stadia, viæ publicæ, pascua, piscinæ, aquæductus, fontes &c. vel etiam, quarum usus non pertinet ad singulos, sed manet cum proprietate penes universitatem. v. g. fundi, horrea, vectigalia, molendina, &c.

COROLLARIA

De rebus universitatis.

540 *1mum*: Res universitatis aliquas destinari ad usum singu-

lorum de universitate, v. g. vias publicas, fontes, aquæductus &c. & tunc unusquisque iis uti potest. *Loffæus de jure univ. p. 3. Cap. 1. n. 7.*

2dum: Alias verò res universitatis destinati non ad usum singulorum, sed omnium collectivè, v. g. pascua, nemora, vectigalia, molendina, &c. quo casu quisque de universitate iis uti nequit. *Vid. Laud. Loff. L. C. n. 4.*

§. 7.

4to Res extra patrimonium nostrum sunt res nullius, quæ speciali ratione in dominio privatorum regulariter esse non possunt. v. g. res sacræ, religiosæ, & sanctæ §. 7. b. de quibus jam est agendum.

§. 8.

Res sacræ sunt, quæ per Pontifices ritè Deo sunt consecratæ: v. g. calices, templa, donaria Deo dicata &c. requiritur autem ad constituendam rem sacram, 1mò auctoritas Pontificalis, 2dò solennitates à Jure defi-

definita, de quibus Canonica. 3^{ti}o Immediata destinatio ad cultum Divinum.

4^{tu}m: quòd, si extra hos casus res sacra de facto fuerit alienata, possit à quocunque, absque pretii refusione, vindicari. cit. L. 21. C. de sacros. Eccl. Ratio: quia eo casu, alienatione nulliter contractâ, dominium non transit.

COROLLARIA

De rebus sacris.

544 1^{mu}m: A rebus sacris differre res ecclesiasticas, v. g. vineas, domos, hortos &c. utpote, quæ ad cultum Divinum immediatè non consecrantur, sed sustentationi ministrorum Ecclesiæ duntaxat deserviunt.

545 2^{du}m: Regula: Res sacræ alienari nequeunt; tradita in §. 8. h. ad res ecclesiasticas non pertinet, hæ enim, dummodo certæ solennitates, v. g. decretum superioris ecclesiastici, necessitas &c. intervenerint, sunt alienabiles.

546 3^{ti}um: Regula de rebus sacris non alienandis, fallit imò si redimendi sint captivi. §. 8. h. . . . 2do in casu maximæ famis. L. 21. C. de Sacros. Eccl. Canonizatâ per can. 70. Caus. 12. q. 2. ubi in casu Ecclesia non habet aurum, ut fervet, sed ut erogat. . . 3^{ti}o. Si Ecclesiam æs alienum premat. Can. 2. 10. q. 2. ibi: si debitum urget, nec aliunde solvi possit.

§. 9.

Res religiosæ sunt loca, in quæ mortuorum cadavera sunt illata, ut perpetuò ibi maneant. §. 9. h. ob religionis reverentiam, & dicuntur in specie sepulchra, quorum alia sunt familiaria, in quæ nemo infertur, nisi sit de familia, alia hæreditaria, quibus etiam quisunque hæres extraneus inferri potest.

COROLLARIA

De rebus religiosis.

1^{mu}m: Hodie, cum cadavera sepeliuntur in locis, solenniter ab Episcopo benedictis, hinc privatorum sepulchrorum vix ullus superest usus, eò quòd hodie non privatâ, sed publicâ auctoritate locus fiat religiosus.

O 3

2^{du}m:

550 *2dum*: quòd, sicuti de jure Justinianæo locus religiosus est extra commercium, & hinc inalienabilis, ita pariter sepulchra jam tum benedicta alienari nequeant. *Reiff. ad decret. de sepult. n. 65, & seqq.* Ratio: quòd, quia benedictio sepulturæ adhæret, simoniacum foret pro ea aliquid temporale accipere.

551 *3tium*: posse pretium accipi pro honoratiori situ, & loco sepulturæ: v. g. ut quis sepeliatur in ecclesia, capella &c. *Laud. Reiff. L. C. n. 68.* Ratio: quia honor & præeminentia res est temporalis, & pretio æstimabilis.

§. 10.

552 Res sanctæ sunt, quæ speciali sanctione contra injuriosam hominum violationem sunt munitæ. v. g. Deus T. O. M. & universi Coelites. *Nov. 77. cap. 1. §. 1. Aug. Imperator. L. ult. in pr. C. LL. S. R. Imperium, muri & portæ civitatum. §. 10. h. leges, legati, parentes, ministri publici, & curiæ Principum. Franz. n. 14. h. t.*

* * *

COROLLARIA.

De rebus sanctis.

1mum: Res statim enumeratas adhuc hodie sanctas esse, nam hoc naturalis lex hic, nunc publica universalis statuit, cum harum rerum violatio operaretur hic boni naturæ, nunc salutis publicæ civitatum destructionem.

2dum: hodie pœnam, temeratoribus aliquarum saltem rerum sanctarum de jure Romano statutam, esse arbitrariam, v. g. relegationis, multæ &c. *Coccejus in jur. cont. de rer. Div. q. 5.* Nisi pœna sit in Constitutionibus criminalibus Imp. expressa, & determinata.

§. 11.

Res singulorum sunt, quæ in ipsorum patrimonio existunt, sive respectu quarum ipsis competit *jus in re*, vel *ad rem*. *Vitri. h. ...* Est autem *jus in re* nobis competens ob qualitatem, quæ rem nobis obnoxiam & subditam denominat, v. g. quòd

quòd nostra fit, nobis hypothe-
cata, serviat, aut à nobis possessa
&c. ita ferè *Feltman. in tr. de*
jure in re, & ad rem. Cap. 9.
posit 37... Jus ad rem est *jus*
competens nobis ob qualitatem,
quæ personam ad faciendum,
tradendum aut dandum nobis
obligatam denominat. Idem Felt-
man L. C. n. 49. v g quod
oritur ex contractibus, vel
quasi &c.

556 Præcipua species juris in re
est *dominium*, de quò, post-
quam de rerum divisione dixi,
inspiciendum est, quid, & quo-
tuplex sit, & quinam sint modi
illius acquirendi? *Dominium*
itaque est *jus in re de illa proprio*
nomine disponendi, nisi in quan-
tum quis lege, vel conventione.
vel vi prohibetur. Arg. L. 14. C.
de contrah. empt. Unde

557 Sequitur 1. Nec tutorem,
nec curatorem esse rerum pu-
pillarium dominos, quia illi
de his rebus non proprio; sed
alieno nomine disponunt.

558 Sequitur 2. Pupillum do-
minum esse rerum, licèt illas ob
legis prohibitionem pro lubitu
alienare nequeat. *S. ult. Inst.*
quib. alien. licet &c.

Sequitur 3. Debitorem esse
pignoris, à se pro securitate
crediti constituti, dominum,
ut ut illius ob obstantem con-
ventionem alienandi facultate
destituatur.

Sequitur 4. *Dominium rei*
nostræ non destitui per violen-
tam occupationem, tamen si
desuper disponendi facultate
per vim careamus.

Omissis variis dominii divi-
sionibus, alibi tractandis, hìc
unicam noto, quâ aliud est
eminens & summum, aliud *vul-*
gare, bassum & commune; illud
est, *quod habenti summum Im-*
perium competit etiam in res
privatorum ad communem civi-
tatis utilitatem, & necessitatem.
Grot. de J. B. & P. Lib. 1. Cap.
1. s. 6. quod probat Franz. h. p.
2. n. 7.... Intellige: ad salutem

civitatum quâ imperantium
publicam. Hoc, sive *commune*,
& *vulgare* est, *quod privatis*
competit in res suas. Ex quibus

Infertur 1. Quòd, sicuti o-
lim *dominium* illud altum, &
eminens extitit penès Remp.
aut populum, ita hodie debeat
tur Principi, utpote qui in ju-
ra populi successit.

563 Infertur 2. Quòd quidem dominia vulgaria inter privatos sint divisa, at verò eminentis illud Principibus pro sustentatione onerum communitatis relictum sit.

564 Infertur 3. Fructus domini vulgaris, v. g. jus ex fundis privatis percipiendi segetes, legendi glandes &c. privatis deberi, nisi fortè concurrat dominium eminentis, quod potius est; fructus autem domini eminentis, v. g. jus piscandi, venandi, & aucupii &c. Principibus elargior *cum Grot. de J. B. & P. Lib. 2. Cap. 2. §. & Vitria. de J. N. & G. Lib. 2. Cap. 2. q. 22.*

565 Nunc de modis acquirendi rerum dominia tractandum est, qui à titulis eorum acquirendorum differunt, tituli enim sunt causæ efficientes, ut dominium acquiramus, modi autem sunt quasi instrumenta: exemplum habes in casu quæsitæ domini per donationem, ubi traditio est modus, donatio autem est titulus, licèt in aliis hæc duo non ita distingui possint, sic venatio & modus & titulus est dominium feræ acquirendi. *Vitria h. n. 36.*

Modi acquirendi rerum dominia alii sunt *naturales*, alii sunt *civiles*. Illi sunt, qui ad *transferendum dominium suapte naturâ* & *vi sunt habiles*. Hi, qui *vim transferendi domini habent à lege Civili*. Ita *Franz. h. p. 3. n. 1.* De naturalibus (quorum meo iudicio sunt quatuor, 1. Occupatio. 2. Accessio. 3. Specificatio, & 4. Traditio hic est agendum.

§. 12. & sequentes.

De occupatione.

1 mus modus acquirendi rerum dominia naturalis est Occupatio, *quâ res occupando nostras facimus.* . *Alia est rerum, quæ nullius sunt*, quo saltem de jure Justinianæo, pertinet *Venatio, & Inventio*; *Alia rerum, quæ alicujus sunt*, v. g. occupatio bellica, *de qua infra* Ad hæc de jure Germanico occupatio alia est *per universitatem, quæ fit per populum, aut eum, qui populo imperat*; sub quam cadunt illa, quæ in singulos non sunt translata, v. g. flumina, lacus, stagna, sylvæ, montes, &c. *Alia per singulos, cujus*
ob-

objectum sunt illa, quorum occupatio privatis, aut expresse, aut tacite est concessa. Ita *Vitria. de J. N. & G. lib. 2. cap. 2. q. 19.*

566 Ad Occupationem de jure Romano pertinet imò Venatio, quæ genericè spectata est occupatio, quâ feram, in naturali libertate versantem, nostram facimus.... abique imò in venationem in specie sic dictam, aucupium, & piscationem. 2. In altam seu superiorem. 3. In simplicem & simultaneam. 4. In precariam & hereditariam. vid. *Franz. h. p. 3. §. 1. per tot.*

COROLLARIA.

De venatione in genere.

567 *immum*: Fera sive terrestris, sive aquatica, sive aëria, quousque in sua naturali libertate existit, de jure Justiniano est nullius, & hinc pertinet ad primò occupantem. §. 12. *h.* quia illa est rerum, quæ sunt nullius, indoles, quòd ad primò occupante n pertineant.

568 *zdum*: de Jure hodierno autem sustineo sententiam *Ziegleri ad Grot. lib. 2. cap. 2 §. 5.*

Puffend. de jure nat. & gent. lib. 4. cap. 16. §. 11. Vitria. de J. nat. & gent. lib. 2. qu. 20. veriore esse; feras, pisces, & aves vi occupationis per universitatem esse in dominio populi, aut ejus, qui jus habet in populum; Ratio: quia Populus & successores Principes elementa, quò ad usus saltem speciales, inter privatos non dividendo, eadem jam tum occupata cum omnibus quæ illa inhabitant, sibi reservârunt, & antevertunt dominium naturaliter aliàs acquirendum, prout inquit *Vitria. cit.* vel, ut loquitur *Puffend. l. cit.* Princeps pro domino feræ habetur, non quia occupatione per singulos eam occupavit, sed quia alium ab occupando prohibere potest,

Nec dicas 1. Quòd hæc ratio cinatio non procedat de jure Romano, licet etiam ibi fieri potuisset illa per universitatem occupatio; Nam respondeo; Jus Romanum concedendo privatis occupationem per singulos satis significavit animum populi, occupationis illius universalis exclusivum.

Nec dicas 2. Quòd Princeps feram,

P

Handwritten note: Invenitur in...

Handwritten signature: L. D. ...

feram, per universitatem occupatam, vindicare nequeat, ergò signum est, quòd illius dominium non habeat. Respond. enim, dominium restrictum esse ad territorium, quo relicto feræ dominium amittitur. Simile habes ex jure Romano in fera, quæ custodiam privati evasit.

COROLLARIA.

De venatione in specie.

571 *1um*: Quòd, sicuti in prima rerum divisione, saltem in Germania, dominium basium duntaxat, & inde consequentes effectus privatis sunt concessi, Principibus verò eminentis, ejusque effectus sunt reservati, ita ut His jus occupandi feras, tanquam eminentis domini effectus, debeatur.

572 *2dum*: Quòd, licet de Jure Romano fera laqueo, in proprio fundo posito, ita intricata, ut evadere nequeat, pertineat ad ponentem, non autem eximentem; de Jure nostro tamen ad neutrum spectet, sed à Principe, aut habente jus venandi vindicari possit. Simile

habes ex Jure Romano in thesauro, datâ operâ in alieno fundo reperto, qui ad dominum fundi pertinet, eò quòd ipse inventoris operâ usus fingatur.

3^{ium}: De jure Romano 573 quidem fera, si ita vulnerata non sit, ut elabi queat, non pertinet ad vulnerantem; At de moribus aliquorum locorum licet vulneranti illam persequi extra territorium. *Franz. h. n.* 20.

4um: Hodie non tantum 574 ferarum in sylva circumsepta, (secus ac de Jure Romano) verum etiam in non circumsepta existentium, utpote occupatione illâ universali occupatarum, dominium habet venationis dominus.

COROLLARIA.

De piscatione.

1um: Quemadmodum 575 jus venandi in specie, tanquam effectus domini illius eminentis, vi universalis occupationis pertinet ad eum, qui populo præest, eò quòd is in jura hujus successerit, ita pariter per flumi-

minum, & stagnorum occupacionem jus piscandi.

576 *2dum*: De jure Romano in alieno stagno, aut lacu (secus ac piscina) piscari licet, eò quòd tales pisces, licèt egredi nequeant, naturalem libertatem habere existimentur; At verò de jure Germanico per *Ord. Crim. Carol. art. 169.* non tantùm is, qui in alieno stagno, aut lacu, verùm etiam, qui in alienis rivis, aut fluminibus non inclusis piscatur, domino stagni, lacùs, rivi, aut fluminis acquirit piscium dominium. Simile habes ex jure Romano in thesauro suprà allegatum.

577 *3tium*: Hodie, quia flumina per occupationem illam universalem in Principum sunt dominio, hinc etiam pisces. Ratio est: quia qui est dominus fluminis, hoc ipso etiam est dominus piscium.

COROLLARIA.

De aucupio.

578 *1mum*: Regulæ, quas de venatione in specie, & piscatione tradidi suprà, quoque procedunt de avibus, saltem pretio-

fioribus v. g. perdicibus &c. Ratio est: quia & in his occupatio illa per universitatem dominium quærit venationis domino.

2dum: In avibus non ita pretiosis procedit adhuc hodie juris Romani decisio, nimirum quòd, cùm ibi nulla universalis occupationis regulariter appareant in Principibus vestigia, tanquam nullius cedant primò occupanti.

3tium: De apibus sic esse habendum: quòd si, ubi ita fert regionis consuetudo, apes redeundi animum deposuerint, pertineant ad illum, qui easdem suo alveario imposuit. Ratio est: quia ibi venationis dominus non existimatur easdem per universitatem occupasse.

§. 17.

Tractat de occupatione bellica, quæ est rerum, modò in alterius dominio existentium, apprehensio, quia autem restat altera occupationis rerum, quæ nullius sunt, species, nim. Inventio, hinc, ut

de illa prius agamus, ordo potestulat; quare sit

§. 18.

De inventione.

582 *Inventio est occupatio, quæ res, quæ vel antè nullius fuerunt, vel alicujus esse desièrunt, nobis acquirimus; prioris generis sunt lapilli, gemmæ &c. in littore maris repertæ, posterioris generis autem sunt thesaurus & res pro derelicto habitæ. De his postea, nunc de inventione rerum, quæ nunquam ullius fuerunt, circa quam hæc est juris Romani*

583 *Regula: Lapilli, gemmæ, & si quæ sunt res similes, in littore maris inventæ, quæ in nullius adhuc fuerunt dominio, jure naturali cedunt inventori. §. 18. b. Ratio: quia nullius sunt.*

COROLLARIA.

De inventione rerum, quæ semper nullius fuerunt.

584 *Imum: Inventio prædictarum rerum hodie non est modus acquirendi rerum dominia*

privatus; sed publicus, & hinc si privatus has res, similè (ve invenerit, non acquirit ipsarum dominium, quia eas, tanquam nullius privati, Principibus sustentatione concessas esse, re- Et tenet Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 8. §. 5.

2dum: Quòd, ubi res mentionatæ à Principibus vi illius occupationis universalis non sunt occupatæ: v. g. ubi Princeps permittit easdem etiam à privatis occupari, nostræ fiant occupando. Quia eo casu, veluti res pro derelicto habitæ, cedunt primè occupanti. Vitri. de J. N. G. lib. 2. cap. 8. q. 9.

§. 39.

De inventione thesauri.

Res, quæ alicujus esse desiit 586 Imò est thesaurus, sive vetus quædam depositio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat. L. 31. §. 1. ff. de. A. R. D. qui cedit inventori, eò quòd aliter non fit. itad. L. 31. Modo in proprio fundo reperitur, nam casu fortuito in alieno reper-

tus tantum quoad medietatem est inventoris.

ut temporis causa & requirendi animo res abjecta censeridebeat. ut inquit Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 4. s. 4. .... unde confurgit

COROLLARIA.

De thesauris.

587 Primum: Theauri in iis locis, ubi leges Civiles non obstant, adhuc hodie sunt inventoris, quia eo casu Princeps, quae populi caput, thesauros, tanquam res nullius, non occupavit occupatione illa ubi-
versali, superius explicata; sed occupationem per singulos faciendam permittit.

Regula: Res pro derelicto habitae tam de jure Justiniana, quam hodierno cedunt primò occupanti. Ratio est: quia nullius sunt. Nec obstat: quod & haec dici possint per Principes occupatae occupatione illa universali. Resp. enim hoc dici posse, si sufficiens de-
super habeatur animi indicium. Alia rerum, quae navis levandae gratia ejiciuntur, aut de rhedis cadunt, aut alio casu amittuntur, habenda est ratio, circa has enim sequens statuitur

588 2dum: At verò in locis, ubi lex Civilis privatis jus occupandi thesauros denegat, Princeps vel Reip. caput thesauros occupatione illa universali occupasse, atque dominium, in sensu supra explicato, sibi quasivisse intelligitur.

Regula: Prædictae res non cedunt primò occupanti, sed manent pristinorum dominorum de jure Romano aequè, ac Hodierno. Ratio est: quia in his nullus est animus easdem habendi pro derelicto, cum alia sit domini intentio.

§. 47. & 48.

389 Res, quae alicujus esse desuit, est res pro derelicto habita, quam quis ea mente abjecit, ut eam in numero rerum suarum amplius esse nolit. h. s. 47. Quae mens ex abjectione facta praesumitur, nisi sit circumstantia,

§ 17.

Nunc de occupatione rerum, P 3

rum, quæ alicujus sunt, v. g. bellica, quæ est occupatio, quæ id, quod ex hostibus, vel in conflictu, vel in excursibus extra ministerium publicum capimus, nostrum facimus. Vitria, h. n. 44. Unde patet: Occupationem bellicam aliam esse privatam, quæ res privatas ab hoste capiendo extra ministerium publicum constituti, nostras facimus: aliam publicam, quæ Princeps, bellum gerens, res publicas, aut etiam privatas per milites in ministerio publico constitutos, capiendo suas facit. Ex quibus.

593 Sequitur 1. Res soli simpliciter, nec non mobilia aut moventia, in ministerio publico per milites ab hoste capta, primo & directè populo belligeranti cedunt. Ratio: quia prioris generis res non nisi actu publico, v. g. inducto exercitu &c. occupantur, quia autem mobilia & moventia actu etiam privato v. g. per excursiones, direptiones, ab officiale concessas, capi possunt, hinc non aliter, quàm actu publico occupatæ sunt Principis. Grot. de J. B. & P. lib. 3. cap. 6. §. 11. &

12. quem sequitur Vitria. de J. N. & gent. lib. 3. cap. 6. q. 9.

Sequitur 2. Mobilia & moventia actu privato à militibus, extra ministerium publicum constitutis, occupata primò & directè fiunt occupantium, nisi & in his lex Civilis dominium singulorum antevertat, atque ita occupata publica declaret. Ita Vitria l. c. quod videtur posse exemplificari in tormentis bellicis &c.

§. 19.

Egi de primo modo acquirendi rerum dominia generali nim. de Occupatione, sequitur 2dus, nempe Accessio, quæ id, quod rei nostræ principali accedit, nobis acquiritur; Alia est naturalis, quæ fit naturæ beneficio, hominis operâ, aut nihil, aut parùm conferente; Alia industrialis, quæ fit hominis operâ vel industriâ. De illa, quæ duplex est, continua & discreta, hic tracto. De industriali agam n. 628. Continua, quæ est modus acquirendi dominium rei nostræ sinè hominis opera accedentis, quatuor habet species. Prima est

est alluvio. 2da accretio, seu
coalitio. 3tia Insulæ productio.
4ta alvei derelictio.

COROLLARIA.

De alluvione.

§. 20.

596 Alluvio est *accessio naturalis incrementi latentis, ita ut intelligi nequeat, quantum quovis temporis momentò fundo nostro illimitato adjectum sit.* Circa quam hæc de jure saltem Romano statuendæ sunt regulæ.

597 Regula 1. Fundus limitatus, hoc est: autoritate publicâ certis limitibus circumscriptus, non gaudet commodo alluvionis. ratio est: quia eo casu Resp. aut Princeps facto suo sufficienter declarârunt, quòd jus alluvionis sibi velint reservare. *Arg. L. 16. ff. de A. R. D.*

598 Regula 2. Fundus illimitatus, cujus limes est ipsum flumen, incremento alluvionis fruitur. *Arg. d. L. 16.* ratio est: quia id quod adjicitur fundo, fit pars illius, & per consequens ad quem fundus pertinet, ille est singularum partium dominus. *Manz, b.*

Primum: *Docente Puffend. 599 de J. N. & gent. lib. 4. cap. 7. §. 12.* Incrementum alluvionis non acquiritur domino fundi, sed populo, cujus id est flumen. ratio: quia non tantum aqua fluminis, sed omnia, quæ in eo continentur, & hinc ipse fundus, per quem flumen labitur, publica sunt.

2dum: ubi tamen populis per superiùs explicatam occupationem universalem nec flumina, nec incrementa fluviatrica occupavit, sed privatis adjudicavit, ibi, sicuti flumen in privatorum est dominio, ita pariter id, quod fundo per alluvionem accessit. 600

§. 21.

2da species accessionis naturalis continuæ est Accretio, seu Coalitio, quæ est *accessio naturalis incrementi patentis, sive modus acquirendi, quo notabilis pars fundi, vi fluminis avulsa, & fundo nostro* as-

affixa nobis acquiritur. §. natam, ratione prædii confinis, nobis acquirimus. §. 22. h.

COROLLARIA.

De accretione.

602 *Primum: Hodie etiam partem terræ vi fluminis avullam, si nondum alterius fundo accreverit, à pristino domino vindicari posse, ratio est: quia eousque nullus modus acquirendi rerum dominia intercedit.*

603 *2dum: Naturalem rationem nihil impedire, quo minus dominus demonstrans, crustam suam esse, eam etiam post coalitionem vindicare possit. Ita Hertius in not. ad Puffend, loc. cit. lit. C. ubi exemplum avulsionis memorat in magna parte terræ, Daniæ avulla, & Hollandiæ adjecta.*

§. 22.

604 *3tia species accessionis naturalis est Insulæ, sive eminentioris partis terræ, quam mare, aut flumen ambit, productio, quæ est modus acquirendi dominium, quo insulam in flumine*

COROLLARIA

De insula.

Primum: Insula in flumine nata de jure Romano pertinet ad vicinos prope flumen, habentes prædia illimitata pro regionibus fluminis. ratio: quia hoc jure isti vicini dominium intelliguntur habere terræ, quam flumen occupat.

2dum: Hodie Insulas in 605 fluminibus, ad dominos Territoriales pertinentibus, natas non ad privatos, sed ipsos territorii Dominos pertinere, quia Hi insulas occupatione universalis occuparunt, quemadmodum firmat Grass. in Collat. sect. 2. §. 2. ex constitutione Rudolphi Regis Romanorum, Anno 1293. cum consilio Staruum Imperii editâ, quæ ita habet: Si insula nata est in Rheno, vel alio flumine in comitatu aliqujus Comitum, qui in ipso flumine recipit telonia, & conductus, habetque comitatum eundem, ea insula spectat ad Imperium, & ipsum Comitum, non ad alium domi-

dominum, cuius districtus pro-
tenditur, ad ripam prælibati
fluminis.

§. 23.

607 Quarta species accessionis
naturalis est alvei derelictio,
quæ est *modus acquirendi, quò
alveus à flumine derelictus jure
contigui prædii nobis acquiri-
tur.* §. 23. h.

COROLLARIA.

De alvei derelictione.

608 Primum: De jure Romano
alveus derelictus pertinet ad
vicinos, habentes prædia illi-
mitata, pro prædii cujuscun-
que latitudine, quæ prope ri-
pam est. *d. §. 23.* quia hi hoc
jure terra, quam flumen occu-
pat, domini censentur.

609 2dum: Apud Nos in flu-
minibus à populo, aut jus po-
puli habente occupatis occu-
patione illâ universali alveus
derelictus est populi, aut Prin-
cipis, at verò in non occupatis
tunc demum fit, privatorum,
quando his concessus reperi-
tur ager, usque ad flumen ex-
currens. *Ita Grot. de J. B. &
I. lib. 2. cap. 8. §. 13.*

§. 24.

Alia est ratio habenda, si cu-
jus ager, planè licèt, inunda-
tus sit; eo enim casu, quia sub-
stantia fundi non mutatur, si a-
qua recesserit, pristinis dominis
restituitur, tametsi amissione
facti eundem interim amiser-
rint. Ubi tamen

Notandum 1. *Ex Grot. loc. 611
statim cit. §. 10. n. 2.* quòd, si
gravissima sic inundatio, neque
alia signa sint, quæ retinendi
dòminii animum notent, facile
intelligatur ager habitus dere-
lictui, quia præsumendum non
est, quòd quis ejus, quod vult,
longo tempore nullam edat
significationem.

Notandum 2. Quòd ager 612
sic derelictui habitus non per-
tineat ad primò occupantem,
sed ad Principem, aut illum, qui
jura Reip. tenet. Ratio stat in
occupatione illa universali sæ-
pius dicta. Exemplum affert
Grot. l. c. in Hollandia. Aliud
tamen foret, ubi Princeps sub-
ditis facultatem alveos occu-
pandi concederet.

***

Q

§. 19.

§. 19.

613 Hæc de accessione *continua*. Discreta, quæ est *modus acquirendi dominium earum rerum, quæ ex nostra descendunt*, duas habet species, *fecuram animalium, & perceptionem fructuum*, de hac statim. Est autem *fecura animalium accessio fœtus, ex animali nostro nati*; & hinc quidquid ex animalibus nostris nascitur, nobis acquiritur. *h. §. 19.* quia, sicuti fructus pars rei nostræ censetur, ita pariter par-

§. 36.

614 Secunda species accessionis discreta est fructum percipio, quæ est *modus acquirendi dominium fructuum (sive ejus, quod ex re percipitur & repercipitur, qualia sunt poma, segetes, &c.) ex re aliena, bonâ fide possessorum. s. 36. h.* Unde

615 Sequitur I. Malæ fidei possessorem neque naturalium, (*qui aut nullâ, aut tantum modicâ hominis operâ interveniente percipiuntur*) neque industrialium (*sive ex speciali hominis industria percipientium*) domi-

nium acquirere. *L. 22. C. de R. V. ibique Brunnem. n. 1.* Ratio stat in pœna malæ fidei, ne quis ex sua malitia reportet emolumentum.

Dixi: *nec naturalium, nec 616 industrialium &c.* nam malæ fidei possessor fructuum ex sola opera convenientium dominium acquirit, v. g. operis alieno instrumento confecti. Ratio: quia hi fructus emolumentum sunt propriæ industriæ, non rei alienæ. Ex quo porro

Sequitur 2. M. F. possessorem 617 teneri non tantum ad fructus perceptos; sed etiam quos bonus paterf. honestè percipere potuisset, restituendos. *L. Domum 5. C. de R. V.* quia omnia sunt restituenda domino, quæ habiturus fuisset, si non alius, sed ipse possedisset. *Manz. h. n. 46.* De B. F. possessore notandæ sunt sequentes conclusiones.

Prima: Bonæ fidei possessor 618 titulum habens, à jure non improbatum, fructus æquè naturales, ac industriales tuos facit *L. 48. ff. de A. R. D. ibique Brunn. n. 1.* Ratio: quia B. F. possessor loco domini penè est.

Dixi: *Si titulum habeat à 619*

jure non improbatum: Unde si titulus sit à jure reprobatus, B. F. possessor non naturales, sed solos industriales suos facit. Exemplum est in L. 45. ff. de de usur. & fruct. ubi conjuges donatarii fructus tantum industriales percipiendo ex fundo donato suos faciunt, quia quo ad hos titulum habent, nim. industriam, at quo ad naturales nullum. *Brumm. ad h. legem.*

620 *2da*: Bonæ fidei possessor fructus perceptos suos quidem facit, at tamen *non irrevocabili- ter*, sed *interim*. L. 48. ff. de A. R. D. *Brumm. ibid.* Et hinc eosdem, nondum usucaptos, nec consumptos, supervenienti vero domino restituere tener. Ratio est: quia eo casu cessat causa dominii, nimirum bona fides. *Manz. h. n. 26.*

621 *Dixi: Nondum usucaptos, nec consumptos*: nam si fructus sint per triennium possessi, aut bona fide consumpti, restituendi non sunt. Prius probatur Arg. L. 4. §. de usurp. & usucap. Posterioris decisio habetur in L. 4. §. 2. ff. fin. regund. Ratio stat in bona fide, quæ loco do-

minii penè est. *Manz. h. n. 17. 31. & 35.*

At quæres: Quinam fructus ad præsentem effectum dicantur consumpti? An fortè qui non extant in natura, licèt adhuc habeantur in surrogato pretio, an autem qui nequidem in pretio extant, si tamen possessor illorum consumptione proprio patrimonio pepercerit?

622 *Respondeo* 1. ad fructuum consumptorum, at extantium adhuc in surrogato pretio, restitutionem bonæ fidei possessor, in foro saltem, tenetur, sive versemur in judicio universali, sive particulari. Ita *Carpz. 3. p. const. 32. def. 28.* *Hart. Pist. lib. 4. q. 25.* Ratio mihi videtur esse, quia licèt L. 22. ff. de h. er. petit. loquatur de judicio universali, attamen decisio videtur esse generalis, in verbis: *Dispicite, Patres conscripti, si non sit æquius possessorem non facere lucrum, & pretium, quod ex aliena re perceperit, reddere*: Non obstante ratione subjuncta ibidem: *quodd pretium existimetur in locum rei hæ-*

Q *redi-*

reditariae venditae succedere.

Nam illa est inadæquata.

624 Respondeo 2.^a. Bonæ fidei possessor fructus consumptos, si per id proprio patrimonio pepercerit, domino superveniendi restituere tenetur. *Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 10. §. 10.* Ratio est: quia eo ipso, quo factus non sum pauperior, locupletior sum. *per L. 47. §. 1. ff. de solut.* ubi pupillus locupletior intelligitur, si necessariam sibi rem ex pecunia sine tutoris autoritate emit, quam necessario de suo erat empturus.

625 Limitat tamen hanc responsionem *Gron. ad h. L. Grotii*, nisi bonæ fidei possessor occasione horum fructuum lautius, & iis non habitis parcius vixisset, quia eo casu locupletior non existimatur, *d. L. 47. de comparatione rei necessariae loquente.* Ex quibus

626 Infertur 1. Bonæ fidei possessorem teneri in iudicio universali ad restitutionem fructuum consumptorum, quatenus est factus locupletior. Quia æquum non est, ut quis locupletetur cum alterius jactura.

Infertur 2. De praxi etiam 627 bonæ fidei possessor in iudicio particulari de fructibus consumptis tenetur, si ex illis factus sit locupletior propter rationis identitatem.

Infertur 3. Locupletiozem 628 etiam hinc intelligi bonæ fidei possessorum factum, quando fructus perceptos in quotidianam necessitatem impendit, atque proprio pepercit, quia eo ipso non fit pauperior, *Arg. L. 47. §. 1. de solut.*

§. 26.

Hæc de accessione naturali; 629 ad industrialem refero prius ad *intexturam*, circa quam hæc statuenda regula: *Quidquid rei principali est intextum, cedit intextenti, sive malæ sive bonæ fidei possessor sit.* v. g. purpura textenti. §. 26. b. quia etiam in casu, quo quis malâ fide purpuram, tanquam accessorium, vestimento, quâ principali, intextuisset, firma manet Regula: Accessorium sequitur suum principale. *Manz. h. n. 7.*

§. 29. & 30.

APPENDIX.

De Impensis.

630 *Secundo ad accessionem industriallem refero Inædificationem, quæ est accessio, qua id, quod solo inædificatum est, solo cedit. §. 30 h. de qua sequentes statuuntur regulæ; Prima: Ædificium solo cedit, sive quis ex aliena materia in suo solo, sive ex sua materia in solo alieno, sive bonâ, sive malâ fide ædificaverit. §. 30. h.*

631 *Regula 2. Ædificans ex sua materia in alieno fundo scienter, proprietatem materiæ amittit. L. 7. §. 12. ff. de A. R. Dom. Ratio est: quia nisi contrarium constet voluntate ædificantis intelligitur materia alienata.*

632 *Regula 3. Ædificans bonâ fide, ex æquitate saltem (quod Jus in praxi sequimur) pretium materiæ recuperat. Struv. Exercit. 11. §. 36. in fin. ibique Mull. Ratio est: quia moribus receptum est, ut toties ex jure naturæ oriatur obligatio, quoties res nostra melior facta est.*

* * *

Conclusio 1. Bonæ fidei 635 possessor in judicio universali deducit impensas necessarias, & utiles. L. 38. ff. de hæred. pet. ibique Brunn. imò & voluptuarias. L. 39. §. 1. eod. Mull. ad Struv. Exercit. 10. Th. 62. lit. Y.

Conclusio 2. Bonæ fidei 634 possessor in judicio particulari deducit impensas necessarias, L. 38. ff. de R. V. Voluptuarias tollit. L. 9. ff. de Impensis in res dot. fact.

Conclusio 3. Malæ fidei 635 possessor in judicio universali impensas necessarias & utiles deducit. L. 38. ff. de hæred. petit. Voluptuarias autem tantum tollit. L. 39. §. 1. ff. eod.

Conclusio 4. Malæ fidei 636 possessor in judicio particulari solas impensas necessarias deducit. L. Domum 5. C. de R. V. utiles verò tantum tollit. d. L. Domum; imò & voluptuarias. L. 10. §. ff. Mand.

Conclusio 5. Et bonæ & 637 malæ fidei possessor expensas fru-

fructuum colligendorum causâ factas, tam in iudicio universali quàm particulari dedit. *L. 36. §. ult. ff. de hered. petit.* Ratio quia fructus non sunt, nisi deductis expensis.

§. 31. 32. 33. & 34.

628. *Tertio:* Ad accessionem industrialem refero Plantationem, Sationem, & Scripturam; circa quam pono sequentem regulam: *Planta cedit solo, sativum fundo, litera chartæ & membranæ.* Aliud est in pictura (*L. 23. §. 3. ff. de R. V. non obstante*) cui tabula cedit propter præstantiam artificii; Ratio diversitatis inter picturam & scripturam est: Quòd pictura sit quasi species specificacionis, quæ novam formam superraddit, secus ad scripturam. *Manz. §. 35. ad Inst.*

639. Notandum tamen: quòd hodie charta cedat literis pretiosis *Vitria. n. 38.* Rationem dat, ne minor honor eruditioni, quàm arti pictoriæ attribuat; Licet alii contradicant, putantes adhuc hodie in hoc passu juri Romano esse insistendum.

§. 25.

Tertius modus generalis acquirendi rerum dominia est *Specificatio*, quæ est *modus acquirendi, quò aliena materia per introductionem novæ formæ nobis acquiritur.* Quia autem introductio novæ formæ aliquando efficit speciem irreducibilem v. g. quando ex lana vestimentum conficitur; aliquando autem reducibilem, v. g. dum ex auro fit scyphus, hinc sequentes habe conclusiones.

640. *Prima:* Species reducibilis non pertinet ad specificantem, sed ad dominum materiæ. *L. 7. §. ff. de A. R. Dom.* Quia eo casu vetus materia perdurare intelligitur, & hinc res nostra sinè facto nostro nobis auferri nequit. *Struv. Exercit. 41. th. 37. ibique Mullerus.*

642. *Secunda:* Species irreducibilis ad pristinam materiam v. g. vestimentum, spectat non ad dominum materiæ, sed ad specificantem. *d. l. 7. §. 7.* Ratio: quia tunc quasi destructâ materiâ veteri novum compositum

fitu madjudicatur producenti.
Ita laud. Struv. & Mull.

643 Tertia: Quod si species nova partim ex propria materia, partim ex aliena sit confecta, pariter distinguendam est inter speciem re- & irreducibilem, licet nec d. L. 7 §. 7. nec §. 25. h. hujus distinctionis faciat mentionem; nam si nova species ad pristinam materiam reduci potest, nulla cogit necessitas de novo domino cogitare. Ita Mull. ad Struv. Exerc. 41. th. 38. lit. D.

644 Notandum autem ad specificationem requiri sequentia; Primò: ut nova species confurgat. 2dò: ut specificans agat proprio nomine. 3tò: ut sit in bona fide. 4tò: ut species ad pristinam rudem materiam reduci nequeat. Ità Harprecht. h. n. 8. & seqq. Unde.

645 Infertur 1. Lanam purpureo, aut alio colore tinctam pertinere non ad tingentem, sed ad pristinum dominum, quia eo casu nulla nova species lanæ inducitur. L. 26. §. ult. ff. de A. 2. Dom.

646 Infertur 2. Frumentum ex alienis spicis excussum spectat ad dominum spicarum, non ad

excipientem, quia grana non efficiuntur, sed latentia deteguntur. d. L. 7. §. 7. ff. eod.

Infertur 3. Vinum, oleum &c. ex alienis uvis, aut olivis expressum pertinere ad exprimentem, non ad dominum uvarum, aut olivarum, sustinet contra Bachov. Lauterb. ad ff. de A. R. D. §. 85. ex Ratione, quod in d. L. 7. §. 7. eod. solum frumentum à regula excipiatur; ergo vinum & oleum, tanquam exempla speciei irreducibilis ibi adducta sub regula continentur.

Infertur 4. Malæ fidei specificator dominium novæ speciei, licet irreducibilis, sibi non acquirit; quia eo casu in odium malæ fidei locus fit regulæ, contentæ in L. 12 §. 3. ff. ad exhib. quod ex re nostra fit, nostrum est. Manz. h. n. 19.

§. 28.

Ad hæc modis acquirendi rerum dominia accensetur primò: Confusio, quæ est mixtio materiarum liquidarum. v. g. vini, olei &c. circa quam sequens est statuenda Regula:
Sive

Sive voluntate dominorum, sive casu fortuito plurium materiae liquidæ sint confusæ, corpus inde redactum fit commune. Ratio prioris est: quia, sicuti voluntate domini dominium potest transferri, ita pariter potest communicari. Ratio posterioris est: quia casus fortuitus hic ferè voluntati æquiparatur, quando nempe materiae confusæ separari nequeunt, *Manz. b.*

§. 29.

650 *Secundò* modis acquirendi domini annumeratur Commixtio, quæ est conjunctio corporum solidorum in unum acervum. v. g. frumenti &c. pro qua sequentes serviunt Regulæ.

651 *Prima*: Commixtio dominorum voluntate facta operatur communionem. Ratio: quia voluntate, etiam tacitâ dominorum, communitio introduci potest.

652 *2da*: Commixtio casu fortuito, aut etiam unius voluntate facta communionem non operatur. Ratio: quia, cum

singula corpora in sua substantia perdurent, manent pristinorum dominorum, ut ita pro quantitate & qualitate commixta quisque habeat actionem. *Manz. b.*

§. 40. & sequentes.

Quartus & ultimus modus 653 acquirendi rerum dominia generalis est Traditio, quæ rem tradentis & accipientis consensu ex causa habili traditam nostram facimus. *Vitria. h. n. 89.* Alia est vera, Alia ficta; Illa duplex est propria, rei mobilis de manu in manum &c. & impropria & analogæ, per inductionem in rem immobilem aut cessionem rei incorporalis &c. Ficta traditio, quæ fit per juris fictionem, Alia est brevis, Alia longæ manûs, Illa est, quando de re, quæ ex nullo titulo ad dominium transferendum habili apud me est, convenit, ut mea sit. Exemplum est in deposito. Hæc est, quando res vel propè vel remotiùs demonstrata tradita præsumitur.

Requisita traditionis sunt sequentia. Primum est: ut tradens 654

Agis sit dominus rei, nemo enim plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet. L. 20. ff. de A. R. D. 2dum: ut voluntas dominii transferenda adfit, quia sine animo ad effectum perducere non potest id, quod inchoatum est. L. 55. ff. de O. & A. ... 3tium: ut sit res corporalis, quae possideri possit, quia incorporalis traditionis non est capax. S. 40. h. ... 4tum: ut res tradita sit ex justo titulo ad dominium transferendum habili, v. g. emptione, donatione &c. quia nuda traditio ad hunc effectum non sufficit. L. 31. ff. de A. R. D. vid. quoad rem Harpr. h. n. 5. & seqq.

655 At quæres: nunquid etiam requiritur consensus in eundem titulum habilem, ut dominium transferatur? Resp. sufficere, utrimque consensum esse in titulos, licet diversos, dominii translaticivos. Exemplum est in L. 36. ff. de A. R. D. ubi Julianus JCrus decidit: Si pecuniam numeratam tibi tradam donandi gratiâ, tu eam quasi creditam accipias, proprietatem ad te transire, quia uterque titulus de sui natura habi-

lis est ad dominium transferendum. *Mull. ad Struv. de acq. ver. dom. lit. G.*

Obstat L. 18. ff. de rebus cred. 656 ubi propositum negotium nec mutuum est, nec donatio, & Ulpianus JCrus decidit, nummos accipientis non fieri, nam Resp. fatendum quidem esse, quod prædictum negotium nec mutuum sit, nec donatio, at quod asserat Ulpianus, nummos accipientis non fieri, in eo sustineo latere antinomiam cum *Ant. Fabro in ration. ad L. 18. ff. de reb. credit.*

Notandum hic primò: in 657 venditione hoc est singulare, ut licet res empta tradatur, dominium tamen non transeat, nisi pretium sit solutum, aut fides habita sit de pretio. *Struv. Exerc. 44. th. 46. in med.* Venditor enim prius dominium abdicasse non intelligitur. S. 41. h.

Notandum 2. Fidem haberi 658 de pretio, vel expresse, quando hoc venditor exprimit verbis, aut tacite, quando factis, v. g. si acceperit fidejussorem, partem pretii acceptaverit, si terminus solutioni sit præfinitus,

R

aut

aut si in libros rationum pretium, tanquam debitum, retulerit. *Vitria. h. n. 93. ver. fidem de pretio &c.*

659 Notandum 3. *Ex eod. Vitria. l. c.* fidem non statim præsumi de pretio habitam, si venditor permiserit, rem ab emptore domum conferri, aut merces ad emptorem transmisisset, in dubio enim animo adimplendi contractum hæc facta venditor posuisse intelligitur.

COROLLARIA.

De traditione.

660 *immum*: Jure Electoralis Colonienfis dominium immobilium emptorum non quaritur nisi ex - & ad hæredatione judiciali, evacuatione extra judicium nequaquam suffragante, personali tantum actione salvâ. *Ordinat. Elect. Col. Tit. 12. §. 1.*

661 *adum*: In ducatibus Juliae & Montium venditor volens prædium venditum tradere emptori per solennem & judicialem in - & ex hæredationem, sive mancipationem, aut effectucationem vulgo *erbs und enteubung, verzicht und aus-*

gang coram iudice rei sitæ id facere tenetur. *Ord. Jul. Cap. 16. §. ult. & 97. §. 1. Melchior Voets in histor. Juliac. n. 139.*

3um: Solenni, & ut vocant, inhæredatione & investiturâ, coram magistratu factâ, consuetudine Leodienfis rerum immobilium, censuum, & reddituum dominia transferuntur. *Carolus de Mean in jus Leod. obs. 145.*

4um: Traditio in hac urbe est inscrinatio, quâ partes census & prædia scrinio, seu protocollo inferunt, quò una ex - & altera ad hæredatur. *Arg. Stat. Civit. Col. art. 9. & 13. & Ord. Scrimialis ex a. 1473.*

TITULUS II.

De rebus corporalibus & incorporalibus.

Altera rerum divisio est, quòd res vel sint *corporales*, quæ sensu corporeo sunt percipibiles, vel *incorporales*, quæ solo intellectu percipi possunt, quales sunt jura, genera, quantitates &c.

Res corporales aliæ sunt

mobiles, quæ salvâ substantiâ de loco in locum transferri possunt, sive sint se moventes, ut pecora, sive ab alio moveantur, ut supellectilia &c... aliæ sunt immobiles, quæ aut absolute, aut salvâ substantiâ de loco in locum moveri non possunt, aut quæ solo naturâ, arteve firmiter cohærent.

666 Res immobiles aliæ sunt naturâ tales, aliæ factò hominum, prioris generis sunt fundi, posterioris generis sunt ædificia, per factum inædificationis. Adhæc res mobilis de sua natura aliquando immobilis fit civiliter, aut destinatione domini, aut voluntate legislatoris.

667 Quæres I. Quomodo res mobilis redditur immobilis destinatione domini? Resp. Si dominus rem mobilem ad usum rei immobilis eo animo actu destinaverit, ut perpetuò ibi maneat. Coccej. in Jure controu. de rer. divis. q. 13. v. g. Si dominus hoc verbis expresserit, aut factis, puta: si dominus piscinæ propagationis causâ piscinæ imposuerit, aut sedilia templo. Unde

668 Sequitur I. Molendina na-

valia, ad certum usum loci in perpetuum destinata, (prout tenet Coccejus l.c. qualia sunt meo iudicio bannalia) immobilibus accensentur, saltem quò ad aliquos juris effectus, secus est, si bannalia non sint, nisi aliunde de facto destinationis perpetuæ constaret.

Sequitur 2. Licet navis ali- 669 quando mobilibus annumeretur. Arg. L. 1. §. 7. ff. de vi & vi armata, quandoque autem immobilibus, v. g. si nautæ sit loco domûs. Arg. L. 6 §. fin. ff. de his qui deiec. vel effud. at tamen ad alios effectus juris, si navis ad certum fluminis tractum, quem non egrederetur, in perpetuum foret destinata, puto eandem immobilibus esse annumerandam.

Sequitur 3. Pecuniam, ad 670 emptionem prædiorum destinatam, regulariter non esse immobilem, quia ad rem de sua natura mobilem immobilizandam non sufficit nuda destinatio, sed requiritur, ut rei immobili accedat, & ad usum ejus perpetuum actu destinetur. Arg. L. 17. §. 7. de Act. Empt. vid. Coccej. l.c. q. II § 12.

671 Quæres 2. An res de sui natura mobiles lege aut statuto fiant immobiles; Resp. 1. in Electoratu Coloniensi pecunia, ex venditis bonis immobilibus resultans, nec non capitalia soluta; ad hæc pecunia in annuos redditus exposita, deinde quidquid ædibus adhæret, v. g. fornaces, torcularia, cacabi braxatorii, folles ferrarii & similes; præterea merces tabernarum, ad negotiationem pertinentes, cum creditis in libros rationarios illatis, & denique naves & eò pertinentia, v. g. vela, anchoræ, funes, & ejusmodi, immobilibus accensentur. Ord. Col. art. 8. s. 7. & 8.

672 R. 2. Lege res de sui natura mobiles fiunt immobiles, si non ornatus gratiâ, sed ita positæ sint quò ædes perficiantur. Ita accidente L. 245. ff. de V. S. U. de imagines & statuæ basibus struclilibus, nec non tabulæ pictæ parietibus affixæ, uti & lychnus religatus mobilibus accensentur, at prothyrum (quo irrumpens ventus à valvis ostii excluditur) saltem si ex tabulis, secus si ex velamine confectum sit, immobili-

bus accensetur. *Goddæus ad cit. L. 245. per tot.*

673 Quæres 3. An res aliquæ de jure communi immobiles, aut, quæ neque mo- neque immobiles sunt, statuto mobiles sint? Respond. 1. Res incorporales neque ad classem mo- neque immobilium pertinent, v. g. actiones, & alia jura; non tamen pecunia, saltem spectata ut species, licet quando spectatur ut quantitas rebus incorporalibus quò ad certos effectus juris adscribatur. *Coccejus in jure controu. de rer. div. q. 16.*

674 Resp. 2. Aliquæ res de jure communi immobiles vi statutorum ad mobilia sunt referendæ, sic in Ord. Col. tit. 8. §. 7. fruges adhuc stantes, vina, vite primo ligamine vincularâ, fructus arbutei, & gramina post primam Martii & denique ligna cadua à proprietario vendita, licet nondum succisa, inter mobilia reputantur.

675 Resp. 3. Aliquæ res, quæ de jure communi regulariter neque mo- neque immobiles sunt, statuto partim his, partim illis adscribuntur. Sic

Ord.

Ord. Jul. cap. 95. §. So viel
 nun ic. Reditus redimibiles
 respectu accipientis (secus est
 de redimibilibus respectu de-
 bentis) fruges stantes, agris
 occatis, nec non hypothecæ
 (quod pertinet contractus an-
 tichreseos) mobilibus annu-
 merantur. Vid. Voets ad hist.
 Juris Jul. n. 212.

676 Quares 4. ad quam ergo
 classem de jure communi in
 casu necessitatis pertineant res
 incorporales v. g. actiones,
 redditus &c. Resp. 1. Res
 incorporales immobilibus in-
 harentes immobilium jure re-
 guntur, aut si sint actiones ha-
 bentes pro objecto rem immo-
 bilem, immobilibus, habent-
 es autem pro objecto rem mo-
 bilem, mobilibus accensentur.
 Struv. Exercit. 3. th. 86. in f.
 quod etiam probat Ord. Col.
 tit. 8. §. 7.

677 Resp. 2. Reditus personales
 (sive in mera personali presta-
 tione consistentes, neque rem ha-
 bentes subjectam, ex qua sint de-
 biti) ad classem mobilium per-
 tinent, eò quod personam se-
 quantur; at verò reales (sive
 super fixis & stabilibus corpori-

bus constituti) ad immobilia
 sunt referendi, idque vi & na-
 turâ accessorii. vid. Paulus Voet
 in Disp. de mob. & immob. natu.
 cap. 9. n. 9. §. II.

COROLLARIA.

De rebus im. & mobilibus.

1. In Electoratu Trevi-
 rensi mobilia sunt suppellectilia,
 ut utensilia, etiam argentea, pa-
 rata pecunia ex distractis bonis
 non redacta, propriæ crescen-
 tiæ, ut vina & fruges (secus
 si comparatæ ad commercium)
 pensiones decursæ, & census,
 libri (exceptâ bibliothecâ) ar-
 ma, credita & debita in an-
 nuum interesse non exposita,
 summa; quidquid ad commer-
 cium non est destinatum, &
 eò tendentes actiones. Immo-
 bilia contra sunt obligationes,
 & recognita, hypothecis asse-
 curata, aut centum florenos
 continentia, parata pecunia ex
 dividendis bonis, aut solutis
 capitalibus proveniens, inter
 mercatores merces, inter opi-
 fices instrumenta & materiæ,
 ad opificium aut artem ex-
 ercendam necessariæ, inter
 nautas funes, vela &c. inter
 rusticos res agrariæ, armenta

& greges. *Stat. Trev. Tit. 7.*
§. 2. & 3.

679 *2dum*: In Electoratu Colo-
nienfi mobilibus accensentur:

- 1) Pecunia parata (nisi ex soluta forte annuorum reddituum, aut venditis immobilibus, redacta)
- 2) recognita aut obligationes in annuos redditus non expositæ;
- 3) sata fruges; vina, vite primo vinculo ligatâ; fructus arbutei, & gramina post 1mam Martii;
- 4) locagia pro rata temporis: ligna cædua, modò cæsa, aut à proprietario tantùm vendita; pensiones solutorum capitalium; anni conductionum ab utroque conjugum initarum; non consumpta vina, frumenta, argentum, pecora, agraria, suppellectilia, libri, arma, & omnia, clavis non affixa, & eo pertinentes actiones. Quæ præter hæc fundo aut domui adhærent, fornaces ferreæ, athena cerevisiaria, cella torcularia, folles officinarum ferrearum, & similia, immobilia habentur. *Ord. Elect. Col. Tit. 8. §. 7.* ut suprâ n. 671.

680 *3tium*: Contra inter mercatores, in quæstione successionis, merces ad eoram nego-

tiationem pertinentes immobiles sunt, immobilia nautarum naves, & eò referibilia, anchoræ, funes & ejusmodi. *Ord. Elect. Colon. Tit. 8. §. 8.*

4tum: In Ducatibus Julia 681
& Montium ad classem immobilium referuntur, domus, aræ, agri, sylvæ, pascua, census hæreditarii, redditus perpetui & irredemibiles, etiam redemibiles ex parte debentis, emphyteuses, piscationes, curmedæ, servitia & jura hæreditaria. *Stat. Juliac. cap. 95.*
Co vill Melchior Voets in hist. Jul. n. 212. & seqq.

5tum: Mobilium jure in 682
his ducatibus reguntur redditus redimibiles ex parte accipientis, quo ad sortem aequè ac annuos redditus, reguntur hoc jure hypothecæ, res argentæ, parata pecunia, supellex, & proprietas clavis non affixa, agri arati & occati, vineæ, primo vinculo ligatæ, mercedes locationum, cessæ pensiones, & redditus. *Ord. Jul. cap. 95.*
Co vill Melchior Voets in hist. Juris Jul. n. 212. & seqq.

6tum: In principatu Leo- 683
diensi actio ad mobile est mo-
bilis,

mobilis, ad immobile immo-
bilis; annuus reditus, etiam
redimibilis, pretium ad annu-
um reditum, constante matrimo-
nio, numeratum, pretium
ex retractu gentilitio reditûs,
constante matrimonio, quæ sita,
eo soluto redactum, hulli- &
aliæ fodinæ, cupa & lebes bra-
xatorius, cacabi, aliaque dolia
minora, licet non cohærentia
ædificio, pensiones & cano-
nes annuorum redituum, non-
dum cessi, immobilibus; con-
tra reditus, stante viduitate,
quæ sita, uti & ipsa prædia,
quoad successionem, sylva ven-
dita ad cædendum, pars hul-
lifodinarum, ad earum magi-
stros, & socios pertinens, me-
talla eruta, & officinarum in-
strumenta, ædificio non cohæ-
rentia, molendina navalia, pen-
siones, & canones cessi, mo-
bilibus annumerantur. *Caro-
lus de Mean in jus Leodiens.
obs. 98. per tot.*

684 *7mum*: In Marchia Bran-
denburgensi pecunia, pecunia
parata, sigilla, & literæ, cre-
dita, vestes, res argenteæ, su-
pellectilia, mobilia sunt. *Jo-
achimus Scheplitz in consuetu-*

*dines Brandenb. p. 3. Tit. 2.
§. 2.*

8vum: In Urbe Agrippi- 683
nensi hypothecæ prædiorum,
conjugibus per scrinium com-
municatorum, immobilibus,
actiones contra merè persona-
les mobilibus annumerantur.

TITULUS III,

De servitutibus prædiorum.

Ad res incorporales perti- 686
nent Servitutes, quarum aliæ
sunt *reales*, seu *prædiales*, aliæ
personales; Hæ vel *merè per-
sonales*, quam *persona debet per-
sonæ*, de qua egi *Lib. 1. Inst. . . .
vel personales simpliciter*, quas
res servit personæ, ut sunt usus.
usus, & habitatio; de quibus
Tit. 4. & 5. Hic ergò tractan-
dum est de *servitutibus reali-
bus*, seu *prædialibus*.

Est autem Servitus realis, 687
seu prædialis *Jus in re aliena
contra naturam constitutum*,
*quo prædii dominantis utilitas
augetur, & servientis dimi-
nuitur.* *Widmond ad ff. de
servitut. num. 10.* nam omnia
prædia de sui natura sunt libe-
ra,

ra, & hinc servitus prædii dominantis (quod servitutem exercet) utilitatem auget, prædii autem servientis (quod servitutem debet) commodum dimittit. Ita quo ad rem Harprecht h. in. pr. n. 6.

688* Servitus realis imò abit in urbanam & rusticam: *Urbana est jus quod prædium urbanum alteri prædio debet. v. g. oneris ferendi & tigni immittendi servitus &c. Rustica autem est jus, quod prædium rusticum alteri prædio debet. v. g. iter, actus, via &c.*

689 Quæres 1. Quodnam prædium in hac materia servitutum sit urbanum, quodnam rusticum? Resp. *Urbanum prædium est omne ædificium etiam horreum, & stabulum; contra rusticum est omnis fundus ædificio vacuus. Ita Imp. in §. 1. Inst. h. quia ædificia omnia urbana prædia appellamus, licet in villa ædificata sint. Nec non Jctus in L. 1. ff. commun. præd. ibi: ædificia urbana quidem prædia appellamus.*

690 Quæres 2. An servitus denominetur à prædio serviente, an à prædio dominante? Resp.

à prædio serviente, Ratio est: quia in §. 1. Inst. h. urbanorum prædiorum servitutes ædificiis inhaerent, cum contra servitutes rusticæ solo inhaerent. L. 3. ff. de servitut. Coccejus eod. q. 1. Unde.

Infertur 1. Si vicinus per aream vel domum meam ire possit, erit servitus rustica, quia fundus servit, non ædificium. Coccejus l. c. cum per muros & parietes non eatur. Non obstante L. 20. pr. §. 1. de servit. urb. præd. Quia ibi non dicitur servitus urbana tale iter.

Infertur 2. Actus, aquæ ductus &c. per alterius domum competentes, sunt servitutes rusticæ, non urbanæ, quia solo inhaerent, non ædificio. Coccejus loc. cit. Non relevante L. 11. §. 1. ff. de publ. in rem act. Nam hæc lex denominat servitutem à situ, quæ denominatio usui juris non convenit per L. 1. comm. præd.

Infertur 3. Situam ædificium, v. g. domus, meo stabulo, aut horreo debeat altiùs tollendi servitutem &c. non erit rustica servitus, sed urbana, quia

quia hanc non fundus, sed ædificium debet. Ad obstantem *L. 2. ff. de servit. rust. præd.* Responsio mox est data. *Vid. Laud. Coccejus.*

694 Infertur 4. Jus calcis coquendæ in alterius domo ad meæ domûs utilitatem est servitus rustica, non urbana §. 2. *h.* quia non in ædificio, sed solo calx coquitur. Inde porro

695 Infertur 5. Probandam non esse eorum DDrum sententiam, qui denominationem servitutis urbanæ vel rusticæ desumendam putant ex usu, nam sic servitus itineris, aquæductus - & haultus, &c. in urbe constituta semper foret urbana, quod erroneum est. *Coccejus loc. cit.*

696 2dò Servitus realis alia est *continua*, alia *discontinua*. Continuæ & discontinuæ servitutis differentia non stat in eo: quod illa habeat causam perpetuam, hæc non, quia omnium servitutum causa est perpetua; *L. 28. ff. de Servit. urb. præd.* & hinc *Vitria h. n. 25.* rejicit prædictam divisionem. Unde *continua* est, *cujus usus est continuus*, quia causa

talisis est v. g. oneris ferendi &c. *Discontinua* autem est, *cujus usus non est continuus*, quod causa continua non sit, v. g. stillicidii, juris pascendi &c.

Requisita servitutis realis sunt sequentia, imò: *ut duo sint prædia, unum dominans, alterum serviens*, sive actu, sive mox, & certò speretur, ea enim, quæ mox futura sunt pro præsentibus habentur. *L. 23. §. 1. ff. de servit. præd. urb.* *Coccejus in Jure cont. h. t. q. 8.* Ratio quia servitus relatio est referens unum prædium ad aliud.

2dò: *Ut prædia sint vicina*, *L. 5. de servit. præd. rust.* quandoque vicinitate contiguitatis, v. g. in servitute oneris ferendi, tigni immittendi &c. quandoque solâ vicinitate utilitatis, puta: in servitute, ne prospectui officiat. Ratio: quia de substantia servitutis est, ut unius prædii utilitas augeatur, alterius autem minuatur.

3tîd: *Ut prædium prædio ex hac servitute afferat utilitatem.* Hinc ut pomum decerpere, coenare, aut spatiari in alieno liceat, servitus imponi nequit. *L. 8. ff. de servit.* Licet ad præ-

missos effectus jus quodcumque personale competere possit. Anton Faber in *rational. ad d. L. 8.*

700 *Ad:* Ut causa servitutis sit perpetua, hoc est: ut natura rei perpetuò usum concedat, licet non continuò, & exercitium quandoque interrumpatur. Exemplum habes ex *L. 28. ff. de servit. præd. urb.* in servitute stillicidii. Ratio est: quia servitutes aliud non sunt, quam prædia qualiter se habentia, per consequens, sicuti ipsa prædia sunt perpetua, ita pariter servitutes. Ita *Laud. Faber ad L. 28. cit.*

701 Servitutes constituuntur vel actu inter vivos, vel ultimæ voluntatis §. 4. b... Constitutæ autem per actum inter vivos, si affirmativæ sint, patientiâ constituentis (v. g. si is patiatu r tignum immitti) acquiruntur, si negativæ sint, ejus intermissione, v. g. si constituens omittat altius tollere; Dixi: *constitutæ per actum inter vivos, nam constitutæ per actum ultimæ voluntatis ipso jure acquiruntur.* Arg. *L. 19 §. 1. quemad. servit. amitt.*

Servitutes amittuntur 1. 702 Confusione, saltem perpetuâ, v. g. si unus fiat & servientis & dominantis prædii dominus, quia res sua nemini servit. *L. 10. Comm. præd. ... 2.* Interitu perpetuo prædii vel dominantis, vel servientis. *L. 14. quemad. servit. amitt.* 3. Remissione vel expressâ, vel tacitâ, v. g. permittendo foramen obstrui. 4. Negligentiâ, aut non usu per 10. annos continuatò regulariter amittitur servitus rustica, *L. 10. §. 1. ff. eod.* Dixi: *Rustica*, nam urbana solo non usu non amittitur, sed requiritur factum servituti contrarium, *L. 6. ff. de servitut. urb. præd.*

COROLLARIA

De servitutibus prædialibus.

1. *num:* Nulla servitus prædialis de jure Romano in faciendo, sed omnis in patiando consistit. *L. 15. §. 1. ff. de servitut.* Ratio: quia à prædiis debentur, quæ nihil facere possunt. Non obstante, quod debens servitutem oneris, teneatur parietem reficere, nam il-

la resectio tantum est finis secundarius, cum principalis sit exantlatio oneris.

704 *2dum*: Servitus altius tollendi de jure Romano constitui nequit, ut vicinus ædificium suum altius tollat ad arandum ventum, impediendos radios solares &c. quia nulla servitus in faciendo consistere potest; sed eo casu erit tantum jus personale, à servitute distinctum. *Coccejus de servitut. præd. urb. q. 2.*

705 *3tium*: Dari servitatem altius tollendi, quâ vicinus teneatur pati, ut fenestræ obscurentur, talem autem non agnosco in facti specie à *Coccejo loco cit. proposita. Probo meam sententiam ex L. 2. ff. de servit. præd. urb. ibi: Urbanorum prædiorum jura talia sunt altius tollendi & officiendi luminibus vicini, aut non extollendi. Nec non ex L. 10. eod. ibi: non dubium est, quin hæres possit altius tollendo obscurare lumina legatarum ædium; ex quo inferitur: jus altius tollendi, & luminibus officiendi esse unam servitatem. *Lauterb. concl. for. Exercit. 18. §. 3.**

4tum: Hodiernis moribus 706 etiam servitus altius tollendi constitui potest, ut dominus prædii servientis ad utilitatem vicini teneatur suum ædificium altius tollere, & sic patet ex interpretatione JCorum materiam servitutis Romanam in hoc passu esse extensam. *Manz. ad Tit. ff. de S. U. P. q. 20. n. 80. & seqq. Lauterb. L. C. lit. B dissentit Coccejus de servit. q. 11.*

5tum: Quod, licet de ri- 707 gore juris Romani servitus requirat causam perpetuam, moribus tamen nostris etiam servitus constitui possit, quæ causam perpetuam non habet v. g. servitus effundendæ aquæ &c. in alterius aream, prout testatur *Brunn. ad L. 28. ff. de S. U. P. n. 5. & Manz. n. 168. post alios* Quemadmodum quod hoc quoque moribus Romanorum obtinuerit, videtur innuere modò *L. 9. ff. de S. P. R.*

6tum: Dominus prædii 708 dominantis nihil agere potest, quo servitus durior efficiatur. *L. 20. §. 5. ff. de S. P. U.* Unde habens servitatem stillicidii

elevare tectum potest, non autem deprimere. *d. L. 20. §. 5.* ita pariter tectum retrò duci potest, non autem ultra præstitutam formam produci. *d. l. 20.*

709 *7mum*: Jus compascui de jure Romano veram servitutem non esse, nam nec est personalis, nec prædialis, non prior, quia personalium species enumerantur *Lib. 7. Pandect.* neque est prædialis, quia ad fundi dominantis utilitatem non pertinet. Nec obstat, quod idem de servitute pascendi dici posset, nam patet ex *L. 6. in ff. de S. P. R.* quod illa ad pecora, quæ in utilitatem agri sui quis habet, restringatur. *Coccejus eod. t. q. 2.*

710 *8vum*: Non dari de jure Romano servitutes extraordinarias, sive prædiales, quæ ad personam restrictæ sint, nam si augeant prædii utilitatem, prædiales sunt, si minùs, tales nullo modo dici possunt, sed jura personalia, personæ data, uti emplum est in *L. 14. §. fin. ff. de alim. legat.* *Coccejus q. 1. de usuf.*

711 *9num*: Putarem tamen Co-

rollario 7. & 87. enumerata jura saltem quò ad aliquos juris effectus hodie servitutibus annumerari posse ex prudentum Germaniæ interpretatione.

TITULUS IV.

De usufructu.

Nunc de Servitutibus personalibus, nimirum *Usufructu, Usu, & Habitatione.* Est autem *Usufructus Jus utendi fruendi re alienâ, salva ejus substantiâ.* pr. h. . . Dixi 1. *utendi fruendi*; nam plus importat *uti frui* (nempe fructus etiam ultra quotidianam necessitatem percipere) quàm *uti tantum*, quòd proprium est usui juxta inferius dicanda

Dixi 2. *re alienâ*: quo significatur, usumfructum *materialem vel causalem, qui est pars domini, cujus vi dominus re propriâ utitur, L. 4. ff. h. t.* esse *talem latissimè*, cum res sua nemini serviat; & per consequens inde fluit: *usufructum formalem, qui separatus est à proprietate, statim esse definitum.*

Dixi

714 Dixi 3. *Salvâ ejus substantiâ*: quia fructuarius non potest deteriorem facere rei substantiam, sed ita tenetur uti, ut dominus securus sit de proprietate, & hinc juxta inferius dicenda tenetur cavere, quod uti velit re boni viri arbitratu, & finito usufructu rem integram restituere. *Manz. b. ad pr.*

715 Usufructus alius est proprius, seu verus, alius improprius, sive quasi talis. Verus est *Jus utendi fruendi re alienâ, in specie consistente*, qualis est fundus, domus &c. Quasi usufructus est *Jus utendi fruendi re fungibili, seu quæ primo usu consumitur*, qualis est vinum, frumentum, oleum &c.

716 Quæres: Quomodo quasi usufructui data definitio adaptari possit, cum res hic non sit aliena, nec salva substantia restituitur? Resp. 1. quia usufructuarius hic aut æstimationem, aut tantundem tenetur restituere; hinc fictione juris fit, ut res fungibilis censetur esse aliena. *Vitria, ad Inst. tit. de usufr. ear. rer. n. 6.*

718 Resp. 2. Quia rerum fungibilium proprietates utendo ab-

tumitur, hinc Senatus per cautionem quasi usufructum constituit. §. 2. *Inst. b.* adeoque cautio vicem proprietatis sustinet. *Coccejus in jure cont. de usufr. ear. rer. q. 2.* aut potius cautio est *causa sine qua non* quasi usufructus, prout tenet *Vitria, l. c. n. 7.*

Usufructus, prout patet ex dictis, importat *Jus utendi fruendi re salvâ substantiâ*, proinde modò videndum est, quid usufructuarius in fundo fructuario possit, quid non possit? Resp. Usufructuarius fundo fructuario non tantum uti debet ut bonus paterfamilias, sed etiam ita, ut salvam relinquat substantiam, hoc est: rei proprietatem. *L. 1. ff. b. t.* Ratio: ut dominus finito usufructu rem salvam recipiat.

Ex quibus inferitur 1. Quòd constituto fundi usufructu non possit fructuarius arbores frugiferas excidere, nec villam diruere, nec deambulationes in prædio voluptuario, arboribus infructuosas opacas & æmœnas, dejicere &c. *L. 13. §. 4. ff. b. t.* Rationem dat *Faber ad d. l. 13. §. 5.* eò quod dominus

nus proprietatis pluris prædita faciat, quàm hortum olitorium.

721 Infertur 2. Quòd usufructuarius ædium, usufructu constituto, non possit cubicula, conclavia, hypocausta transformare, conjungere, aut separare, nec januas vertere, nec atrium mutare &c. prout loquitur *d. L. 13. §. 7. h. t.* Ratio est: quia etiam res, in meliorem statum commutata, fit deterior, cùm species ejus & qualitas commutatur. *Ant. Faber ad. d. L. 13. §. 9.*

722 Infertur 3. Quòd fructuarius, saltem de jure Romano, possit lapidinas, vel creti-vel areni-vel etiam auri- aut argenti-fodinas inquirere & instituire. *L. 13 §. 5. h. t.* Modò agriculturæ non noceatur, nec proprietarius eo sumptu oneratur, quem sustinere nequit. Ratio: quia eo casu non mutatâ facie fundus redditur & utilior, & pretiosior, cùm rei facies sit quæ supra terram est, non quæ infra. *Laud. Faber ad d. L. 13. §. 6.*

723 Infertur 4. Quòd fructuarius pariter possit lumina im-

mittere, picturas & marmora ponere, & si quid aliud est ad domûs ornatum. *d. L. 13. §. 7.* Ratio est: quia ex dictis regula est, quòd fructuarius possit meliorem proprietatem facere, modò non mutet faciem rei, neque proprietarium immodico sumptu gravet. *Laud. Faber ad d. L. 13. §. 8.*

Hæc de quæsito: *Quomodo usufructuarius re uti debeat sal-
vâ ejus substantiâ:* at nunc videndum: *Quæ commoda habeat ex usufructu fructuarius?* ad quod Resp. 1. Fundi usufructu constituto usufructuarius habet, quidquid in fundo nascitur, & inde percipi potest. *L. arbores 59. §. ff. h. t.* nec non *L. 9. in pr. h. t.* Modò boni viri arbitrato utatur *d. pr.* & ipse, aut alius ejus nomine natus in fundo percipiat. §. 36. *Inst. de rer. divis.* Ex quo

Concludes 1. Ad fructuarius, saltem de jure Romano, pertinere compendia metallifodinarum. *L. 13. §. 5. ff. h. t.* Ratio: quia & metalla in fructu sunt. *L. 7. §. 14. ff. solut. Matrim.* Modò fructuarius fodinis. ut bonus paterf. utatur,

Con-

726 Concludes 2. Lapidicinas quoque ad fructuarium pertinere, si lapides renascantur, aliàs enim in fructu non sunt, neque fructuario cedunt, quia boni viri arbitrato non uteretur fundo, qui totus ex lapidibus, non renascituris, constaret, si omnes lapides indè extraherentur. *Ant. Faber ad L. 9. ff. h. t. decisio habetur in L. 7. §. 13. ff. solut. Matrim. & apud Brunn, ad L. 9. h. t. n. 2.*

727 Resp 2. Sylvæ cæduæ usufructu constituto fructuarius non tantùm ramos ex arboribus pro familiæ usu sumere; sed etiam arbores ipsas cædere, & vendere potest. *L. 9. §. fin. ff. h. t.* Ratio; quia arbores sylvæ cæduæ sunt in fructu. Unde

728 Sequitur 1. Fructuarium sylvæ non cæduæ non posse arbores grandes cædere, minùs cædas vendere; prout exprimitur in *L. 11. ff. h. t.* Ratio; quia eo casu grandes arbores non sunt in fructu, sed pertinent ad fundi substantiam.

729 Sequitur 2. Arbores grandes in sylva non cædua evulsas,

aut vi ventorum dejectas regulariter non spectare ad fructuarium, sed proprietarium, quemadmodum in *L. 12. pr. h. t.* deciditur. Ratio: quia stantes sunt proprietatis pars, neque unquam in fructu fuerunt, ergò manent proprietarii. *Vid. Faber in ration. ad L. 12. cit.*

Sequitur 3. Arbores demortuas in sylvâ etiam non cædua, aut arefactas esse fructuarii, non proprietarii. *L. 18. ff. h. t.* quia, ut inquit textus, fructuarius in illarum locum tenetur alias substituere, per quod patet ratio diversitatis, cur vi ventorum evulsæ maneant proprietarii, cùm fructuarius in harum locum non substituat alias. *Ita Faber ad L. 18. cit.*

Cùm fructuarius ex re fructuaria habeat commodum, sentiat & onus, necesse est. *L. 10. de R. J.* Quare modo videndum: *Quæ onera usufructuario incumbant?* Resp. 1. Usufructuarius tenetur cautionem præstare, & quidem in vero usufructu. *Primò: quod uti velit boni viri arbitrato, sive quoddam proprietatem nolit reddere deteriorom. L. 1. pr. ff. usus-*

que-

quemad. cavent... 2dò: quòd
rem finito usufructu non dete-
rminatam velit restituere. d. L. 1.

.... In quasi usufructu autem
cautio tantum unicum requi-
rit, nempe: quòd finito hoc usu-
fructu aut eadem res in genere,
aut aestimatio sit restituenda. §.
2. Inst. h.

732 Resp. 2. Tenetur fructua-
rius ad dolum, latam & levem
culpam. L. 65. ff. h. t. ubi de-
bet prestare, quod diligens pa-
terf. in sua domo facit. Cocce-
jus in Jure controv. h. t. q. 14.
Harprecht. ad §. 2. Inst. h. t. n.
142. Nec obstat: quòd solius
fructuarii vertatur utilitas;
nam illa regula non procedit
in juribus in re, ubi gradus cul-
parum non sunt definiti. Ita
laud. Coccejus. Ampliatur: licet
in propriis rebus esset negli-
gentissimus, non tenetur tamen
ad levissimam, nisi in propriis
esset exactissimus.

733 Resp. 3. Fructuarius aedes
fructuarias ex propriis tenetur
reficere, si refectio sit modica,
nam si aedes planè corruissent,
illas non obligabitur reedifica-
re, quia & alia opera agnoscit.

L. 7. §. 2. ff. h. t. ad stipulatur
Carpz p. 3. const. 31 def. 9.

Resp. 4. Fructuarius quo- 734
que collectas, pensiones, cano-
nes, tributa, similesque presta-
tiones sive ordinarias, sive ex-
traordinarias regulariter sub-
ire debet. L. 27 §. 3. ff. h. t. Ra-
tio: quia res transit cum suo
onere, & praemissa onera praediis
inhærent. vid. Carpz. lib.
1. resp. 105. per tot.

Usufructus constituitur & 735
à lege v. g. patri, & ab ho-
mine v. g. domino proprietatis,
vel pactis & stipulationibus. §.
4. Inst. de servit. praed. aut ul-
timâ voluntate.

Usufructus amittitur I. 736
morte usufructuarii tam na-
turali, quàm civili. §. 3. Inst.
h. t. 2dò non usu inter praes-
entes per 10. inter absentes
per 20. annos continuato. §. 3.
3tò: rei fructuariae interitu.
§. 3 h. 4tò: consolidatione,
aut cessione domino proprie-
tatis factâ. §. 3. cit.

COROLLARIA.

De usufructu.

737 **Primum:** Quòd, licèt quo ad bonæ fidei possessorem venatio non fit in fructu fundi. *L. 26. 26. de usurp. & fruct.* attamen fructus venationis quoque de jure Romano sunt fructuarii. Ratio: quia ad fructuarium spectat quidquid ex fundo percipi potest, quòd pertinet fera. *L. 9. §. 5. h. t.* secus ac ad bonæ fidei possessorem, qui fructus tantum percipit jure soli. *Coccejus h. t. q. 10.*

738 **2dum:** Hodie autem, quia fructus venationum in dominio sunt Principis, aut ejus, qui populo præest, juxta superius tradita, hinc usufructu fundi à privatis (jure venandi destitutis) concessio, non est jus venandi datum, quia nostro jure venationes non sunt domini bassi effectus.

739 **3tium:** Fructus fodinarum, jam institutarum, licet non renascantur, pertinent ad fructuarium, saltem de jure Romano, quia non malè uti-

tur, qui ad exemplum & ductum alterius patrisf. utitur. *Arg. L. 8. ff. solat. Matrim.* Unde fructuario terræ utilis fructus malè est denegatus, *apud Sande L. 5. t. 3. defin. 2. & 3.* Simile habes in sylvæ cædua.

Dixi 1. *Licèt non renascantur:* nam harum fodinarum noviter institutarum aliqua in fructu non sunt, nisi renascantur. *Arg. L. 7. §. 13. ff. sol. matrim. v. g. lapidicinæ;* illarum autem aliarum in fructu sunt, ut non renascantur, v. g. auri-argenti-aut creti-fodinæ &c. *L. 7. §. 14. eod. Coccejus ad ff. h. qu. 11.*

Dixi 2. *Saltem de jure Romano:* quia hodie sub distinctionibus propositis fodinæ tantum minores, & non ita pretiosæ in fructu sunt, ubi apparet illas per Principes occupatione illâ universali non esse occupatas, pretiosiores verò v. g. auri-aut argenti-fodinæ pertinent ad Principes seu dominos territoriales. *vid. Krebs de ligno & lapide p. 2. classe 3. sect. 3. §. 6. 8. & 9.*

4tum: *Thesaurus nequidem de jure Romano est in fructu*

fructu. *L. 7. §. 12 ff. solut. ma-
trim.* minus de jure Hodierno,
eò quòd thesauri per Principes
occupatione illâ universali su-
perius expositâ, sint occupati,
& hinc fructus sunt domini il-
lius eminentis.

743 *5tum*: Jure Electoratûs Co-
loniensis ultimò superstes con-
jux in defuncti bonis allatis, &
stante matrimonio devolutis
immobilibus, item in redditibus,
sive re-sive irredimibilibus, in
parata pecunia ex soluto an-
nuorum reddituum capitali red-
ducta, usum fructum habet, si
liberi ex eo non sint, at liberis
extantibus habet utrumq. dotis,
& aliorum allatorum, vel stante
matrimonio in defunctum de-
volutorum, & acquisite bonorum.
*Ordinat. Elect. Col.
Tit. 8. §. 3. § 6.*

744 *6tum*: In ducatibus Julia &
Montium in bonis matrimonio
illatis, hæreditariis, ex linea
ascendentali profectis, stante
eo acquisitis, immobilibus, rup-
to thoro, ad liberos devolu-
tis, ultimò superstes usufructu
gaudet. *Ord. Juliac. cap. 95. §.
Eo vill Melchior Voets in hist.
Juris Jul. n. 240.*

7num: Ususfructus bono- 745
rum, soluto morte alterutrius
conjugum matrimonio, eo
constante possessorum, pro-
prietate tenus ad liberos de-
volorum, manet penès ul-
timò superstitem. *Carolus de
Mean in jus Leod. obs. 112. n. 1.*

8num: In Marchia Bran- 746
denburgensi patri debetur u-
susfructus in bonis liberorum
maternis, etiam mortuâ uxore
instituta juxta jus Marcanum
cum liberis divisione, nisi si-
mul emancipentur *Joachimus
Scheplitz in consuetudines Bran-
denb. p. 3. Tit. 3. §. 1. n. 3.
§ 4.*

9num: In urbe Colonien- 747
si prædiorum, per serinium
utrique conjugum communi-
catorum, & medietatis mobi-
laris, ususfructus, rupto per
obitum thoro, est ultimò su-
perstitis. *Statut. Civ. Col. part.
1. §. 13. Extens. summariss. §.
13. § 19.*

10num: In Electoratu Tre- 748
virensi fructus à fundo separa-
ti, nec non ligna cæsa, spectant
ad hæredes fructuarii, quæ-
tus autem lapidicinarum quo
ad

ad proprietatem est proprietarii. *Statut. Trevir. Tit. 8. §. 1. & 9.*

quotidianum victum est necessarium. *Manz. ad h. t. ff. n. 19.* Ratio : quia omnia illa potest usufructarius, quæ naturæ usûs congruunt.

TITULUS V.

De usu & habitatione.

749 Secunda servitus personalis est *Usus*, seu *Jus utendi re alienâ, salvâ ejus substantiâ. §. 1. h.* Dicitur autem : *Jus utendi* : unde colligitur in usu minus esse, quàm usufructu, cum usufructarius solummodo ex fructibus tantum sumere possit, quantum opus habet ad necessitatem quotidianam. *L. 22. §. 2. ff. h. t.* Ex quibus

750 Deducitur 1. Quòd usufructarius usum non possit locare, neque vendere, neque etiam gratis concedere. *Manz. §. minus. Inst. b.* quia conductoris & emptoris alia & fortè major esse posset necessitas, & ita usus redderetur durior, quod naturæ servitutum repugnat.

751 Deducitur 2. Usuarium fundi habere etiam jus in fundo deambulandi, & utendi fructibus naturalibus, quatenus horum jurium exercitium ad

Deducitur 3. Usuarius ædium non tantum ipse has inhabitare potest; sed etiam cum tota familia, imò cum hospitibus. *Manz. l. c. n. 31.* Ratio : quia sinè his moraliter habitare non possumus, ergo hæc habitatio requiritur ad quotidianam necessitatem.

Deducitur 4. Quòd usufructarius, ut bonus paterfamilias re uti debeat, & eatenus præstare cautionem, quòd *primò* boni viri arbitrato uti velit, & *2dò* quòd finito usu rem salvam sit restitutus. *Vid dicta de Usufructu.*

Tertia species Servitutum personalium est *Habitatio*, seu *Jus in alienis ædibus gratis habitandi.* Differt ab usu *primò*, quòd qui habitationem habet, ædes alteri possit locare, usufructarius autem non aliter, quàm si ipse ædes inhabitet. *Vitria. h. n. 7.* Rationem diversitatis dat *Manz. ad §. 5. Inst. b. n. 11.* quia habitatio magis in factò, usus autem potius in jure consistit,

jam autem quæ facti sunt, etiam per alium præstari possunt, non ita quæ juris.

755 *add*: Usus & habitatio differunt, quòd ille non utendo amittatur, secus hæc (quia in factò consistit) sed tantùm morte. *L. 10. pr. h. t. Vitria. h. n. 7.*

TITULUS VI.

De usucapionibus, & longi temporis præscriptionibus.

756 Post absolutos modos acquirendi rerum dominia naturales, prout loquitur Imperator, videndum est de civilibus, quorum alii sunt *universales*, quibus *acquiruntur res universales*, v. g. hæreditates per testamenta; alii *singulares*, quibus *res singulæ acquiruntur*, v. g. usucapio, donatio &c. de quibus modò.

757 Usucapio est *adjectio domini*, per continuationem possessionis temporis lege definiti. sive ut accuratius Franz. *h. n. 4.* est *modus acquirendi, quòd jus, vel liberationem privilegio temporis*

nanciscimur, v. g. emi rem à non domino, quem dominum esse credebam, si possideam hanc rem bonâ fide per tempus à lege definitum, dominium ejus mihi acquirò. Ratio: ut dominia rerum tandem certa sint, & puniatur negligentia dominorum, res suas debito tempore non repetentium.

Præscriptio imprimis, ex mente *Vitriarii h. n. 6.* alia est quæ *equiparatur usucapioni*, alia quæ est *præscriptio in specie sic dicta*, sive *modus elidendi jus alienum*, v. g. mortificandi jus exigendi pretium ex emptione venditione; *Præscriptio autem, quæ usucapioni strictè dictæ equiparatur, est alieni juris acquisitio.*

Præscriptio deinde ex sententia *Neuman ad Swederum p. gener. cap. 4. resp. 2.* post *Grot. de Jure B. & P. lib. 2. cap. 4. §. 1. & seqq.* alia est *juris Gentium*, alia est *juris merè Civilis*; Illa consistit in tacito rem nostram derelinquendi animo, ex diuturno scientis, & liberè volentis silentio præsumpto, de qua ago in *Prodro. juris p. quad.* Hæc autem in requisitis à jure
Ci.

Civili repertis est collocanda. Franz. h. n. 8. de quibus antequam agam, prius resolvendum est

760 Dubium: Ex quo jure decidenda sint quaestiones super requisitis usucapionis emergentes, & quibus auctoritatibus sententiæ sint firmandæ? Resp. cum versemur hic in materia peccati, in qua legislator laicus non habet jus statuendi, jus Civile hic non aliter, nequidem in foro Civili, dispositivè potest allegari, quàm in quantum juri Canonico non est contrarium, aut quousque per hoc est canonizatum. vid. Reiffenst. in Præmio ad Decret. §. 12. n. 217. & 219. quo ad auctoritates DDres Catholicos, aut si Protestantes à jurè Canonico non desistant.

761 Nunc de requisitis Usucapionis, qualia sunt primò bona fides, cap. Viginti 5. §. h. t. five credulitas, quæ quis prudenter sibi persuadet, rem quam possidet, esse suam. Reiffen. §. de præf. n. 57... 2dò Justus titulus, cap. 17. §. h. t... 3tò tempus à lege definitum...

4tò possessio cap. 3. de R. 7. in 6.

Bona fides ergò primum est Usucapionis requisitum, quæ ad eam in utroque foro ita est necessaria, ut non tantùm cum mala fide præscriptio non possit inchoari; sed nec longissimo tempore (hoc est: 30. aut 40. annis) imò nequidem immemoriali compleri, cap. ult. §. h. t. Ex ratione, quoniam omne, quod ex fide non est, peccatum est; Barbosa ad cap. ult. & ab eodem allegati: Unde

Concludes 1. L. un. C. de Usucap. transform. nec non §: Diutina 12. Inst. h. ubi statuitur: Quòd mala fides superveniens nec volenti præscribere, nec ejus heredi obfit: per mox allegatum cap. ult. §. h. t. esse correctà, & abrogata, quia Jus Canonicum in hac peccati materia juris Civilis est abrogatorium.

Concludes 2. Hanc regulam: De requisita ad Usucapionem quamcunque bona fide: extendi quoque ad obligationes & actiones, tendentes ad agendum, vel non agendum. v. g. ad solvendum id, quod ex mutuo debes &c. aut ad non ven-

762

763

764

nandum, non ædificandum
&c. *Leuren. For. Eccles. h. qu.*
920. n. 3. ut hæ pariter cum
mala fide nullo unquam tem-
pore præscribi possint. Ratio:
quia stante malâ fide ne ullo
quidem tempore potes id,
quod est alteri debitum reti-
nere, nec jus novum tibi ac-
quirere.

in p. 2. v. 27
765 Dixi: *Obligaciones & actio-
nes, tendentes ad agendum, aut
non agendum, cum mala fide non
esse præscriptibiles:* nam si ten-
dant ad patiendum, aut susti-
nendum onus aliquod, v. g. ad
solvendam pœnam, ad permit-
tendum exercitium servitutis
rusticæ &c. omninò cum mala
fide, ita loquendo, præscribi
possunt. *Reiffenst. h. t. n. 107.*
Ratio: quia hiis casibus obli-
gatus ad onus non tenetur ad
agendum, nisi alter petat, &
hinc mirum non est, quod is ex
legis dispositione ab agendo
excludatur, secus est in priori
casu, quia agere teneris, aut
ab agendo v. g. ædificando ab-
stinere.

766 Concludes 3. Malam fidem
antecessoris quoque nocere
successori universali immedia-

to, seu hæredi, licet velit tem-
pus usucapionis à se incipere,
& 30. aut 40. annis rem posse-
ditet. *Covarr. p. 2. in cap. Pos-
sessor s. 9. n. 1. Leuren. h. q.*
926. n. 3. *Reiffenst. h. n. 134.*
& alii ab his allegatii. Ratio:
quia *per Nov. 48. in præfat.*
hæres immediatus eadem cum
defuncto fingitur esse persona,
non tantum de jure Civili, ve-
rùm etiam de jure Canonico,
per consequens, ut defunctus
ob veram malam fidem non
potuit præscribere, ita neque
hæres immediatus propter fi-
ctam.

Dixi 1. *Hæredi immediato:* 767
nam hæredi mediato, puta:
hæredis hæredi, mala fides an-
tecessoris non obest in ordine
ad præscribendum, modò ve-
lit tempus usucapionis à se in-
choare. *Pirrh. h. t. n. 70. Leu-
ren. n. 70. & Reiff. n. 138.* Ra-
tio: quia hæres mediatus dun-
taxat antecessorem immedia-
tum repræsentat, ne fictio de-
tur fictionis.

Dixi 2. *Successori universali:* 768
quia successori particulari v. g.
emptori, donatario &c. mala
fides antecessoris non obstat;
modò

modò tempus à se velit incipere. *Leuren. n. 2. q. 926. Reiff. n. 139.* Ratio: quia hic antecessorem non repræsentat, eò quòd hic jura nullam fingant identitatem.

769 Alterum requisitum ad rerum corporalium usucapionem saltem ordinarii temporis est *justus titulus*, seu *causa ex se habilis ad dominium transferendum*, v. g. emptio, donatio, legatum &c. Decisio habetur in *cap. Si diligenti 17. §. h. t.* Ratio: quia sine justo titulo non potest haberi bona fides, absque qua juxta dicta non procedit usucapio. Est communis DD. Dixi: *rerum corporalium*: De rebus incorporalibus dicam in appendice. Ex quo

770 Colligitur 1. Titulum habilem ad dominium transferendum, puta: quòd omnia requisita traditionis superius explanata concurrant, impedire præscriptionem. *Leuren. in for. Eccles. q. 917.* Ratio: quia tunc dominium transit absque usucapione vi traditionis

771 Colligitur 2. Ad præscriptionem non sufficere titulum,

inhabilem ad dominium transferendum. Rationem dat *Franz h. n. 96.* quia aliàs volens præscribere non posset judicare rem esse suam, quòd tamen ad præscriptionem requiritur.

Colligitur 3. Titulus, qui ob 772 juris dispositionem est ad dominium transfereudum inhabilis, usucapionem regulariter impedit, licèt de se habilis sit, v. g. si quis scienter emisset à pupillo, aut minore sine tutoris auctoritate, aut curatoris consensu. *Vitria. h. n. 17.* Ratio: quia habens talem titulum esset in mala fide.

Dixi: *scienter*: nam si quis 773 ex justo errore minorem crediderit esse majorem, procedit usucapio. *L. 11. ff. pro empto. Brunnem. ad cit. Legem.* Ratio: quia eo casu emptor, habens titulum putativum, non potest dici in mala fide esse constitutus.

Tertium requisitum ad usu- 774 captionem est tempus à lege definitum. Est autem tempus, usucapioni rerum mobilium præfinitum *triennium*, at præscriptioni immobilium inter præ-

præsentes *decennium*, inter ab-
sentes verò *vicennium*. pr. *Iust.*
b. Ratio: quia cùm res mo-
biles censeantur ibi esse, ubi est
persona, immobiles autem
non, hinc ad harum usucapio-
nem longius tempus est neces-
sarium, ac ad illarum.

775 Quæres 1. Cur in usucapio-
ne rerum immobilium distin-
guamus inter absentes & præ-
sentes, non ita, si res mobiles
sint usucapiendæ? Resp Ratio
jam est data, quia mobilia no-
bis semper præsentia esse fin-
guntur, secus ac immobilia.

776 Quæres 2. Quid dicendum,
si dominus partim præsens fu-
erit, partim absens? Resp. an-
ni, quibus quis complevisset
usucapionem, duplicandi sunt
& annis præsentia addendi,
anni tunc producti conficiunt
tempus præscriptionis. Arg.
Auth. Quòd si quis. C. de præscr.
longi temp. Ratio: quia anni
præsentia duplicati conficiunt
tempus præscriptionis inter
absentes. V. g. sex annis fuisse
præsens, reliquo tempore ab-
sens, tempus præscriptionis
erunt quatuordecim anni &c.

Quartum requisitum rerum 777
corporalium usucapionis est
Possessio, sive *corporalis rei de-*
tentio, corporis & animi, & ju-
ris adminiculo concurrente. Pro-
ut probat Reg. 3 *Juris in 6.* finè
possessione præscriptio non
procedit. Dixi denuò: *rerum*
corporalium: nam quæ possessio
requiratur & sufficiat ad præ-
scriptionem rerum incorpora-
lium, dicam in appendice.

Notandum autem *primò* re- 778
quiri possessionem proprio no-
mine habitam, quia is, qui alie-
no nomine possidet, v. g. con-
ductor &c. propriè possessor
non est *Reiffenst. l. c. n. 188.*

Notandum 2. Ad inchoan- 779
dam præscriptionem requiri-
tur possessio tam naturalis,
quàm civilis, licèt ad eandem
complendam sufficiat sola ci-
vilis. Ratio est: quia licèt pos-
sessio solo animo acquiri nequeat,
tamen solo animo continuari po-
test *L. Licèt 4. C. de acquir. pos-*
sess. laud. Reiffenst. n. 189.

Hæc de requisitis usucapio- 780
nis, nunc de rebus, quæ præ-
scribi possunt, statuenda est se-
quens regula: *Omnes res præ-*
scribi

scribi prohibeantur. Ratio: quia
in §. 1. *Inst. h.* indistinctè con-
ceditur præscriptio rerum ibi
non exceptarum.

quia laici illius non sunt inca-
paces. *Cap. Quoniam 3. de Jure
Patron.*

782 Quæres ergò: Quæ res præ-
scribi nequeant? Resp. 1. Res
furtivæ & quæ vi possessæ sunt,
ordinario tempore saltem, ni-
mirum 10. aut 20. annis, præ-
scribi nequeunt. §. *furtivæ 2.*
Inst. de usucap. Ratio: quia
his rebus vitium reale intelli-
gitur inhære, quòd nisi
purgetur, præscriptioni locus
non est.

782 Resp. 2. Res publicæ, sacrae,
spirituales, meræ facultatis &c.
præscribi nequeunt. Ratio:
quia nec res publicæ, nec sa-
cræ, nec spirituales, nec meræ
facultatis (v. g. adire certum
molendinum, furnum &c.)
possidentur, sinè possessione
autem usucapio non procedit.
Vid. latius Reiffenst. à n. 31.

783 Fallit conclusio in decimis,
& jure patronatûs, nam illas
ante Concilium Lateranense
laicis in feuda concessas præ-
scribi posse, probat *Cap. 7. §.*
fin. de his quæ fiunt à Prælat.
&c. Hoc autem, nimirum jus
patronatûs est præscriptibile;

APPENDIX.

De præscriptione servitutum.

Regula 1. Servitus realitiam 784
rustica, quàm urbana cum ti-
tulo & bonâ fide præscribitur
spatio ordinarii temporis. *L.*
ult. C. de præscript. longi temp.
Brunn. ibi. Ratio: quia hujus
& rei corporalis præscriptionis
eadem est ratio.

Regula 2. Servitus realis 785
continua affirmativa cum bo-
na fide etiam absque titulo,
modò interveniat scientia &
patientia domini, præscribitur
ordinario tempore. *L. 1. §. 2.*
C. de servitut. §. aqua. *Brun-*
nem. ad cit. L. 1. Ratio: quia
dominus fundi sciens & non
contradicens servitutis exerci-
tio, videtur illam tacitè con-
cedere.

Dixi 1. *Affirmativa*: nam 786
negativa, v. g. altius non tol-
lendi &c. non aliter videtur
præscribi, quàm per unius pro-
hibitionem, & alterius acqui-
escentiam. *Brunn. ad cit. Legem*

Ratio: quia absque hac prohibitione alter possessione nullâ est munitus, sinè qua usucapio non procedit.

787 *Dixi 2. Continua:* Discontinua enim absque titulo non nisi spatio temporis immemorialis præscribitur. Arg. *L. servitutes 14. ff. de servitut. Ant. Faber ad cit. L. servitutes. communem* vocat *Brunnem. ad allegatam L. 14.* Ratio: quia, ubi continua non est possessio, præscriptio ordinarii temporis non habet locum.

788 *Regula 3.* Licèt ad usucapionem servitutum urbanarum requiratur bona fides, ad præscriptionem seu extinctionem rusticarum tamen bona fides non ex necessaria. *Leuren. in For. Eccles. h. t. q. 935.* Ratio: quia ad extinguendas servitutes rusticas nullum factum ex parte volentis præscribere requiritur, fecus ac ad mortificandas urbanas.

COROLLARIA.

De præscriptionibus.

789 *immum:* In Electoratu Coloniensi redditibus, censibus,

præstationibus, nullâ per quadraginta annos factâ exactione, præscribitur. *Ordinat. Elector. Col. Tit. 16. §. 1.*

2dum: Juri exigendi annuos redditus, reales & personales præstationes activum in Electoratu Trevirensi XXX. annis præscribitur, præscribitur eodem tempore & passivo. *Statut. Trevir. Tit. 21. §. 5. & 6.*

3tium: Jure ducatum Juliacensis & Montensis, solutione annuorum reddituum & censuum ultra XXX annos in moneta currente acceptatâ, non inspicitur valor temporis contractûs *Stat. Jul. cap. 107. in princip.* In Electoratu Coloniensi annui redditus & census præscribuntur XL. annis. *Ordinat. Electorat. Colon. Tit. 10. §. 2.*

4tum: In principatu Leodiensi si debitor decem annis pro quolibet floreno aureo annui redditûs duos florenos solverit, modum & formam solvendi impofteram præscribit, si de origine, & titulo redditûs non constat. *Carolus de Mean in jus Leodiense obs. 219. n. 6.*

5tum:

793 *5tum*: De moribus Agrippinensibus contra serinia locum non habet præscriptio.

TITULUS VII.

De donationibus.

794 Secundus modus acquirendi rerum dominia civilis & singularis est donatio, sive *actus*, quo liberalitatem in alterum acceptantem exercemus. ita Franz. h. ... Est duplex, alia propria, quâ liberalitatem puram in alium exercemus ... alia impropria, quâ ex alio motivo, quàm exercendæ liberalitatis, quid in alium conferimus. Ita Laud. Franz. b. Alia adhæc est inter vivos, alia mortis causâ. Donatio inter vivos describitur a Doctõribus esse, quæ fit sinè mentione, cognitione, aut suspitione mortis, §. 2. Inst. h. ... Donatio mortis causâ dicitur, quæ fit mortis intuitu. §. 1. Inst. h. t. ut si quid humanitùs contigisset donatori, habeat is rem donatam, qui accepit &c.

795 Dubium est autem: ex quo dignosci possit, num donatio facta sit mortis intuitu, num se-

cus? cùm non omnis mortis mentio donationem constituat in esse mortis causa. Resp. cum *Widmond*, ad ff. de M. C. D. n. 9. quòd si mortis mentio adjecta sit donationis substantiæ, v. g. quia tum moriturus, dono tibi mille, donatio est mortis causâ; Quòd si autem mortis mentio adjiciatur tantùm donationis executioni, v. g. Titio dono mille Imperiales, post mortem meam solvendo, non est mortis causâ donatio, sed inter vivos. Ratio: quia cùm mortalitatis cogitatio specificet donationem, hinc in illius substantiam influere debet, ut eandem in esse mortis causâ constituat.

At quæres: ad quem effectum juris duæ hæc donationum species constituantur? Resp. propter varios, nam primò: Donatio inter vivos est *actus inter vivos*, adeoque sinè justa causa revocari nequit. *L. fin. C. de revocan. Donati* ... at verò donatio mortis causâ, quia, *in facto esse* saltem, magis ultimis voluntatibus æquiparatur, solâ pœnitentiâ revocari potest. *L. 29. Et 30. de M.*

C. Donat. Brunn. ad L. 29. & seq. eod.

797 *Secundò:* Donatio inter vivos potest etiam esse propria; sed mortis causâ donatio semper impropria est. Ratio: quia propria donatio hoc involvit, ut mera exerceatur liberalitas, & quòd donator magis cupiat penès alium, quàm se, rem esse, quod donationi inter vivos convenire potest, secus ad donationi mortis causâ. Hinc

798 *Tertiò:* Donatio mortis causâ valet inter conjuges. L. 9. §. 2. ff. de Don. inter vir & uxor., donatio inter vivos propria inter conjuges celebrata est invalida. L. 1. ff. eod. Ratio est juxta Mull. ad Struv. Exercit. 30. Th. 29. litt. Y. quia ob illam conjux donans non sit pauperior, cum executio prius fiat post mortem, in hac autem aliud apparet.

799 *Quartò:* Donatio inter vivos, si summam quingentorum solidorum excedat, eget insinuatione apud judicem, hoc est: declaratione coram judice factâ à donatore, se donare, & petere, ut ad acta referatur donatio, & desuper in-

strumentum conficiatur. §.

Aliæ autem Inst. 2. h. t. Aliud est in donatione mortis causâ, licèt etiam quingentos solidos (hoc est: hodie ducatos Ungaricos Myns. ad d. §. 2. h.) excederet. Arg. d. §. 2. Ratio est: -tum ne cives se excessivis donationibus emungant, tum ut fraudibus occurratur.

Dubitabis: qualis sit donatio: *Quia sum moriturus, dono Titio omnia mea bona irrevocabiliter.* An mortis causâ, an inter vivos. *Lex 27. ff. de M. C. D.* negat esse mortis causâ donationem, atque ideo non valere inter conjuges, nec inde deduci posse quartam falcidiam. Verùm *Lex 35. §. 4. eod.* statuit: Mortis causâ præmissio modo donari posse. Doctores communiter concludunt: quòd ad effectum irrevocabilitatis saltem esse donationem inter vivos. *Bart. ad d. L. 72. Struv. Exercit. 40. Th. 26. ibique Mull. Harprecht. §. 1. Inst. h. n. 3.* Alii sustinent, hac clausulâ non obstante esse adhuc mortis causâ donationem. *Curtius Jun. conf. 56. n. 3. Ant. Faber*

ber de error. pragm. Decad. 45.

Err. 1.

801 Resp. cum Perez. ad Cod. de D. C. M. n. 14. Si hæc donatio facta sit præfenti & acceptanti, erit donatio inter vivos; si autem facta sit absenti coram quinque testibus, maxime in testamento, aut codicillis, erit donatio mortis causâ, saltem quæ habeat vim fideicommissi (prout docet Hartm. Pist. lib. 1. q. 13.) adeoque revocabilis. Ratio: quia priori quidem casu donator legem irrevocabilitatis, à donatario acceptatam, donationi pofuit; sed posteriori casu in donationem inter vivos non transit. Prout simile est in legato per L. fin. C. de Don. C. M.

802 Sunt itaque requisita mortis causâ donationis sequentia, primo: ut mortis fiat cogitatione, & intuitu. §. 1. Inst. h... imò in dubio his formulis: Si alius superstes maneat, aut quæ bona reperientur tempore mortis meæ, ea dono Titio &c. Vitria. h n 32. per quod differt à donatione inter vivos.

803 Secundo: Ut quinque testes adhibeantur, L. si, cod. de Don. C.

M. quod commune habet cum ultimis voluntatibus. Struv. Exerc. 40 th. 25. cum ad donationem inter vivos duo testes sufficient.

Tertio: Requiritur Doctores, ut à præfente in præfentem & acceptantem celebretur. Per L. 10. ff. de Don. quod commune est donationi inter vivos. d. L. 10. ibique Brunn.

Tres in L. 2. de M. C. Donat. 805 proponuntur casus, quibus M. C. donatio celebrari potest. Primus: Cum quis nullo præfentis periculi metu conterritus, sed solâ mortalitatis cogitatione donat... Secundus: Cum quis imminente periculo commotus ita donat, ut statim fiat accipientis... Tertius: Si quis periculo motus non sic dat, ut statim faciat accipientis, sed tunc demum cum mors fuerit insecuta. Videatur Brunn. ad cit. Legem. Ex quibus sequuntur sequentes effectus.

Primus: Si donationem M. C. statim insequatur rei traditio, dominium quidem transit, sed revocari potest periculo cessante. L. 29. ff. de M. C. Don. ibique Brunn.

807 **2dus** : Si res donata donationis tempore non statim tradatur, post mortem donatoris dominium ejus irrevocabile transiit in donatarium ipso jure. Ratio : quia eo casu donatio morte confirmatur. §. 1. *Inst. h.* Simile est in legato. §. 2. *Inst. de legat. inf.*

808 **Donatio inter vivos** (secus ac donatio M. C.) non est revocabilis, nisi ob causam, nimirum I. Ingratitudinem. *L. fin. C. de revocand. Donat.* v. g. quòd donatarius graves donatori intulisset injurias, aut jacturam bonis ejus ingessisset &c.

809 **Dubium autem est** : an quoque ob causas majores & æquales donatio revocari possit ? quod videtur negandum, cum ob textus in *L. fin. C. de revoc. Donat.* verba : Ex his tantummodo causis &c. cum ex ratione, quia odiosa non sunt extendenda. At tamen cum Perez. ad *C. h. t.* nec non *Lauterb. in Colleg. pract. de Donat. Th. 49.* *Victoria h. n. 18.* affirmativam tueor. **Ratio** : quia ubi de mente legislatoris certi sumus, uti in hypothese, ibi verborum

cortex non est curandus, vel dic, quòd particula : tantummodo : exclusiva sit causarum minorum.

Ad rationem obmotam responde : revocationem non esse odiosam, sed maximè favorabilem, eò quod æquitati conveniat ne sit cuiquam licentia, & alienas res capere, & frugantatem irridere donatoris, & ipsum iterum donatorem suaque res perdere. *Dicta. L. fin. C. de revocand. Donatio.* *Lauterb. l. c. th. 49.*

Secundò : Revocatur donatio inter vivos ob liberorum supernascentiam, non tantum si patronus liberto donaverit, sed etiam si alius quiscunque aut omnia sua bona, aut magnam eorum partem alteri donasset. **Ratio est** : quia licet *L. 8. C. de revocand. Donat.* loquatur de donatione à patrono facta liberto, attamen, quia ratio est generalis per *L. 30. C. de fideicom.* videlicet : favor liberorum, & præsumptio paternæ pietatis, hinc communis sententia invaluit. *Brunn. ad cit. Leg. Cod. Lauterb. ad ff. de Donat. th. 53. Struv. Exerc.*

40 th. 16. ibique Mull. lit. G. Ratio, quia leges Codicis communiter sunt rescripta, quæ magis ex mente, quam verborum cortice sunt interpre-
tanda.

COROLLARIA.

De donationibus.

812 Primum: Donatio inter vivos, si summam quingentorum ducatorum in auro excedat, adhuc hodie insinuatione indiget; Ratio: quia quæ olim liberat ratio, nimirum ne homines se excessivis donationibus emungant, adhuc hodie subest. *Carpz. p. 2. const. 12. Definit 12.* ibique *Esbach.* nisi quoddam hic per solidum intelligat florenum Rhenensem.

813 Secundum: In Ducatibus Juliae & Montium ad donationem rei immobilis requiritur evacuatio judicialis, facienda intra annum, & diem; hoc est: judicialis traditio rei donatae infra tempus mox expressum, aded, ut nisi prædicta evacuatio secuta sit, donatio, licet ob causam facta, sit nulla, prout partim exprimit *Ordin.*

Juliac. cap. 102. §. 1. partim *Iustinet Voets in hist. Jur. Jul. n. 115.*

3tium: Quod licet ex sententia *Vinnii ad §. 2. h. n. 2.* donatio concepta per verba de presenti pactum sit legitimum, secus autem concepta per verba de futuro; attamen cum attestante *Coccejo in jur. controu. de Donat. q. 1.* Imp. etiam ex hoc pacto actionem dederit, ex utraque hodie actio confurget, maximè cum verba: *volo tibi donare*, obligationem de presenti pariant. Ita *trad. Coccejus.*

4tum: Jure Electoratûs Coloniensis conjuges sibi invicem bona sua relinquere possunt. *Ordinat. Elect. Col. Tit. 8. §. 2.*

5tum: In Ducatibus Juliae & Montium conjuges stante matrimonio, bona parentalia jure hereditario devoluta, sibi donare possunt. *Ordin. Juliac. cap. 102.* * non

6tum: In his ducatibus donatio judicialiter facta, subsecutâ traditione, valida est, licet donator annum & diem non supervixerit *Melchior Voets in hist. Jur. Jul. n. 181.*

7tum:

818 7mum: Consuetudine principatus Leodiensis vir & uxor sibi invicem donare, & legare possunt bona, sive in matrimonium illata, sive successione aut aliter quæsitâ. *Carolus de Meant in jus Leod. obs. 85. n. 1.*

819 8vum: In Marchia Brandenburgensi donationes quartæ partis omnium mo- & immobilium à conjugibus fieri possunt, si liberos non habeant. *Joachimus Scheplitz in consuetud. Brandenb. p. 3. Tit. 2. §. 6. n. 1.*

820 9num: Moribus Agrippinensium donationes conjugum, etiam inter vivos, valent.

TITULUS VIII.

Quibus alienare licet, vel non.

821 Dominii acquisiti effectus sunt: *Primò:* quòd dominus rem à quocunque possessore possit vindicare, seu repetere, & hic effectus semper illius est concomitans. *2dò:* quòd dominus super re sua proprio nomine possit disponere, ac verò cum hic effectus quandoque

cesser, quandoque etiam de re disponendi facultas competat non domino, hinc sequentes statuo regulas.

Regula 1. Quandoque dominus rei illam alienare nequit. 822
Ratio est: quia quandoque legis prohibitio, aliquando etiam hominis conventio, alienationem impedit, cum non tantum homo, sed etiam lex hanc disponendi, ex dominio profluentem, potestatem possit vinculare, aut planè impedire. Unde

Sequitur 1. Quòd, licèt maritus dominium civile rei dotalis habeat, attamen immobilem, inæstimatò, aut etiam æstimatò (at tantum taxationis, secus est, si venditionis gratiâ) in dotem datam alienare nequit. *pr. Inst. h.* quia publicè interest, dotes foeminis conservari. 823

Sequitur 2. Tametsi pupillus dominium habeat rerum suarum, attamen illas sine tutoris autoritate alienare nequit. Ratio constat *ex dictis de Tutelis* Quod adeò verum est, ut nequidem pecuniam alteri debi- 824

debitam absque hac authoritate solvere possit. §. 2. *Inst. h.*

825 Regula 2. Quandoque, qui dominus non est, rei alienandæ potestate fruitur. Ratio est: quia sicuti lex prohibere potest domino, ne hic & nunc rem suam alienet, ita etiam non domino rei non suæ alienandæ facultatem potest impertiri. Ex quo

826 Concludes: Creditorem, licet non sit pignoris dominus, posse quandoque pignus alienare. §. 1. *Inst. h.* Ratio: quia, nisi hanc facultatem lex concederet creditori, eidem sufficienter cautum non foret, quod fini intrinseco pignoris repugnaret.

COROLLARIA.

De his, quibus alienare licet, vel non.

827 Primum: Sequelam N. 832. de jure Romano positam cessare ibi, ubi inter conjuges obtinet bonorum communio, nam eo casu maritus non tantum dimidiam dotem, verum etiam medietatem omnium bo-

norum sine uxoris consensu alienare potest. *Heeser de bono. commun. p. 1. loc. 7. n. 1. & seq.*

2dum: Ad alienationem pignoris requiruntur de jure Romano sequentes solennitates: primò: *Ut alienatio fiat debito tempore*, v. g. post moram à debitore, vel ab homine vel à die interpellato, commissam. Secundò: *Ut fiat bonâ fide*, v. g. ut pignus non vendatur viliori pretio. Tertio: *Ut debitori fiat trina denunciatio*; casu quo conventum foret, ne pignus vendere liceat. *L. 4. ff. de pignorat. act.* Franz, *h. n. 7.* Quartò: *Ut exinde expectetur biennium. L. 3. domini C. de fure impet.*

3tium: Hodie primum & 2dum requisitum adhuc est necessarium. *Strick. in U. M. de distract. pign. §. 6. & 7.* quantum autem ad 3tium, unicam denunciationem sufficere tradit *laud. Strick. loc. cit. §. 7.* nec integrum biennium expectandum esse sustinet.

4tum: In Electoratu Co-loniensi conjux neque bona illata, neque acquisita sine consensu conjugis alienare potest.

828

829

830

Ordinat. Elect. Colon. Tit. n.

§. 2.

831 *§tum*: Maritus Juliacensis & Montensis bona dotalia sine consensu uxoris, & absque urgente necessitate distrahere nequit. *Ordinat. Juliac. cap. 94. in f.*

832 *§tum*: Vir juxta Leodien-
sium mores dominium bonorum mulieris statim acquirit, celebrato & consummato matrimonio, & de iis disponendi facultatem inter vivos habet, citra hujus consensum. *Carolus de Mean in jus Leodiens. observ. 25. n. 1.*

833 *7mum*: Jure Marchiæ Brandenburgensis matrimonium quarit ultimò superstiti dimidiam bonorum tam im-quàm mobilium, licèt is nihil intulerit. *Joachim Scheplitz in consuet. Brandenb. p. 3. Tit. 2. §. 1.*

834 *8vum*: Vir in Urbe Agrippinensi quarit dominium im-
mobiliu suorum, uxori, & uxor marito per seriniam communicationem, & mo-
bilium per illationem in matrimonium. *Stat. Civit. Colon. p. 1. art. 10. §. II.*

9num: In Elestoratu Tre-
virensi maritus de mobilibus disponit, & acquisita sine consensu uxoris in casu necessitatis, aut utilitatis validè alienat. *Statut. Trevir. Tit. 6. §. 31.*

TITULUS IX.

*Per quas personas cuique
acquiritur.*

Dominium non tantùm per 836
nosmetipsos nobis acquirere possumus, verùm etiam per alios, sive sint in potestate nostra, sive extra illam; qui in potestate nostra constituti nobis acquirunt, sunt aut filii, aut servi; qui autem existentes extra potestatem nobis rerum dominia acquirunt, sunt procuratores, de quo sint sequentes regulæ.

Prima: Quidquid filiusf. ra- 837
tione peculii profectitii acquirat, patri etiam ignorant, statim acquirat. *L. 79. ff. de A vel A Hæred.* Ratio; quia cùm peculium profectitium ex re patris, aut occasione ejus ad filium proficiscatur, æquum est,

ut

ut ad patrem revertatur. Unde
 §38 Inferitur 1. Quòd filius rem
 donatam accipiens ab eo, qui
 patri donaturus fuisset, non si-
 bi, sed patri acquirat. *Vitriar.*
b. n. 5. Ratio: quia talis res pa-
 tris intuitu donata est, & hinc
 juris interpretatione ex re pa-
 tris profecta videtur. *L. 5. §. 2.*
ff. de jur. dot.

§39 Inferitur 2. Quòd legatum
 filiof. relictum, si in patria po-
 testate manserit, non filio, sed
 patri acquiratur. *L. 42. ff. de*
condit. & demonstrat. quia si-
 mile legatum patris intuitu re-
 lictum videtur. *Laud. Vuria.*
b. n. 6.

§40 Inferitur 3. Dona lustrica, à
 patrinis infantibus offerri soli-
 ta, à particulari consuetudine
 præscindendo, peculio profe-
 ctio annumerari, præsertim,
 si de patrino pater bene meri-
 tus, & donum tale sit, quod
 quis infanti non donasset. *Lau-*
terb. ad. ff. de pecul. §. 32 Ratio:
 quia eo casu intuitu patris do-
 natio celebrata intelligitur.

§41 Regula 2. Peculium adven-
 titium regulare, seu ordinari-
 um filius usufructu tenus pa-
 tri acquirat, quoad proprietatem

tem autem sibi. *L. 6. C. de boni-*
quæ lib. Ratio stat in iure patriæ
 potestatis, olim quidem ad so-
 la filiof. bona materna restricto;
 hodie autem vi mox allegatæ
L. 6. ad aliam viam adventitia
 extenso. *Brunnem. ad cit. L. 6.*
 Ex quibus

Sequitur 1. Lucra sponsa- 842
 licia, & nuptialia, hæreditaria,
 legata, adhæc aliunde (etiam
 industriâ filiof.) quàm ex re pa-
 tris, aut militia, vel quasi quæ-
 sita patri usufructu tenus quæ-
 runtur. *Vitriar. b. n. 10.* Ra-
 tio: quia omnia illa ad peculi-
 um adventitium ordinarium
 pertinent.

Sequitur 2. Dona lustrica 843
 consueta, aliàs infantibus dari
 solita, aut si nullus adsit patrem
 honorandi animus, aut si aliàs
 filii intuitu reperirentur ob-
 lata, ad patrem pertinent quo-
 ad usufructum. *Vitria b. n.*
11. qui eo casu filii intuitu ob-
 lata intelliguntur & sunt.

Dixi: *Peculium adventitium* 844
ordinarium proprietate tenus ad
filium pertinere: nam extraor-
 dinarium, seu irregulare tam
 quoad proprietatem, quàm
 quoad usumf. ad filiumf. per-
 tinet.

tinet. *Nov. 117. cap. 1. §. 1.*

Franz. *h. n. 6.* Hinc

845 Deducitur 1. Ad patrem non pertinere ea, quæ filiof. eâ conditione sunt donata, ne pater usumf. habeat. *d. Nov. 117. cap. 1. Vitria. h. n. 12.* nisi legitima patri debita per hoc læderetur, quæ gravari nequit juxta alibi dicenda.

1846 Deducitur 2. Id, quod ad filiumf. ex successione fraterna, ad quam unâ cum patre admiffus est, pervenit, patri non acquiritur quoad usumf. *Auth. item C. de bon. quæ liber. sed filiof. pleno jure cedit.*

847 Deducitur 3. Hæreditas, aut res singularis, licet patris intuitu ad filiumf. perveniens, patre invito à filio acceptata, non illi; sed huic acquiritur. *L. fin. pr. C. de bon. quæ lib.* quia eo casu pater non videtur usufructu dignus esse.

848 Deducitur 4. Res à Principe aut Augusta filiof. donata non patri, sed filio pleno jure quæritur. *L. 7. C. de bon. quæ lib.* Ratio: quia donationi à Principe celebratæ, aliquid præcipui est attribuendum. *Brumm. ad all. L. 7.*

Regula 3. Peculium castrense, aut quasi castrense filiusf. pleno jure sibi acquirit. Prioris decisio habetur in *L. 4. C. de Castrens. pecul.* Posterius dicitur per *L. 6. C. de bon. quæ lib.* Ratio consistit in speciali favore militiæ & quasi militiæ. Ex quibus

Colligitur 1. Acquisita æquè in vera militia, ac ejus intuitu, v. g. hæreditas à commilitone delata, filiof. pleno jure acquiruntur. *Lauterb. ad ff. de pecul. th. 8.* quia hæc omnia ad peculium castrense pertinent.

Colligitur 2. Quidquid filiusf. doctor Juris, aut Medicinæ, nec non advocatus, harum dignitatum intuitu, acquirit, non patri, sed filiof. pleno jure cedit. *Lauterb. l. cit. th. 15.*

Regula 4. Procurator nobis etiam ignorantibus possessionem, & deinde dominium, suppositis supponendis, acquirit. *§. 5. Inst. h.* quia hæc in actibus naturalibus consistunt. Franz. *h. n. 11.*

COMPENDIUM INSTITUTIONUM D. JUSTINIANI IMPERATORIS

P A R S IV.

MEMBRUM I.

*De modo acquirendi jus in re universalis per
testamentariam successionem.*

LIBER II.

TITULUS X.

De testamentis ordinandis.

853 Sequuntur modi acquirendi rerum dominia universales, v.g. hereditatum susceptiones, quarum alia sunt per testamenta, alia ab intestato, alia hodie ex pacto. De modo hereditatem testamento delatam acquirendi hic est agendum & hinc de testamentis, quid sint? quotuplicia sint? quae eorum requisita? & quae contraria?

luntatis nostrae sententia, de eo quod quis post mortem suam fieri vult. L. I. ff. qui testam. fac. poss. sive, est ultimae voluntatis nostrae (non alienae) iusta (hoc est: legibus conformis) sententia, seu decretum animi exterius prolatum, de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. Per quae testamentum à contractibus differt, cum hi

854 Testamentum est iusta vo-

Y

duo-

duorum consensum exigant.

Franz. h. §. 4.

855. Testamenta Doctores nostri statuunt esse juris Gentium quoad originem, quoad formam autem juris positivi, utpote à quo & eidem superaddita est certa forma; at intelligendi sunt de jure Gentium improprio, & de hoc non ita universali: nam teste *Tacit. de M. G. cap. 20. §. 6.* Testamenta in Germania nulla ab initio fuerunt, & usque ad sæculum istum rariùs consueverunt usurpari. *Manz. in tr. de testam. valid. & invalid. tit. 1. n. 10.*

856. Testamentum de jure Hodierno duplex est, *Scriptum & Nuncupativum.* *Const. Maxim. de anno 1512. Rub. Von Testamenten in pr. ...* Scriptum est, quando testator ultimam suam voluntatem scripturâ exprimit, eandemque postea testibus offert corroborandam. Nuncupativum est, quando testator coram testibus vivâ voce suam ultimam voluntatem declarat.

857. Nuncupativum aliud est *merè nuncupativum*, aliud *mixtim nuncupativum*; illud mox

est descriptum; Hoc autem est, quando testator petit voluntatem suam, coram testibus prolata, in scripturam redigi, & ad hoc *R. L. de anno 1512. §. 5.* requirit prælectionem, testatori faciendam. Quam sententiam in praxi obtinere testatur *Brunnem. ad L. 21. ff. qui testam. fac. poss. & tirmat Ord. Col. tit. 1. §. 6.* Item consuetudo Marchiæ Brandenburg. *Jochim Scheplitz p. 3, Tit. 4. §. 1. n. 17.*

Præterea testamentum aliud 858 est *solenne*, aliud *minùs solenne*; Illud est, quod formam, hoc est, omnes solennitates à jure præscriptas habet. Testamentum *minùs solenne* est, cui deest forma & aliquid de solennitatibus, ut tamen propter specialem rationem valeat, v. g. factum ad pias causas, inter liberos &c. de quibus *Tit. seq.*

Denique testamentum aliud 859 est *privatum*, aliud *publicum*. Publicum abit in illud, quod est: *Principi oblatum*, & in tale, quod apud acta factum est. Testamentum *Principi oblatum* est, quando testator ultimam suam voluntatem Principi offert,

offert, ut ejus auctoritate valeat. Testamentum apud acta factum, seu judiciale est, quo testator coram actis iudicis suam ultimam voluntatem declarat, & offert ad hoc, ut actorum auctoritate subsistat. Videatur Franz. h. n. 25. & seqq.

360 Forma testamenti privati alia est communis, v. g. hæredis institutio, de qua infra. Alia propria, certorum testamentorum generi, v. g. solenni, hinc in solenni necessariae sunt solennitates à jure præscriptæ, quales sunt primò: ut septem testes adhibeantur, L. 21. C. de Testam. quos inter etiam notarius numeratur, prout hodie probat R. I. de anno 1512. Tit. Bon Testamentu r. c. 2. §. 2. Ratio: quia cum successio ex testamento res sit magni præjudicii, lex voluit actum solenniorum. Manz. h. s. 3. n. 7.

361 2dò: Testes debent esse specialiter rogati, licet etiam casu adsint, modò rogatio testamentum præcedat. d. L. 21. C. de Testam. Concordat R. I. de anno 1512. t. 2. §. 3. Quæ tamen non præsumitur, sed ejusdem à notario fieri debet men-

rio. Ratio: ut evitetur omnis fraus & subornatio. Idem Manz. h. n. 7.

3tiò: Ut testes presentes sint toti actui testandi & corpore & animo, & testatorem audiant & videant. L. 9. C. de Testam. Ratio: ut fraus & dolus evitentur, quibus testamenta magis sunt obnoxia, ac contractus. Brunm. ad cit. L. 9.

4tiò: Ut testamentum testes subscribant. L. fin. C. de Testam. & quidem unusquisque pro se, non verò alius pro alio. d. L. fin. Intellige ubi tot literati testes reperiuntur, aliàs secus foret. Brunnem. ad cit. L. 9. ubi sustinet, quòd si duo aut tres literati in loco conditi testamenti reperirentur, hi aliorum loco subscribere te- neantur.

5tiò: Ut testes signa sua apponant. L. 21. C. de Testam. & hinc licet testes testamentum subscripserint, si tamen sigilla sua non apposuerint, testamentum habetur pro infecto. d. L. 21. C. de Testam. Ratio habetur in Leonis Nov. 42. ut scriptionis fidem tribuant, sigillum enim fidem & firmitatem

tem literis præbet. *Manz. in
rr. de Testam. val. & inval. tit.
4. n. 137.*

865 6to: Ut testes adhibeantur
unico contextu, d. L. 21. C. de
Testam. consonat R. I. de anno
1512. tit. 2. §. Die Form. 1c.
Nisi casus necessitatis eveniret,
aut actus extraneus, ad testa-
mentum pertinens, gestus esset.
R. I. de Anno 1512. tit. 2. §. 7.
Ratio: quia solemnium ea est
natura, ut regulariter dividi
nequeant, L. continuis 137. in
pr. ff. de V. O.

866 7mo: Ut testator ipse testa-
mentum subscribat, aut si scri-
bere nesciat, octavum testem
adhibeat, qui nomine ejus sub-
scribat. L. 21. C. de Testam.
Ratio: quia aliàs facilè fraus
intercurrere posset, quod lex
non præsumit, si octavus tes-
tis ad subscribendum adhi-
beatur, cùm ad impossibile
nemo teneatur. *Brunnem. ad
cit. L. 21.*

867 Notandum hìc: ad testa-
mentum, merè nuncupativum,
solenne, omnes hæctenus
enumeratæ solennitates sunt
necessariæ, præter subscrip-
tionem & subsignationem. Ratio:

quia subsignatio & subscriptio
indoli testamenti merè nuncu-
pativi repugnant, uti patet
consideranti.

COROLLARIA

*De testamentorum solennita-
tibus in his partibus re-
quisitis.*

Primum: De jure Canoni- 868
co, in terris & judiciis Ecclesiæ
hìc tantùm sequendo, ad testa-
mentum condendum suffici-
unt duo aut tres testes unà
cum parocho loci. *Cap. 10. &
11. §. de Testam.* Ratio: quia
jus Canonicum magis accede-
re voluit ad juris Gentium
simplicitatem, noluit tamen
nudis illius Juris solennita-
tibus acquiescere, & hinc in-
super parochi præsentiam re-
quirit.

Secundum: In Electoratu 869
Coloniensi testamentum fit
coram notario, aut jurato ju-
dicii scriba, aut parocho loci,
& insuper duobus scabinis in
civitatibus, extra has autem
coram aliis duobus honestis vi-
ris, ad hoc rogatis, ita tamen,

ut hi testamentum in scriptis
conditum subscribant. *Ord.*
Elect. Col. tit. 1. §. 2. at in nun-
cupativo sufficit coram præ-
tactis personis hæredem nun-
cupare. *Ord. d. tit. 1. §. 4.*

870 Exceptio est in testamento
tempore pestis condito. *Ord. t.*
1. §. 2. aut si testator nec nota-
rium, nec scribam, nec paro-
chum habere posset, aut eos-
dem mallet non adhibere; his
enim casibus potest loco no-
tarii, scribæ, aut parochi alios
duos testes, & ita quatuor ad-
hibere. *Ord. d. Tit. 1. §. 5.*

871 Dubium autem: an testa-
mentum coram vicario, ca-
pellano, ordinario confessa-
rio, aut sacerdote à parochio
substituto, factum teneat? R.
Hoc de vicario perpetuo, ca-
pellano, aut aliquo quocun-
que habente curam subsidia-
riam affirmo *Arg. eorum quæ*
tradit Manz. in tract. de Testam.
val. §. inval. tit. 4. n. 64. ubi re-
fert *Boer. Decis. 228. n. 11.* su-
stinentem: quod tale testamen-
tum de jure Canonico valeat.
Ratio est: quòd sicuti de jure
Canonico præsentia parochi
non requiritur ad substantiam

testamenti; sed tantùm ad pro-
bationem, ita nec vi *Col. Ord.*
Arg. §. 5. tit. 1. & hinc potest
suppleri per æquipollentem
vicarium perpetuum.

Dixi: De vicario perpetuo, 872
capellano, aut alio quocunque
habente curam subsidiariam:
nam de aliis id negandum pu-
to. Ratio est: quia sicuti ex
mente *Boer. l. c.* testamentum
de jure Canonico coram per-
sonis, parochio non æquivalen-
tibus, factum non tenet, eò
quòd Decretales præscribant
certam testandi formam, sal-
tem probatoriam, neque in
correctoriis fieri possit exten-
sio, ita etiam puto de statuto
esse ratiocinandum

Tertium: In Electoratu 873
Trevirensi testamentum nun-
cupativum fit coram duabus
personis judicii, & scriba, mo-
dò in scripturam redactum &
testatori prælectum sit. *Statut.*
Trev Tit. 1. §. 6. Similiter fit
coram graduato JCo aut im-
matriculato notario, aut scri-
ba judicii, coram parochio, aut
ejus substituto, & duobus sca-
binis vel judicii, vel synodali-
bus, modò actus testamento

ad- & subscribatur, *Stat. Trev. Tit. 1. §. 10.*

374 Quartum: In principatu Leodiensi testamentum factum coram notario, parcho aut vicario & duobus testibus fide dignis subsistit. *Coutumes du pays de Liege Chap. 10. n. 13.* etiam foeminis. *Carolus de Me-an in jus Leod. obs. 93. n. 1.* quod ampliat *obs. 91. p. n. 4.* ut etiam valeat in vim testamenti scripti, licet ipse contrarium sustineat de jure Canonico. Ratio est: quia in reformatione Principis *Græbeck art. 1. cap. 7.* notarii, curati, & vicarii, ad excipiendum & scribendum testamentum æquiparantur, & per conjunctionem: ET connectuntur.

375 5tum: In Ducatibus Julia & Montium testamentum coram notario, aut pastore, & quatuor testibus, super bonis saltem mobilibus erectum, tenet. *Ord. Jul. cap. 69.* *Melchior Voets in hist. Jur. Jul. n. 122.* imò condicum coram actis publicis sine testibus. Ut testatur *Paulus Voet de Statut. Sect. 7. cap. 2. n. 14.* Exceptio est pro tempore pestis, aut alterius

contagionis, quo *Ordinat. d. cap. 69.* declarat parochum & duos testes ad testamentum sufficere.

Dixi: super bonis saltem mobilibus. Nam de immobilibus hæreditariis bonis, in ducatibus Julia & Montium sitis, testamentum factum est ipso jure nullum. *Ord. Jul. d. cap. 69.* *Voets. cit. n. 119.*

Sextum: Testamentum Marchia Brandenburgensis nuncupativum fit coram septem testibus. *Joachim Scheplitz in consuetudines Brandenb. p. 3. Tit. 4. §. 2. n. 18.*

Septimum: Ad testamentum in Urbe Colonensi de bonis scribialibus, hinc intra veteres muros, nec non comitatum inferioris Regionis (Niederich nostratibus) & comitatum Aquilinum (Nirsbach vernaculâ) sitis, erigendum, requiritur imò: ut præter notarium & duos testes adhibeantur duo scabini alti iudicii, qui ultimam voluntatem audiant, & sigillent. *Statut. Civ. p. 1. art. 2. 2dò*: ut tale testamentum infra annum & diem scabinali scrinio Civitatis

imponatur sub pœna nullitatis. *Stat. alleg. art. 2. v. wie die Testamenten ic.*

879) *Dixi* : De bonis *scrinialibus* hic saltem *intra* veteres muros, nec non comitatus inferioris Regionis, & Aquilinum sitis. Testamenta enim de bonis *mobilibus*, coram notario & duobus testibus facta, sustinentur, neque ad eorum validitatem necessaria est inscripcio, licet hæc testatori petenti non sit deneganda. *Stat. Civit. Coll. p. 1. art. 5.*

880) *Octavum* : Testamentum de bonis hæreditariis, & redditibus *extra* veteres muros, nec non comitatus inferioris Regionis & Aquilinum coram duobus scabinis aut officialibus judiciorum rei sitæ, & immatriculato notario & duobus rogatis testibus factum subsistit, modò infra annum & diem scrinio judicii imponatur. *Edict. summaris. s. 4.*

881) *Nonum* : Licet solennitates de jure Civili pertineant ad testamenti substantiam, & hinc non possunt per æquipollens suppleri, eòquòd leges hic complectantur decreta irritan-

tia. *V. L. hac consultissima C. de Testam.* attamen solennitates juris Canonici extrinsecæ non ad testamenti substantiam, sed tantum ad ejus probationem requiruntur, adeòque per æquipollens sunt supplebiles. *Engel. ad jus Canon. de Testament. & ult. volunt. n. r. per tot.* Ratio : quia Decretales X. & XI. de Testamentis decretis irritantibus destituuntur.

Decimum : Quod de solennitatibus juris Canonici statim docui, idem puto esse dicendum de solennitatibus in Electoratu Colonienfi, & principatu Leodiensfi requisitis. Ratio : quia in his statutis decreta irritantia non reperiuntur. Nisi quod Statutum Electoratus Colonienfis *Tit. 1. s. 6.* ut etiam testamentum nuncupativum in scripturam redigatur, & testatori prælegatur, sub pœna nullitatis requirat. Ex quo

Deducitur : Præsentiam parochi tam de jure Canonico, quam Colonienfi & Leodiensfi suppleri per alios duos testes, quemadmodum *Statut. Elect.*

Col. Tit. I. §. 5. notanter disponit, ut inde idem de jure Leodiensi per interpretationem doctrinalem dicendum sit; non potest tamen nec de Canonum jure, neque Colonienſi, neque Leodiensi parochi præſentia per alium ſacerdotem ſuppleri, eò quòd hujus præſentia non æquivalet præſentiæ parochi, cum hic ſolus, quâ teſtis qualificatus, ad prædictum effectum auctorizatus videatur.

884 Undecimum: Notarius, aut parochus præter quatuor teſtes, quos de Statuto Juliæ & Montium ad teſtamentum, ſuper mobilibus ſaltem condendum, requiri dixi, non ad ſubſtantiam, ſed tantum ad probationem requiritur, quia Statutum Juliacenſe cap. 69. nullo decreto irritante eſt munitum, & hinc, quemadmodum vi Statuti Electoratûs Colonienſis præſentia parochi, aut notarii per duos teſtes ſuppleri poteſt, ſic etiam in Ducatibus Juliæ & Montium ob rationis identitatem.

885 Duodecimum: At in urbe Colonienſi ſuper ſcrinialibus,

intra antiquos muros, nec non comitatus & Aquilinum, & inferioris Regionis, ſitis, faciendum requiſita præſentia duorum ſcabinorum alti judicii per nullum æquipollens poteſt ſuppleri. Ratio: quia ſtatutum Colonienſe teſtamenta hæc alio modo facta irrita declarat, & nulla, utpote munitum decreto irritante.

Decimum tertium: In Electoratu Trevirenſi ſcabinum non requiruntur ad teſtamenti ſubſtantiam, utpote per quatuor teſtes, de jure habiles, ſupplebiles. *Stat. Trevir. Tit. I. §. 12.*

TITULUS XI.

De teſtamento militari.

Tractat hinc Imperator noſter de teſtamento minùs ſolenni, utpote in quo vel omnes vel quædam ſolennitates ex ſpeciali privilegio ſunt remiſſæ. Sunt autem ſpecies teſtamenti minùs ſolennis *primò*: Militare. *2dò*: Ruſtici, aut ruri conditum. *3tò*: Parentum inter liberos. *4tò*: Tem-

Tempore pestis aut contagionis erectum. 5to: Testamentum ad pias causas. Et 6to: Juxta Doctores testamentum in itinere, à moribundo factum

888 Testamentum militare est *testamentum, quod miles in expeditione militari occupatus jure militari condit, & duplex est, scriptum, quo miles in expeditione occupatus voluntatem suam scripturá, etiam quandoque sine ullis testibus, quolibet modo declarat, ita ut clypeus vel pulvis sit charta, & sanguis atramentum L. 15. C. h. t. Brunn. ad cit. L. 15.*

889 Aliud est *nuncupativum, quo miles suam ultimam voluntatem sine scriptura coram duobus ad minimum testibus, licet non rogatis, declarat. Mull. ad Seruv. Exercit. 34 th. 2. lit. A. Ratio stat in armorum & expeditionis conditione, ob quam præsumuntur de solennitatibus non posse esse solliciti. Nec obstat pr. Inst. h. quia imperitia ibi adducta non est ratio adæquata. Ex quibus*

890 Colliges 1. Milites circumforaneos, vagos, pagatim gras-

santes, togatos, tempore conditi testamenti nondum in album militum lectos, nec domino bellum gerenti sacramento obstrictos, hoc privilegio non gaudere. *Author app ad Manz. tr. de Testam. val. & inval. q. 1. n. 4. & seqq.* Ratio est: quia hi aut privilegio militari sunt indigni, aut eodem nondum uti possunt.

Colliges 2. Militem, in expeditione constitutum, non tantum esse illum, qui est ad confidendum paratus, aut in ipso actuali prælio; verum etiam, qui fugientem hostem persequitur, aut in prostrati fines irrumpit, vel in fossatis est, vel in extremis terminis excubias agit. *Laud. Author l. c. n. 13.* aded ut etiam miles, propriam patriam belli occasione transiens, testamentum sine solennitatibus facere possit, modò, ut supponitur, tantum temporis non superfuerit, ut solennitates adhiberentur, prout judicatum refert *Strick. de caut. Test. cap. 9 n. 24.*

Colliges 3. Militem, in hybernis existentem, præsidiarium, stationarium, & ab hostibus

bus captum, regulariter non gaudere hocce testandi privilegio. *Lauterb. ad ff. de Testam. milit. ibi 7.* quia in his non militat ratio, nimirum armorum & expeditionis conditio, ob quam hoc testandi privilegium lex concedit.

893 Colliges 4. Ad testamentum militare in scriptis celebratum, nulli omnino testes sunt necessarii. *Strick. d. cap. 9. § 12.* At nec ad nuncupativi substantiam ulli requiruntur, ad probationem tamen saltem duo exiguntur. *L. 12. ff. de testib.*

894 Colliges 5. Ad testamentum militare nuncupativum non esse necessarium, ut testes rogentur, quia rogatio testium est solennitas civilis, quæ in hoc remissa est. *pr. Inst. h.*

COROLLARIA.

De testamento militari.

895 Primum: Hodie milites in actuali conflictu existentes, si in scriptis testari elegerint, etiam sine ullis testibus testari possunt. *R. I. de anno 1512. §. 2.* Ratio: quia in his demum

vera privilegii ratio & mens subintrat.

2dum: Milites in castris degentes sive in scriptis sive nuncupativè cupiant testari, tenentur adhibere duos ad minimum testes. *R. I. c.* Ratio: quia in castris existentibus, ubi nempe periculum ita metuendum non est, ratio privilegii suffragari non viderur.

3tium: Milites denique nec in conflictu, nec in castris agentes, omnes omnino juris communis, aut statuti solennitates adhibere tenentur. *R. Imp. loc. cit.* quia pro his nulla militat ratio, ob quam eisdem privilegium impertiri debeamus. *vid. Grass. in Collat. Juris Rom. cum Recess. Imp. sect. 4. §. 2.*

APPENDIX I.

De testamento rustici, aut ruræ condito.

Testamentum rustici est testamentum minus solenne, quo rustici ex constitutione Imperat. Justin. in *L. ult. C. de Testam. de omni eo, quod post mortem fieri volunt, coram quinque testibus,*

si

si plures non adsint, & sine subscriptione disponere possunt. Strick. in Disp. de Testam. rust. cap. 1. Ex quibus.

899 Deduces 1. Ad hoc testamentum duo requiri *primò* locum, nimirum pagum. *2dò*: defectum plurium testium. Hinc rusticus in civitate, aut suburbio testamentum coram quinque testibus jure non facit. Strick. de Caut. testam. cap. 13. §. 1. 2. & 3. Ratio: quia in hoc casu nec locus, nec testium inopia solennitatum remissionem admittit. Concordat R. Imp. de anno 1512. §. 2.

900 Deduces 2. Ad testamentum rustici scriptum non requiri, ut testes subscribant, eò quod scribendi ignari sint. Strick. loc. cit. §. 10. Necessarium est, ut testes rustici noscant, quem sibi testator velit esse hæredem. L. ult. C. de Testam. Ratio: ne fraus interveniat.

COROLLARIA.

De testamentis rusticorum.

901 Primum: Hodie, cum in pagis regulariter non deficiat

numerus testium, hinc ubi in civitate aliàs jure communi testandum foret, numerus testium citra juris rationem in pago remitteretur. Ratio: quia cur remissæ sint solennitates numeri septenarii testium, est hominum defectus.

2dum: Cùm Statuta nostrarum patriarum minores, ac jus commune, requirant solennitates ad testamentum, absque distinctione inter testamentum rustici, & non rustici, hinc salvo saniori sentio ad rusticorum etiam testamenta solennitates statutarias esse necessarias.

APPENDIX II.

De testamento parentum inter liberos.

Testamentum parentum inter liberos est *testamentum minus solenne*, à parentibus sine omni solennitate ex privilegio inter liberos factum. Nov. 107. Cap. 1. Dixi: à parentibus: unde quoque mater hoc jure testari potest, cùm ipsa etiam parentis nomine veniat, quod

hodie observari testatur *Carpz. p. 3. conf. 4. def. 15.*

904 Solennitates ad testamentum parentum inter liberos requisitæ sunt primò: ut de voluntate parentum perfecta constet. *Virria. h. n. 13.* Ratio: quia hæc est juris Naturæ solennitas, quæ etiam ad testamenta privilegiata est necessaria. 2dò: ut expressa sint liberorum nomina. *Auth. quod sine C. de testam. Strick. de Caut. testam. cap. 10. §. 16...* 3tiò: ut voluntas parentum cum die & consule ab ipso testatore scripta sit, aut subscripta. *d. Auth. quod sine C. de testam.* Rationem dant communiter Doctores, ut voluntatis certitudo habeatur, & si fortè plura adsint testamenta, sciri possit, quodnam prius sit, quodnam posterius. *Vid. Strick. l. c. §. 14.*

905 Hæc solennitates testamento scripto parentum inter liberos adaptantur; quod si fiat per nuncupationem (prout fieri posse sustinet *Strick. l. c. §. 21. in f.* eò quòd præsumendum non sit, Imperatorem in *Nov. 107.* illis solis hoc privilegium voluisse indulgere, qui scribere

possent) duos testes sufficere, sustinet *Siruv. Exerc. 32. rh. 18.* ibique *Mull. Lit. N. post alios allegatos.*

COROLLARIA.

De testamentis parentum inter liberos.

Primum: Testamentum inter liberos valere, licet à parente subscriptum non sit, modò constet propriâ testatoris, aut testatricis manu scriptum esse. Ratio, quia hoc, & non alio casu de voluntate parentis, de qua per præmissa liquere debet, certi sumus. At in Electoratu Colonienfium cum die & consule subscribendum est. *Ord. El. Col. Tit. 1. §. 10.* Concordat statutum Trevirense *Tit. 1. §. 13.*

907 Secundum: Affinem paterno testamento esse inter liberos divisionem, circa quam hæc statuenda est regula: Qualiscunque patris in dividenda hæreditate observanda est voluntas, modò pater omnia clarè expresserit, & divisionem ipse scripserit aut subscripserit. *Author Append. ad Manz. tract. de testam.*

testam. valid. & invalid. tit. 16. §. 6. post ibid. allegat. ubi auctoritatibus Lynck. & Brunn. probat, neque appositionem anni & diei, neque subscriptionem parentis, literarum imperiti, esse necessariam,

testam. cap. 11. §. 10. Unde ex parte testaturi necessaria est habitas, de qua tit. seq. & requiritur liberorum, & aliorum, (de quibus Tit. 13.) institutio, aut exhæredatio. Ratio: quia hæc ut sint remissa, metus morbi non suadet.

APPENDIX III.

De testamento tempore pestis, aut contagionis confecto.

908 In testamentis tempore pestis, aut alterius contagionis, v. g. febris Petechialis, Dysenterix &c. modò gravis sit, conditis, quoque aliquid solennitatis remissum est, nimirum quòd non requiratur septem testium (qui de jure Romano nullibi remissi sunt) consociatio. *L. 8. C. de testam.* hoc est: ut necesse non sit, testes invicem, nec cum testatore esse in eodem conclavi. Ratio specialitatis stat in metu morbi, & hinc, si testes etiam per fenestram testatorem videant, sufficit.

909 Alia testamentorum requisiti de jure Romano hic non sunt remissa, *Strick. de Caut.*

COROLLARIA.

De testamento tempore contagionis confecto.

Primum: Hodie de consuetudine generali Germanix, prout testatur *Brunn. ad L. 8. C. de testam.* ad testamentum, tempore contagionis factum, duo testes sufficiunt; quam consuetudinem probant Statuta *Coloniensia & Juliacensia* superius allegata.

2dum: Quòd, licet de jure Romano septem testes masculi ad hocce testamentum requirantur, de moribus etiam feminx sufficiant, ubi masculi haberi nequeunt, quæ sententia canonizatur à Statuto *Trevirensi Tit. 1. §. 16.* & in *Camera Imperiali* observatur teste *Myns. cent. 1. obs. 96.*

912 3^orum: Privilegium hocce testandi non tantum procedere, cum ipse testator contagione laborat, verum etiam, quando domus testatoris tali est infecta, cum æqualis in utroque casu sit difficultas habendi septem testes. *Strick. de Caut. Testam. cap. 11. §. 7.*

APPENDIX IV.

De testamento ad pias causas.

913 De jure Canonico, in cap. 11. §. de Testam. contento, testamentis ad pias causas solennitates aliàs præscriptæ sunt remissæ, & hoc Cap. 11. etiam in terris Imperii ob piarum causarum favorem viget. *Auth. Append. ad Manz. tr. de testam. val. §. inval. Tit. 19. n. 3.*

914 Quæres: Quas ergo solennitates testamenta ad pias causas requirant? Resp. saltem illas, quæ de jure Naturæ ad actus valorem requiruntur. *Reiffenst. ad Decret. de Testam. §. 4. n. 143.* Rationem dat *Strick. de Caut. Testam. cap. 12. §. 6.* quia licet Pontifex in cit. cap. 11. dicat; in ore duorum aut trium sta-

re omne verbum; attamen per hoc testes non requisivit ad substantiam testamenti, sed tantum ad probationem, & hinc statuit sufficere, si qualitercunque de voluntate testatoris certò constet. Unde

Sequitur 1. Testamentum 915 ad pias causas propriâ testatoris manu scriptum aut subscriptum subsistere, quia & tunc de voluntate defuncti certi sumus, quando manus ejus negari nequit. Vid. *Reiffenst. l. c. n. 147.*

Sequitur 2. Quòd, si aliunde 916 voluntas testatoris non constet, eo demum casu ad testamentum ad pias causas requirantur duo testes, conformiter ad cit. *Cap. Relatum 11. §. de testam.* Ratio: quia unus testis ad probandum nequidem de jure Naturæ sufficit. *Laud. Reiffenst. n. 152.*

Sequitur 3. Testamentum, 917 licet ad pias causas, ratione voluntatis imperfectum, v. g. si testator dixerit: se velle Ecclesiam hæredem scribere &c. jure non tenet. Ratio: quia voluntas perfecta etiam de jure Naturæ ad testamentum requiritur,

tur, in casu substrato autem non est, nisi consensus de futuro. *Reiffenst. n. 168.* post *Barbosam in Cap. Cùm tibi 13 de Testam. n. 5. & Surdum Decis. 292. n. II.*

918 Dixi: Ad testamentum ad pias causas requiri solennitates juris Naturæ, cujus dicti veritatem ostendi in aliquibus exemplis; quia autem alii sunt testamentorum defectus, ex jure Naturæ profluentes, de illis in *Tit. seq.* rectius tractabimus.

subscribunt affirmativæ, ipse cum Recentioribus negativam tenet: Ego, si audeam sensum meum hac super controversia aperire, cum *Veteribus*, nec non *Siruv. Exercit. 32. th. 22.* quem sequitur *Virriarivs h. remissivè*, in his partibus sentiendum arbitror, si itineris loci homines sint probi, fide digni, nec de falso suspecti, eò quòd nostra Statuta cum moribus in remittendis juris Romani solennitatibus videam esse faciliora.

APPENDIX V.

TITULUS XII.

De testamento in itinere à moribundo confecto.

Quibus non est præmissum facere testamentum.

919 Casus: Titius in itinere constitutus, cum nec civitatem, nec pagum vicinum haberet, subito morbo corripitur, & rogat duos itineris socios, ut ultimi logii sui, quo *Mevium* instituit heredem, essent testes: quæritur, ad hoc testamentum subsistat? pro & contra disputant Doctores, prout videre est apud *Srick. de Caut. Testam. cap. 14. per tot.* Antiquiores

Nunc recto ordine quæritur: Quinam possint facere testamentum? ad quod quæsitum hæc ponenda est REGULA: *Omnes testamenta facere possunt, qui specialiter non prohibentur.* *Sichard. ad Rub. Tit. C. qui Testam. fac. poss. num. 2.* Ratio: quia testamenti factio est de genere permisso- rum, quæ toties concessa sunt, quo-

quoties non inveniuntur prohibita.

921 Prohibentur autem primo Infantes & Impuberes. *L. quâ ætate 5. ff. qui testam. facere poss.* Ratio: quia saltem quò ad hunc actum nullum Impuberum (hoc est: masculorum, nondum agentium annum 14tum, & femellarum nondum duodenni-um) est iudicium, cum præsumantur non posse iudicare, cur extraneo potius, quàm cognato hæreditas sit relinquenda.

922 Notandum hîc 1. Non requiri, ut excefferit impubes annos impubertatis, sed sufficere, quòd compleverit. *d. L. 5. ff. qui testament. fac. poss.* Ratio: quia in favorabilibus ultimis dies cœptus habetur pro completo, jam autem testamenti factio est maximè favorabilis.

923 Notandum 2. Sufficere etiam, quòd testamentum pridie Calendas Januarii post horam sextam, id est: apud Nos post horam duodecimam, factum sit. *d. L. 5.* Ratio: quia jam complevisse videtur annum decimum quartum, eò

quòd in hac favorabili materia protractio temporis sit odiosa.

924 Notandum 3. Valere testamentum natali die anno decimo quarto conditum, non tamen erectum primo die anni decimi quarti, quia Jctus Ulpianus in *d. L. 5.* decidit: testamentum natali die anno decimo quarto; non autem natali die anni decimi quarti factum valere, jam autem natalis anno decimo quarto etiam ultimus dies anni esse potest.

925 Prohibentur 2dò testari Furiosi. *§. 1. Inst. b.* Ratio: quia testamentum iusta est voluntatis nostræ sententia, qualis à furioso, utpote cujus nulla est voluntas, poni nequit. Simile habes in Impubere, in quo sicuti nondum adest iudicium, ita illud furiosum reliquit.

926 Fallit prohibitio, si furiosus eo tempore fecerit testamentum, quo habuit dilucida intervalla, & clarè constet furorem remisisse; prout decidit Imp. in *§. 1. b...* Ratio: quòd talis eo tempore sanæ mentis reputetur, & hinc locus fit regula:

gulae : Cessante legis ratione, cessat legis prohibitio

927 At quæres 1. Quid in hac hypothefi præsumendum fit? Resp. Quifque quidem sanæ mentis præsumitur, nisi contrarium proberur; at verò si constet aut probatum fit, testatorem fuisse furiosum, præsumitur furor continuatus. Ratio: quia res præsumitur mansisse in eodem statu in quo fuit. *Manz. in tr. de Testam. val. & inval. Tit. 2. n. 71.*

928 Quæres 2. An notario & testibus referentibus, testatorem tempore conditi testamenti habuisse dilucida intervalla, credendum sit, si nimirum immediatè ante & post testamentum furore correptus fuerit? Respondet *Strick de Caut. testam. cap. 3. §. 21.* Si notarii & testes ante conditum testamentum mentem testatoris nonnullis interrogationibus ténuerint, & de prudentibus responsionibus referant in ipso testamento, eorum relationi standum esse.

929 Respondent alii apud *Laud. Strick.* tutius esse, ut alius notarius ad explorandam testato-

ris mentem adhibeatur, ne fraudibus locus detur, licèt ipse putet, fraudibus hujusmodi per præsentiam tot testium occurrere. Ego salvo saniori puto, cautius esse, ut medici abhibeantur, qui de mentis sanitate deponant, cùm faciliè esse possit, ut nec notarius, nec testes statum hujus morbi percipiant, quod in medicis non præsumitur.

3tio: Prohibentur testari 930 mente capti, fatui, & ceteri, in quibus sanitas mentis desideratur, aliud est dicendum de simplicioribus, & stupidioribus. Ratio est: quia illi planè intellectu & ratione carent, secus ac hi, licèt non omnia ita percipiant, ut perspicaces.

4to: Repellitur à testamento 931 factione activa prodigus, cui bonorum administratio per judicem est interdicta, non autem si ethicè duntaxat prodigus sit. §. 2. *Inst. h.* Ratio: quia hic administratio bonorum maximè reluctet, quæ huic prodigo est interdicta.

5to: Testamentum condere 932 nequit filiusfam. *pr. Inst. h.* Ratio præ cæteris mihi placet

hæc: quia testamentum non tantum importat bonorum translationem, verum etiam mancipationem omnium iurium familiae, cum autem filius, jura familiae nondum habeat, & hinc ea transferre nequeat; hinc mirum non est, quod Jura ipsum à testamenti factione arceant. Ita *Manz. de Testam. val. & inval. tit. 2. n. 94.*

933 Ampliatur hæc regula: ut filius, nequidem cum patris consensu (*pr. Inst. h. eò quod testamenti factio ab alieno arbitrio pendere nequeat*) neque de peculio adventitio irregulari (*L. II. C. qui Testam. fac. poss. quia nec hic est paterf.*) testari, neque legatum nec fideicommissum relinquere possit. *L. I. §. 1. ff. de legat. 3. quia testamenti factione destituitur.*

934 Non obstat I. Quod filius, peculii adventitii irregularis habeat plenum dominium. Nam eo etiam supposito non habet jura familiae. Nec obstat 2. *L. fin. §. 5. V. filiis C. de bon. quæ liber.* quia argumentum à contrario sensu corrumpit, cum

Lex II. C. qui testam. fac. poss. statuat contrarium. Nec obstat 3. Quod filius, super hoc peculio possit contrahere; etenim contrahendi facultas non præsupponit qualitatem patrisfamilias.

Fallit data de filiis, intestabilitate regula *primò* in peculio castrensi *pr. Inst. h.* Ratio: quia quoad hoc habetur pro patre, ob militiae favorem. *L. 2. ff. de castrensi. pecul. 2dò* fallit in quasi castrensi peculio. *§. fin. Inst. de Milit. Testam.* Ratio: quia castrense & quasi castrense peculium æquiparantur.

Fallit in Electoratu Trevirensi, ubi filius, post impletum annum XVIII. de peculio, etiam de adventitio testari potest. *Statut. Trevirens. Tit. I. §. 3.*

Notandum tamen: filium, cum consensu patris peculium adventitium irregulare mortis causâ donare posse, *L. 25. inf. ff. de M. C. Donat.* Ratio: quia M. C. donatio saltem in fieri contractibus æquiparatur, quos filius cum consensu patris celebrare potest

6tò: Testari nequit servus. 938

Nec

Nec 7mo deportatus. Nec 8vo obfides. Nec 9no peregrini, quod tamen correctum est per *Auth. Omnes peregrini. C. commun. de Succession.* Nec 10mo apostata. Nec 11mo hæretici. Nec 12mo banniti, aut proscripti. Nec 13to surdus & mutus simul. Nec 14to cœcus regulariter, nisi adhibeat octavum testem.

testandi formula per as & libram, quâ familia mancipabatur sive transferebatur, in de-tuetudinem abierit, attamen adhuc hodie requiritur, ut familiae caput sit, qui testari super familia, seu hæreditate cupit, qualem filiusf. non habet.

COROLLARIA.

De iis, qui testamentum possint condere, vel non.

939 Primum: Quod de impuberis, furiosi, mente capti, & prodigi intestabilitate docui obtinere de Jure Romano, ab eo de praxi non est recedendum, ex ratione, quod cum horum inhabilitas oriatur ex Naturæ & Gentium respectivè, non autem ex Jure merè positivo, indubium est, hanc decisionem apud Nos etiam sequendam esse.

940 2dum: Filiumf. nequidem hodie testari posse, nisi super peculio castrensi, aut quasi castrensi, nam, licèt hodie vetus

3tium: Etiam filiumf. sub illa quasi juris Gentium, matri in aliàs expressis circumstantiis competente potestate existentem, à testamenti factione regulariter repelli, quia & hic familiam non habet, quam per hæredis institutionem transferre possit.

4tum: De jure Canonico filiusf. pro anima, patre consentiente, testari potest. *Cap. licet 4. de sepult. in 6. ibique Barbofa.* Quam sententiam *Tiraquell. de Privil. piæ causæ privil. 18. per tot.* in praxi tenendam asserit. Ratio fortè est, quia in favorem piæ causæ filiusf. quo ad hunc actum habetur pro emancipato.

5tum: Quod licèt filiaf. nupta neque de dote, neque de bonis maternis vi juris Romani testari valeat. *Manz. in tr. de*

testam. val. & inval. tit. 2. §. 123. attamen hodie hoc eodem regulariter indulgeatur, quia hodie per nuptias, concurrente separatione laris & foci, regulariter dissolvitur patria potestas; & hinc in tali filia nupta cessat prohibitionis ratio.

944 6tum: Quòd si filius f. testatus adjecerit clausulam codicillarem, intellige cum patris consensu v. g. ut testamentum valeat jure donationis, aut aliàs omni meliore modo, talis voluntas valeat saltem in vim donationis mortis causâ ab intestato. *Manz. l. c. n. 136.* Ratio: quia talis clausula facit actum valere omni meliori modo, quo potest, & hinc in vim donationis mortis causâ.

945 7mum: Patre bannito, aut fustigato cum perpetua relegatione filius validè testatur, quia eo casu pater jura civitatis, & hinc patriæ potestatis amittit, filius autem sui juris factus validè testatur. *Strick. de caut. testam. cap. 3. §. 44.*

946 8vum: Hodie quia captivitates servitutem connexam non habent, & patria potestas patri, licèt à Turcis capto, salva

manet, testamentum interim factum nullum est, sive pater redeat, sive captivus moriatur. *Strick. loc. cit. cui adstipulatur Manz. de testam. val. & inval. tit. 2. §. 149.*

947 9num: In Electoratu Coloniensi quilibet testamentum condere potest de bonis omnibus, qui nec jure Justinianæo nec moribus repellitur. *Statut. Col. Elect. tit. 1. §. 1.* Concordat Statutum Electoratûs Trevirensis *Tit. 1. §. 1.* Mores non repellunt à testamenti factione liberos, contracto licèt nondum matrimonio, à laribus patris & maternis separatos. *Sande L. 2. Tit. 7. de f. 5.*

10mum: In Ducatibus Julia & Montium testamenta de bonis immobilibus hæreditariis ibi sitis, nulla sunt, licèt pactis dotalibus id concessum esset. *Melchior Voets in hist. jur. Jul. n. 119. & 120.*

11mum: In Principatu Leodiensi vir uxore lethaliter decumbente, de bonis suis testamentum facere nequit in liberorum præjudicium. *Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 84. n. 1,*

950 12mum: Jure Marchiæ Branden-
denburgensis maritus in præ-
judicium uxoris testari non
potest, sed salva & integra ma-
net uxori dimidia bonorum.
*Joachimus Scheplitz in consuet.
Brandenb. p. 3. Tit. 2. §. 23.
n. 1.*

951 13tium: De consuetudine
Ubio-Agrippinensi ultimò su-
perstes de bonis, prædefuncto
per scrinium communicatis,
extantibus liberis, nequit te-
stari.

TITULUS XIII.

De exheredatione liberorum.

952 Visâ testamentorum formâ
extrinsecâ supra Titulo 10. ex-
positâ, nec non testatorum ha-
& inhabilitate, de quâ Tit. 12.
egi, sequitur modò forma in-
trinseca, tum hæredis institu-
tio, quæ basis est & fundamen-
tum testamenti. §. 34. *Instit.
de legat.* tum contraria institu-
tioni exhereditatio, proinde
Imp. noster hîc materiam ex-
heredationis, Titulo seq. verò
hæredis institutionem tractat,
quem ductum ego insequendo

Dico: Hæredis institutio- 953
nem duplicem esse, aliam neces-
sariam, aliam voluntariam; ne-
cessaria resplendet in iis, qui
aut necessariò hæredes insti-
tuendi sunt, aut exheredandi,
quales sunt 1. Liberi. 2. Iis defi-
cientibus parentes. Et 3. certâ
ratione fratres, si scilicet turpi
personæ postponantur; *Volun-
taria est omnium, ab his distin-
ctorum. De qua tit. seq.*

Est autem exhereditatio ex- 954
*clusio alicujus ab hereditate de-
bita verbis dispositivis, justa ex
causa, facta.* Sic itaque exclu-
dendi sunt primò: Liberi, aut
hæredes instituendi, Ratio à
Jcto Paulo in L. 11. ff. de liber.
& posth. redditur, quia liberi re-
gulariter censentur bonorum
paternorum condomini, ob
votum tacitum, ex speciali fan-
guinis affectione præsump-
tum, quo videntur liberis velle
thesaurizare. *L. nam etsi 15. in
pr ff. de inofficio testam.* nec non
propter spem successionis,
quam habent, quod fictum
condominium in ipsis est con-
tinuandum per hæredis insti-
tutionem, aut præscindendum
per exheredationem, ne post

aut nominatim exheredandi. *lect. ad Srub. Syntag de Lib. & posth. th 26.*
 Decisio videtur haberi in *Nov. 115. cap. 3. ibi: Sancimus igitur, non licere penitus patri vel matri, aut avo vel avia &c. filium aut filiam, vel ceteros liberos præterire &c. nisi forsitan probabuntur ingrati, & ipsas ingratitudinis causas parentes nominatim suo inseruerint testamento.* Quæ decisio cum sit generalis, hinc etiam de emancipato est intelligenda. Et hanc sententiam *Manz cit. loc.* testatur communem esse & in praxi receptam. Ubi tamen

960 Notandum 1. Hoc testamentum, in quo liberi sunt præteriti sinè causa, nullum esse, eò quòd forma non sit servata, sinè quæ actus testamentarius nullus est. *vid. Manz loc. cit. n. 100.*

961 Notandum 2. Emancipatos moribus nostris per tacitam emancipationem, v. g. per separationem laris & foci, jura familiæ adhuc retinere, & pro suis habendos & necessariò instituendos esse, aut nominatim exheredandos, *Lyncker in ana-*

lect. ad Srub. Syntag de Lib. & posth. th 26.

Concludes 6. Naturales quæque liberos à matre, & ascendentibus maternis in testamento instituendos esse, aut nominatim exheredandos, aliàs testamentum nullum erit. *Berlich. concl. 11. n. 7.* Ratio est: quia in *L. si suspecta 29. §. 1. ff. de inoffic. testam.* filiis naturalibus legitima in bonis maternis debetur jure sanguinis, ergo succedunt sanguinis necessitate, & hinc sicuti necessitas instituendi, aut exheredandi alios liberos vel ex hoc capite aliis parentibus incumbit, ita etiam matri respectu naturalium. *Manz. l. c. n. 232. & seqq.*

Concludes 7. Neque patrem, neque parentes lineæ paternæ teneri ad instituendos, neque ad nominatim exheredandos liberos naturales. Ratio est: quia hi nec patri nec paternis ascendentibus succedunt, neque jus habent ex eorum hereditatibus petendi legitimam.

add: Deficientibus descendentibus instituendi, aut exheredandi sunt parentes, *Nov. 115.*

962

963

964

115. *Cap. 4. in pr. & in fine* Ratio: quia parentes & liberi mutuam sibi debent pietatem; nam sicuti liberos naturæ simul & commune parentum vorum ad bona eorum vocat, ita parentes ad bona liberorum admittit ratio miserationis. *Manz. de testam. val. & inval. tit. 9. q. 1. n. 1. & seqq.*

965 Ampliatur: Ut testamentum, etiam à filio emancipato, conditum de jure Novellarum nullum sit, in quo parentes, sive pater, sive mater sunt præteriti. Ratio est: quia *Nov. 115. Cap. 4. in pr. & in fin.* de liberorum testamentis inter parentes eadem ordinat, quæ de testamentis parentum inter liberos jam tum disposuerat, jam autem testamentum tam patris quàm matris, in quo filius, etiam emancipatus, est præteritus, de jure Novellarum nullum est juxta dicta. *Vid. Manz. loc. cit. n. 8.* Ex quo

966 Infertur: Filium naturalem teneri matrem, & reliquos ascendentes maternos hæredes instituere aut exhæredare, eò quòd mater & reliqui af-

cedentes lineæ maternæ ad idem teneantur, at secus est de patre, & reliquis ascendentibus paternis ex natura correlativorum.

3^{ti}o: Frater autem fratrem 967 non tenetur nominatim hæredem scribere, neque exhæredare, sed potest illum præterire, absque quòd testamentum nullum sit. *Vitriarius h. n. 5.* Ratio est: quia frater bonorum fraternalium nec habet fictum condominium, nec inter hostale, ac inter parentes & liberos pactum intercedit, in quibus juxta superius dicta stat aut institutionis, aut exhæredationis nominatim faciendæ necessitas.

Forma exhæredationis, ut sit 968 valida, consistit in sequentibus requisitis: *primò*: ut sit facta nominatim. *pr. Inst. h. ... 2^{dò}* ut sit facta purè *L. 3. §. 1. ff. de lib. & posth. .... 3^{tiò}*: ut sit facta à tota hæreditate. *Franz h. p. 2. n. 7. .... 4to*: ut sit facta à toto gradu Institutionis, unde non tenet exhæredatio hæc formulâ celebrata: *Cajus, filio meo Mevio exhæredato, hæres*

res esto, si Cajus hæres non erit, Mevius hæres esto. Unde

1969 Deducitur 1. De jure antiquo exheredationem fieri *nominatim*; est eam fieri expresso nomine, de jure novissimo Novellarum expressâ ingratitudinis causâ. *Novel. 115. Cap. 3.*

970 Deducitur 2. Exheredationem primo casu non nominatim factam, nullam modò fuisse jure antiquo, altero priùs jure novissimo. Ratio prioris est: quia, non expresso nomine *regulariter* de voluntate testatoris sumus incerti. Ratio posterioris: cum Imp. per exheredationem, non expressâ causâ factam; nullum liberis velit generari præjudicium. *Nov. 115. Cap. 3.*

971 Deducitur 3. Exheredationem utroque casu querelâ nullitatis impugnari posse, ad 30. annos intentabili. Hac differentia, quod priori casu etiam cætera capitula testamenti evacuentur, posteriori verò salva maneant. *Ea omnia jubemus adimpleri, dicit Imp. in Nov. 115. Cap. 3. circa finem.*

972 Exheredationis justæ requi-
sita sunt hæc: *primò*: ut justa

causa sit... 2dò ut justa causa in testamento exprimat, quod est cum elogio exheredare. 3tio: Etiam ut hæres scriptus elogium, sive causæ veritatem probet. *Ita Franz* putat. Ex quibus

Colligimus 1. Exheredationem nominatim, & expresso nomine, & expressâ ingratitudinis causâ, factam, ac ex causa injusta, utpoti minori expressis in Novella, validam esse, injustam tamen & iniquam, per querelam inofficiosi rescindibilem.

Colligimus 2. Justâ causâ 974 commissâ, in Novella expressâ, à testatore in testamento non nominatâ, sed aliâ justâ, exheredatio valida est, at iniqua, & rescindenda.

Colligimus 3. Hærede scripto, causam & à testatore, & in Novella expressam non valente probare, valente etiam in Novella expressam, exheredatio licet valida, iniqua est, & injusta.

Sunt autem quatuordecim 976 justæ causæ, ex quibus pater liberos, octo, ob quas filius parentes, & tres, ex quibus

frater fratrem exheredare potest, quæ expressæ sunt in *Nov. 115. Cap. 3. § 4. & Arg. Nov. 22. Cap. 47.* (ex practico-
rum interpretatione, *Strick de Caut. testam. Cap. 19. §. 42.*) & ordine recententur à *Lauterb. ad ff. de inoffic. testam. §. 15.* Ratio: quia causæ ibi expressæ testatori gravem inferunt injuriam, ob quam licet alium ab hereditate debita excludere.

977 At quæres 1. An quoque ex æqualibus, aut saltem majoribus exheredatio fieri possit? Resp. cum communi *Struv. Exerc. 32. th. 33.* ibique *Mull. lit. D. Lauterb. h. t. §. 16. & aliorum* affirmativè. Ratio est: quia præsumendum non est, mentem Imperatoris fuisse causas exheredationis vagas ita determinare, ut æquè graves, & majores essent in filiis impunitæ.

978 Ad rationes in contrarium: quòd nimirum 1. *Nov. 115.* loquatur taxativè. 2. Quòd odiosa & pœnalia non sint extendenda. *Respond. I. Novellæ* locutionem taxativam operari exclusionem causarum mino-

rum, non æqualium, minùs majorum. 2. Pœnalia & odiosa etiam ex rationis intentivæ identitate extendi posse, quia eo casu lex seipsam ampliat. Ita ferè *Manz. in tr. de Testam. val. §. invalid. Tit. 10 q. 9. per tot.*

Quæres 2. Quæ sint tales 979 causæ? Resp. esse plurimas; v. g. Si filius sine patris consensu inhonestam uxorem ducat, si cum capitalibus patris inimicis amicitiam contraxerit &c. *Vid. Manz. loc. cit. q. 10. per tot.* Ad hæc si licitoribus, & aliis infamibus personis se junxerit, vitæ dilectissimi patri filii infidatus fuerit &c. Ratio est: quia ob has & similes causas patri gravis irrogatur injuria.

Cùm viderimus, quinam & 980 à quibus aut nominatim hæredes sint instituendi, aut ex justa causa exheredandi, modò emergit quæstio: in quanta hæreditatis parte personæ superius mentionatæ sint hæredes instituendæ? ad quod Respondeo: in sola legitima, *Nov. 115. Cap. 3. in pr. seu certa & congrua portione ejus, quod quis jure legitime successione ab in-*
testa-

testato habiturus esset, legibus definita. Ratio: quia leges personis supra enumeratis necessitatem partem tantum hereditatis certis personis relinquendi voluerunt imponere, ne favor earum nimium augetur, & ne facultas de rebus propriis disponendi plus æquo coarctaretur.

981 Legitima, liberorum saltem, hodie ita est aucta, ut, si quatuor, aut pauciores sint liberi, sit triens, sive tertia pars totius hereditatis, si autem sint quinque, aut plures, legitima sit semis, seu media hereditas. Prout exprimitur in *Nov. 18. Cap. 1.* Ratio est: ne liberi numero plures tam parum consequantur, & in paupertate vivere cogantur. *d. Nov. 18.*

982 Quæres 1. An quoque parentum legitima sit aucta, quoad semissem, puta: si cum parentibus tot fratres germani concurrant, ut numerus quinaris excedatur? Resp. Legitimam parentum, ex rationis identitate, quod ad trientem auctam esse, licet desuper *Nov. 18. Cap. 1.* nihil explicitè disponat, concedunt omnes; at

dubitant de augmento quod ad semissem? Ego accedo sententiæ *Lauter b. ad ff. de inoff. testa. th. 43.* affirmativæ, ex ratione, quod, sicuti Imperator in *Nov. 18. Cap. 1.* auget liberorum legitimam, etiam quod ad semissem, ne liberi numero plures parum consequantur, ita pariter, ne parentes numero plures minimum consequantur, concedendum sit legitimæ augmentum.

Quæres 2. Quid de fratrum 983 legitima dicendum sit? Resp. hanc non tantum quod ad trientem, verum etiam ad semissem usque auctam esse. Rationem dat *Manz in tr. de testam. val. §. 1. in val. tit. 12. q. 7. n. 4.* quia per *Nov. 18. Cap. 1.* omnium illorum legitima est aucta, qui de jure antiquo habebant querelam inofficiosi testamenti, qualis & fratribus competeat *§. 1. Inst. de inoff. testam.*

Quæres 3. Cur legitima 984 hodie per *Nov. 115. Cap. 3. in pr.* liberis relinquenda sit institutionis titulo? Resp: Quia hic titulus liberis est multò utilior; nam *primò* si cohæredem habeant, gaudent jure accre-

cendi. *add* hæredes instituti habent pingue Legis *fin. C. de edict. D. Hadriani tollend. remedium*, quibus privilegiis destituuntur, si hæredes instituti non sint. Nec obstat *Nov. 18 Cap. 1. in f. utpote quæ per Nov. 115. Cap. 3. est correctâ. Manz l. c. q. 13. num. 2. & 3.*

COROLLARIA.

De exheredatione.

985 *1mum*: Liberi, contracto ante annum vigesimum quintum sine parentum consensu matrimonio in Electoratu Colonienfi non possunt à legitima excludi. *Ordin. Elector. Col. Tit. 2. s. 4.*

986 *2dum*: Filius ante annum trigesimum & filia ante vigesimum quintum, sine consensu parentum, matrimonium contrahentes, in Ducatibus Juliæ & Montium à bonis parentum donec vixerint, rectè repelluntur. *Stat. Jul. Cap. 73.*

987 *3rium*: In Principatu Leodiensi ad testamenti valorem sufficit, liberos non esse præ-

teritos, sed a liquidis relictum quolibet titulo, etiam legati vel alio. *Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 80. n. 3.*

4tum: In Urbè Agrippinensi liberi ante annum vigesimum sine consensu parentum matrimonium contrahentes, possunt ab omnibus bonis, intra Coloniam sitis, exheredari. *Stat. Civ. p. 1. s. 100.*

TITULUS XIV.

De hæredibus instituendis.

Dixi de Institutione necessaria, & illi opposita exheredatione, dicendum nunc est de Institutione in genere, & in specie de voluntaria. Est autem hæredis institutio *nomi-* 989
*ti*o *successoris in univ-*
ersum jus defuncti, quæ cum duplex sit, quid
necessaria alia, de qua egi Tit. su-
periori, alia *voluntaria*, hinc statuenda est sequens

Regula: Hæredis institutio 990
adèd necessaria est ad testa-
mentum, ut eâ omisâ nullum
sit & invalidum. *L. 29. C. de Testam.* Ratio: quia testamen-
tum ex sui natura dicit successi-
onem

onem in univèrsum jus defuncti, ergò requirit hæredis institutionem, cum in testamento alius modus in jus defuncti univèrsum succedendi non sit, quàm hæredis nominatio.

991 Forma hæredis institutionis docente Franz. *b. n. 11.* consistit in sequentibus: *primò*: ut signis exterioribus sufficienter sit expressa .... *2dò*: ut constet de hæredis persona. *3tò*: ut hæredis institutio fiat in testamento. *4tò*: ut non pendeat ex alieno arbitrio. *L. 32. ff. b. t.* Unde

992 Sequitur 1. Hæredis institutionem sub hac formula: *Filius meus ex hæres esto, si intra annum non redierit*: factam non subsistere. *Laud. Franz. Ratio*, quia ex eo non sequitur filium, si redierit, hæredem institutum esse.

993 Sequitur 2. Hæredis institutionem, per relationem ad scedam, in testamento nuncupativo factam non tenere. *Cit. Franz. Ratio*: quia ad testamentum nuncupativum necessarium est, ut hæres coram testibus ita nominetur, ut illum indubitabiliter per verba cum

expressione nominis, aut signa certa personæ indicativa sciant.

Sequitur 3. Hæredis institutionem sub hac formula: *Joannes amicus meus mihi hæres esto*: conceptam non subsistere, quando testator plures ejusdem nominis habuit amicos, nisi probari possit unum præ aliis dilectum esse. *Mulley ad Struv. Exerc. 33. th. 8. lit. Y. quia* in hoc casu dubium est, de quo testator senserit.

Sequitur 4. Hæredis institutionem per errorem in nomine, aut cognomine non vitari, v. g. Si testator matrem suam, quam Annam ex errore appellavit, instituerit hæredem. *Mantic. de conject. ult. volunt. lib. 4. Tit. 5. n. 1. Ratio*: quia eo casu de voluntate in personam individuum destinata certissimus.

Sequitur 5. Hæredis institutionem fieri non posse in codicillis, aut alia ultima voluntate, *s. pen. Inst. de codicill. multò* minùs per actus inter vivos. *L. 5. C. de pact. Convent. Franz. b. n. 11. inf. Ratio*: quia hæredis institutio involvit suc-

cessionem in universum jus defuncti, quod testamento defertur.

997 Sequitur 6. Institutionem hæredis, saltem profani, directè in arbitrium tertii non posse conferri, unde invalida est sub hac formula: *Instituo hæredes illos, quos Titius voluerit*, concepta. *L. 32. in pr. ff. de hæred. instit. uti & sub illa: Si Titius voluerit, Mevius mihi hæres esto: facta institutio, per L. 68. eod. Ratio: quia consilium testatoris certum esse debet, quale non est in arbitrium tertii collatum. Manz. in tr. de testam. val. & inval. tit. 6. q. 24. n. 1. 2. & 3.*

998 Dixi: *Hæredis institutionem directè in tertii arbitrium conferri non posse*, nam indirectè potest. v. g. *Titius hæres meus esto, si Mevius Capitolium ascenderit*. Prout deceditur in *L. 68. ff. h. t. Ratio est: quia eo casu duo vult testator, & Titium sibi esse hæredem, & Mevium Capitolium ascendere. Manz. loc. c. n. 4. & 5. per consequens hæredis institutio directè non pendet à Mevii voluntate,*

Hæredes institui possunt omnes: qui non prohibentur; verantur autem primò: deportati saltem de jure Justinianæo. *L. 1. C. de hæred. Inst. Ratio: quia pro peregrinis habentur, qui juxta statim dicenda hæreditatum sunt incapaces.*

2dò: De jure Justinianæo 999 *vetantur peregrini. d. L. 1. C. hæred. Inst. Ratio: quia, qui cives non sunt, non licet hæreditatis, seu familiæ (quæ pars civitatis Romanæ est) dominos facere. Manz. in tr. de Testam. val. & inval. tit. 6. n. 77.*

3tò: Tam ad metallum, 1000 *(nisi in alimentis) L. 3. ff. de his quæ pro non script. hab. quàm ad triremes damnati hæredes nominari nequeunt. quia hi illis æquiparantur, & illi servi pœnæ fiunt. Manz. l. mox cit. n. 80. & 81.*

4tò: Liberi ex damnato 1001 *complexu geniti à parentibus nequeunt hæredes institui. Auth. ex complexu C. de incestuo. nupt. Ratio stat in odio damnati complexûs, licet ex æquitate juris Canonici alimenta eisdem relinqui possint, & debeant,*

beant, cùm alimenta debeantur ex jure Naturæ.

1002 5to: Pater spurium hæredem scribere nequit. Ratio: quia quò ad illum incertus est, & hinc scribens illum hæredem errat. Dixi: *pater*, nam mater non prohibetur spurium hæredem nominare, eò quòd jus illi ab intestato succedendi habeat. *Manz loc. c. num. 108. & seqq.*

1003 6to: Pater nec naturalem nec simpliciter bastardum, hoc est: ex soluto & soluta extra concubinatum genitum, indistinctè hæredem instituit. *L. fin. C. de natural. lib. & inde deducto argumento*: quia hoc modo vitium paternum est refræmandum. Quemadmodum tenet sæpè *Laud. Manz. loc. cit. n. 15.*

1004 Dixi I. *Patrem indistinctè talem filium hæredem non scribere*; nam si habeat liberos legitimos, non plusquàm unam unciam naturalibus liberis, & matri eorum relinquere potest. Per *L. 2. C. de natural. lib.* Quòd si autem legitimos non habeat, de jure Novissimo (seus ac de jure Codicis) potest

simpliciter bastardos, & naturales hæredes universales facere. *Nov. 89. Cap. 12. §. Si verò 3. Idem Manz n. 120.*

Dixi 2. *Patrem*: etenim mater naturales æquè, ac simpliciter bastardos hæredes rectè instituit, eò quòd respectu matris nulla neque quòdãd successionem ex testamento, neque ab intestato extet prohibitio, nisi illustis sit, aut etiam plebeja Juliensis aut Montensis.

§. 9.

De institutione hæredis pura, conditionali, & in diem concepta.

Hæres non tantùm purè, sed etiam conditionatè, aut quandoque ex die institui potest. v. g. *Si navis ex Asia venerit.* Unde modò de conditionibus & die Institutioni appositis facienda est inspectio, circa quam sequentes pono conclusiones.

Prima: Conditione impossibili affirmativè conceptâ suis hæredibus adjectâ hæredis institutio vitiatur. *L. 15. de condit.*

dit. inst. Ratio: stat in odio & poena testatoris. *Virria. h. n.*

17. Jura enim propter patris delictum hæredis institutionem irritarunt. Franz. *h. num.* 14. saltem si sit lege impossibilis.

1008 Secunda: Condicio naturâ impossibilis extranei institutioni appositæ habetur pro non adjecta; at lege impossibilis remittitur. §. 10. *Inst. h.* Ratio: quia hic duæ resplendent voluntates, una quæ fertur in hæredis institutionem, altera quæ in conditionis implemmentum, & cum huic satisfieri nequeat, omittitur.

1009 Tertia: Suo hæredi nec casualis, nec mixta, sed tantum potestativa condicio, quæ facile adimpleri possit, adjicitur, aliàs censetur præteritus. L. 4. *C. de inst. & substitut. &c.* *Virriar. h. n.* 18. Ratio est: quia legitima debet ab omni onere libera esse, ergo conditione, nisi facilè adimpleri possit, gravari nequit.

1010 Quarta: Condicio, si penès hæredem non stet, ut adimpleatur, pro adimpleta habetur. v. g. *mixta si quis Annam duxe-*

rit, hac veniente. Ratio: quia ultima voluntas sic adimpleri debet ut potest, atqui hic aliter non potest, ergo &c.

Quinta: Dies certus hære-¹⁰¹¹dis institutioni adjectus per modum *termini à quo*, v. g. *Titius hæres meus esto proximis kalendis Martii post meam mortem*, habetur pro non adjecto, & institutio, ac si purè facta foret, valet. Ratio: quia cum constet de voluntate testatoris volentis testatò mori, paganus autem nequeat pro parte testatus, pro parte intestatus decedere, hinc dies est habendus pro non adjecto. Franz. *h. n.* 15.

Sexta: Dies incertus an sit¹⁰¹² exiturus, v. g. *Titius hæres meus esto, cum pubes factus fuerit*; vim conditionis habet. L. 21. ff. *quando dies legat. &c.* quia nihil referre videtur, an hoc modo, an alio modo, v. g. *Si pubes factus fuerit*, testator dixerit.

7ma: Dies incertus, quando¹⁰¹³ sit exiturus, tertio adscriptus, v. g. *Titius hæres meus esto, cum Mevius morietur*; conditioni æquivalet, quia cum

con-

plio mor
re possit
inst
moris test
Octava:
adjectus ip
Titius mor
non adjecto
reder videtur
in eo cetero
1015 Nota: Die
termini ad op
hæredis adje
hæres ip
videtur
non legit
h. h. n. p
per hæres
inst. hæres
videtur Franz.
COROL
De rebus
1016 Primu
ad mortem
passus, ed
non finit, sed
tamen; ide
hæres ip
1017 Comm
1018 p. h. n.

conditio mortis vivo Titio evenire possit, si eveniat, retrotrahitur institutio ad tempus mortis testatoris.

1014 Octava: Talis autem dies adjectus ipsi hæredi v. g. *Cum Titius morietur*; habetur pro non adjecto, quia frustra in hærede videtur expectari, quod in eo certo eventurum est.

1015 Nona: Dies per modum termini ad quem institutioni hæredis adjectus, v. g. *Cajus hæres esto ad Kalendas Martii*; indistinctè rejicitur, & pro non scripto habetur. §. 9. *Inst. h.* Ratio: quia semel hæres semper hæres est, neque potest desinere hæres esse Vid. hæc bene tractans Franz. *h. n.* 15.

COROLLARIA.

De hæredibus instituendis.

1016 Primum: Hodie damnati ad mortem hæredes institui possunt, eò quòd servi poenæ non fiant, sed statum integrum retineant; idem est dicendum de peregrinis. *Auth. omnes peregrini C. commun. de succession.* nisi per delictum essent pere-

grini facti, hi enim omne commercium juris communis amittunt. *Strick. in U. M. de hæred. instit. §. 2.*

Secundum: Docente Manz. 1017 in *tr. de testam. val. & inval. tit. 6. q. 7. n. 79.* apud nos permilsum est, subditos alterius Provinciæ aut Regionis hæredes scribere, ita tamen, ut jura emigrationis persolvere debeant; nam pro diversitate locorum, si hæreditariæ res aut per testamentum, aut ab intestato extra territorium sint transportandæ, solvenda est quandoque centesima, vigesima, aut decima quinta pars bonorum hæreditariorum.

Tertium: Regulam quidem esse juris Romani, quod nemo pro parte testatus possit decedere, eò quòd hæreditas jus sit individuum, attamen hæc fallit de jure nostro, utpote quo contraria est statuenda; Exemplum est in Ducatibus Julia & Montium, ubi quis quò ad bona stipalia & stemmatica intestatus debet, quò ad bona autem cætera testatus potest decedere.

2. Alterum est in Electoratu

C c

Colo-

Coloniensi, in quo aut de tota hereditate testamentum fieri potest, aut de parte, alterâ ad proximiores devolvente. *Ord. Elect. Colon. Tit. 1. §. 8.*

1020 Tertium exemplum est in Principatu Leodiensi, ubi alia successionis lex est in mobilibus, alia in immobilibus, alia in bonis avitis & constante matrimonio quæ fitis, alia eo soluto. *Carolus de Mean in jus Leod. obs. 79 n. 4.*

1021 Testamento facto à Leodiensi in re certa, hæres institutus succedit in ea, hæredes ab intestato in aliis bonis. *Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 275. n. 1.*

1022 Quartum exemplum: Marchia Brandenburgensis marito aut uxori tantum permittit, de dimidia bonorum disponere. *Joachimus Scheplitz in consuet. Brandenb. p. 3. Tit. 2. §. 6. §. 11. §. 23. n. 1.*

1023 Quintum exemplum: In Urbe Agrippinensi ultimò superstes de bonis, defuncto per serinium communicatis, utpote in liberos devolutis, testari nequit, de non devolutis potest. *Edictum Summarij §. 13.*

1024 Quartum Corollarium: Ad

testamentum adhuc hodie necessariam esse hæredis institutionem, puta: si de mente testatoris, volentis præcisè testamentum condere, constet, eò quòd adhuc hodie testamentum quæ tale importet successionem in universum jus defuncti, quod hoc casu absque hæredis institutione transferri nequit.

Dixi: *Ad testamentum quæ* 1024 *tale necessariam esse hæredis institutionem*: nam si de prædicta defuncti voluntate non appareret, licet non foret facta hæredis institutio, dispositio, etiam absque illa, subsisteret, non ut testamentum; sed ad modum ultimæ voluntatis, in genere considerata, quæ non exigat hæredis institutionem.

Quintum: Tradente *Carpz.* 1025 *in jurispr. forensi. p. 3. const. 9. def. 8.* filii, quibus certa bona loco legitimæ sunt relicta, in eadem instituti consentur, quia si constet de testatoris mente, parum de verbis est curandum. Et licet *Strick. de Caut. contr. cap. 13. m. 1. §. 31.* contrarium cautelam suadeat, rationes tamen pro *Carpzovii* sententia non improbat.

Sex-

1026 **Sextum**: In Electoratu Coloniensi hæreditas sine institutione hæredis relinqui potest, subintellectâ semper clausulâ codicillari, licet non expressâ. *Ordinat. Elector. Colon. Tit. 1. §. 8.* Concordat Statutum Trevirensis *Tit. 1. §. 27.*

1027 **Septimum**: Jure Leodiensi valet testamentum sine hæredis institutionem contineat, si ve non, modò liberi & parentes non prætereantur. *Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 86. n. 1.*

1028 **Octavum**: In Electoratu Coloniensi hæreditas sine corporali apprehensione ipso jure devolvitur in hæredes in- & substitutos. *Ordin. Elect. Col. Tit. 9. §. 1.*

1029 **Nonum**: Consuetudo Leodiensis principatus: *Le mort saisit le vis*, id est: hæredem facit possessorem, locum etiam habet in hærede, testamento scripto. *Carolus de Mean in jus Leod. obs. 97. n. 1.*

1030 **Decimum**: In Civitate Agrippinensi possessio hæreditatis sine corporali insistentia hæredibus scriptis quaeritur, *Edict. Summarij. §. 3.*

TITULUS XV.

De vulgari substitutione.

Post institutionem hæredum¹⁰³¹ sequitur *Substitutio*, seu *secundi hæredis in locum deficientis primi facta vocatio*, quæ duplex est, alia *vulgaris*, pupillaris alia. *Vulgaris* est, quæ fit à quocunque testatore in casum non aditæ hæreditatis, & hac aditâ expirat. *Vuriar. h. n. 3.* Pupillaris est, quæ fit à patre liberis impuberibus, immediatè in potestate existentibus, in eum casum, ut si hæredes fuerint, & impuberes decesserint, alius hæres sit. De qua *Tit. seq.*

Vulgaris substitutio fit, aut¹⁰³² clausula generali, v. g. *Titius hæres meus esto, aut si hæres non erit, Mevius hæres esto*; quæ clausula generalis complectitur duos casus; & si *Titius hæres esse nolit*, & si *hæres esse non possit*. Aut fit sub clausulis specialibus, vel in casum impotentia; puta: *si hæres esse non possit*, ut si sit deportatus, aut servus pœnæ factus &c. Vel in casum voluntatis; nempe: *si*

hæres esse, & hæreditatem adire nolit. Ubi

1033 **Quæritur**: An substitutus in unum casum specialem expressum, nimirum *si Titius hæres esse nolit*, & vicissim, intelligatur quoque substitutus in alium specialem omissum, sc. *si Titius hæres esse non possit*, & contra? Respondent aliqui affirmativè cum *Struv. Exerc. 33. th. 13. ibiquè Mull. lit. A.* primò: quia substitutus sub clausula pupillari intelligitur quoque substitutus sub clausula vulgari. *L. 4. ff. h. t. . .* 2dò: eò quòd substitutus in casum emancipationis intelligatur quoque substitutus in casum mortis. *L. 3. C. de instit. & subst.*

1034 **Verum Ego cum Franz. h. n.** 8. *Mantic. de conject. ult. volunt. lib. 5. Tit. 1. n. 3. Harprecht ad s. 1. Inst. h. t. n. 7. & seqq. & aliis*, contrariam tueor, & puto tali casu locum esse hæredibus ab intestato. Prima ratio est in *L. 21. ff. h. t.* ubi substitutus in casum, si hæres filius infra annum decimum decesserit, non intelligitur substitutus, si filius post decimum, licèt ante annum decimum quartum, obièrit, per conse-

quens sicuti substitutio pupillaris uno tempore expresso, non complectitur aliud non expressum, ita nec vulgaris, licèt sit generalis, uno casu expresso continebit alium non expressum.

1035 Pro altero argumento eliciendo sic arguo: Duo casus totâ specie distincti ex quantumcunque favorabili testatoris mente se invicem non complectuntur, partim, quia hoc naturæ rei repugnat, partim ne detur occasio extendendi verba testamenti ad casus, à testatore non volitos; atqui casus voluntatis & impotentiae totâ specie distinguuntur, cum, qui non potest, non nolit, neque qui non vulr, non valeat dici non posse, ergo &c.

1036 Ad contraria resp. cum *laud. Franz. h. n. 19.* primò: à casu in *L. 4. ff. h. t.* specialiter deciso legaliter non inferitur ad nostrum casum, nullibi deciso, eò quòd testatoris nihil interesse videatur, sive substitutus in unum, sive in utrumque casum admittatur, cum contra in substrato casu hoc interesse possit testatoris, *ut in casu*

voluntatis hæredi successio-
nem in acceptis ferret, & in casu
impotentie testatori. . . 2dò:
In utroque *Legis. 3. C. de instit.*
& *substit.* casu idem est effe-
ctus, sc. ne ad patrem filiorum
quidquam perveniret, secus est
in duobus nostris casibus, aliàs
enim testator facilè potuisset
scribere: *si Titius hæres non*
erit &c.

1037 Et hanc *Mant. loc. cit.* & alio-
rum sententiam eò magis puto
in foro practicandam esse, cum
ex superiùs dictis constet, rem
testamentariam in nostro foro
non esse æquè favorabilem ac
de jure Romano, sed magis
spectandum proximorum ab
intestato favorem, per conse-
quens apud Nos ex benigna
testamentorum interpretatio-
ne ad eatum in Jure clarè non
expressum vix posse argui.

1038 Exspirat substitutio vulgaris
primò, si hæres extraneus hæ-
reditatem adeat, aut suus se im-
miscat. *L. 5. C. de Impub. &*
aliis substit. Ratio: quia eo casu
deficit substitutionis conditio,
nimirum quòd hæres non sit
futurus. *Secundò*: si substitutus
præmoriatur instituto. Ratio:
quia, cum tunc substitutus ca-

sum substitutionis non super-
vixerit, ipsa deficit.

COROLLARIA

De vulgari substitutione.

Primum: Materiam substi-¹⁰³⁹
tutionis, saltem vulgaris, adhuc
hodie in praxi obtinere, com-
munior est Doctorum senten-
tia. *Vid. Carpz. p. 3. Const. 8.*
Defin. 1. 3. & 12. Strick. in U.
M. h. t. §. 1. Ratio: quia cum
hodie usus testamentorum, &
hinc hæredis institutionum sit
in Germaniam receptus, nihil
verat, quo minùs, sicuti quis
primum hæredem sibi legiti-
mè nominat, ita quoque se-
cundum in locum deficientis
primi possit eligere.

2dum: Hodie substitutum¹⁰⁴⁰
in unum casum non intelli-
gi substitutum in alium totà
specie distinctum, nisi ex ve-
rosimilibus & fundatis in factò
conjecturis de mente testoris
constet; prout sententiam suam
contrariam declarat *Strick. in*
U. M. h. t. §. 3. Ratio est: quia
nisi id ipsum ex circumstantiis
constaret, essemus in dubio vo-

luntatis, quo casu magis in favorem proximiorum foret pronuntiandum.

TITULUS XVI.

De pupillari substitutione.

1041 Sequitur modò substitutio Pupillaris, quæ, juxta superius dicta, fit à patre liberis impuberibus immediatè in patria potestate constitutis, in eum casum, *quid* ut si hæredes fuerint, & impuberes decesserint, alius hæres sit. v g. Titius filius meus impubes hæres esto, & si infra æpubertatis annos decesserit, Mevius hæres esto. Ratio: quia cum pater vi imperii paterni jus habeat non tantum in personas, verum etiam in bonâ liberorum, etiam de his disponendi à Jure habet concessam facultatem.

1042 Sunt itaque requisita pupillaris substitutionis primò: ut pater vel avus paternus sit, qui liberos habeat in potestate patria. L. 2. pr. de vulg. & pupill. subst. Ratio: quia pater etiam jure Naturæ hac ætate dirigit

actus filii. Grot. 2. cap. 5. §. 2. quem sequitur Vitria. h. n. 2.

2. Ut impubes sit, cui pupillariter substituitur. pr. Inst. h. Ratio 1. quia pubes sibi met ipsi testamentum condere potest, adeoque vicariâ isthac testamenti factione non eget. Franz h. u. 3. Ratio 2. quia parens etiam actiones filiorum post mortem dirigere potest, quousque filii eadem ipsi de jure regere nequeunt, quod in puberes hoc in puncto non cadit.

3. ut post mortem substituentis in alterius potestatem non sint recasuri. L. 2. in pr. ff. de vulg. & pupill. Ratio: quia si in alterius potestatem recidant, habent patrem, qui possit ipsorum actiones dirigere.

4. ut substituens sibi prius validum fecerit testamentum. §. 5. Inst. h. t. Ratio: quia pupillaris substitutio accessorium est & sequela testamenti paterni, jam autem accessorium, corrumpente principali, corrumpit. Franz. h. n. 6. Ex quibus Sequitur 1. De Jure Justi. 1046

nianæo matrem reliquosque parentes, qui liberos non habent in potestate, v. g. lineæ maternæ non posse eisdem pupillariter substituere. Ratio: quia hi liberos hoc jure non habent in potestate patria, quæ est pupillaris substitutionis fundamentum. *Struv. Exerc. 33. th. 23.*

1047 Sequitur 2. Avum paternum nepoti non rectè pupillariter substituere, si nepos in potestatem sui patris sit recasurus, eo enim casu, licet avus nepotem habeat in potestate, quia tamen, eò quòd postmortem avi in potestatem sui patris recidat, patrem habet, possunt ab illo ejus actiones dirigi.

1048 Sequitur 3. Quòd, nisi pater sibi scripserit hæredem, pupillaris substitutio non subsistat, nam cum pupillare testamentum sequela sit paterni, illud per se non subsistit. *Arg. d. §. 5. h. t. Struv. loc. cit. th. 25.*

1049 Exspirat pupillaris substitutio *primò*: pubertate sui hæredis. *L. 7. ff. de vulg. & pupill. substit.* Ratio: quia ultra pubertatem non licet pupillariter

substituere. *Struv. loc. cit. §. 30.* aded, ut ultimus dies coeptus habeatur pro completo, utpote quo in ordine ad testamenti factiõnem impubes habetur pro pubere. *Mull. ad Struv. loc. cit.*

Exspirat *2dò*: infirmatione ¹⁰⁵⁰ totali paterni testamenti. *L. 2. per eod. ... 3tò*: Si testamentum paternum aditione hæredis destituatur. *L. 2. §. 1. ff. h. t. 4tò*: Si conditio substitutionis deficiat. *L. 8. h. ... 5tò*: Si vivo patre impubes mortuus sit. *... 6tò*: denique si ante impuberem moriatur substitutus. *Vid. Struv. l. c. th. 31. ibique Mull. per tot.*

COROLLARIA.

De pupillari substitutione.

Primum: Hodie substitu-¹⁰⁵¹ tionem pupillarem æquè ac vulgarem in viridi adhuc esse observantia. *Strick. in U. M. de vulg. & pupill. substit. n. 1.* Ratio est: quia quemadmodum de jure Romano pater jus habet in personas, res & actiones liberorum, ita pariter

de

de jure Germanico, cum hoc ipsum conforme sit Gentium juri.

- 1052 Secundum: Mater in iis locis, ubi vigore statutorum liberos in potestate habet, potest pupillariter substituere. *Mull. ad Struv. Exerc. 33. th. 23. lit. E.* Ratio: quia hoc jure adsunt pupillaris substitutionis requisiti.
- 1053 Tertium: Mater in circumstantiis quasi patriæ potestatis, ex jure Gentium proficiscentis, potest quoque pupillariter substituere, quia & hæc potestas patria est imperium in personas, res, & actiones liberorum, quod fundat facultatem pupillariter substituendi.
- 1054 Quartum: Pater non tantum legitimis; sed etiam legitimatis sive per subsequens matrimonium, sive per Principis rescriptum (modò hoc casu transeant in patriam potestatem) pupillariter substituere potest. *Mantica de conject. ult. volunt. lib. 5. tit. 9. n. 4.* *Strick. de Caut. Testam. cap. 18. m. 2. §. 10.*
- 1055 Quintum: Pupillari substitutioni similem esse quasi pu-

pillarem, seu exemplarem; quâ parentes in locum liberorum furiosorum, & mente captorum, pubertatem etiam egressorum, alios hæredes vocant. §. 1. *Inst. de pupill. subst.* Ratio: quia, sicuti parentibus propter dominium in personas & res liberorum impuberibus licet verè pupillariter substituere, ita ob rationis identitatem quoque furiosis & mente captis, cum hi illis æquiparentur.

Sextum: Mater, licet de jure Romano verè pupillariter substituere nequeat, potest tamen exemplariter. Ratio: quia illa fundatur in Jure patriæ potestatis, quo mater destituitur, hæc autem fit ob respectum naturalis humanitatis in liberos. *L. 9. C. de impub. & aliis substit.* qui etiam in matrem cadit. *Strick. de Caut. test. cap. 18. m. 3. §. 8.*

Septimum: Quo ad bona paterna, & filii furiosi propria prævalet dispositio patris, quo ad materna autem matris. *laud. Strick. loc. cit. §. 9.* Ratio: eò quòd quisque parentum libe-

rum.

rum quo ad propriam substantiam habeat arbitrium, licet quo ad bona filii imperium patris praeferatur. *Juxta superius dicta de patria potestate.*

- 1058 Octavum: Pater quoque naturalibus liberis quasi pupillariter substituere potest, ob eundem pro liberis naturalibus militantem humanitatis respectum. *d. L. 9. C. de Imp. & aliis substit.* Dixi: *naturalibus*: nam ex damnato complexu genitis ita substitui nequit; eò quòd Jura hos abhorreant. *Carpz. p. 3. const. 18. def. 25.*

- 1059 Nonum: In Electoratu Colonienſi pater aut mater liberis impuberibus pupillariter substituere possunt in bonis à substituente relictis, salvà superstiti legitimâ. *Ord. Elect. Colon. tit. I. §. II.*

- 1060 Concordat Statutum Trevirenſe *Tit. I. §. 30.* ita, ut substitutio à sceminis facta non possit à masculis impediri. *Statut. Trevir. loc. cit.*

- 1061 Decimum: Mater de consuetudine Leodiensi substituere potest pupillariter in bonis

pupilli. *Carolus de Mean in jus Leod. obs. 61. n. 10.*

Undecimum: Ex probabiliore opinione de jure Leodiensium pater impuberi, ut in potestatem matris recaluro, pupillariter substituere potest. *Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 61. n. 21.*

TITULUS XVII.

Quibus modis testamenta infirmantur.

Testamentum, aut nullum declaratur, aut rescinditur per querelam inofficiosi, vel rumpitur, vel in specie irritum fit. Nullum declaratur 1. dum persona testatoris non habet testamenti factionem activam, de quo egi *Tit. 12.* 2. quando illæ personæ, de quibus tractavi *Tit. 13.* non sunt hæredes institutæ, neque exhæredatæ... 3. si ibi dictæ personæ (v. g. liberi) non sint exhæredatæ ritè, id est: neque nominatim, aut causâ non adjunctâ.... 4. aut solennitates *Tit. 10.* expositæ non forent observatæ.

D d

Re

1064 Rescinditur testamentum per querelam inofficiosi, quando exhæredatio quidem ritè facta est, sed non justè, verùm iniquè, puta: *si hæres scriptus non possit causam probare*. Ratio: quia eo casu testamentum summo jure valet; at quia iniquum est, rescindi potest, *de quo Tit. seq. 10.*

1065 Rumpitur testamentum, quando in eodem statu manet testator, circa testamentum tamen aliquid accidit, quod illud viciat. v. g. 1. aut per agnationem (puta: *si post conditum testamentum & mortuo testatore posthumus nascatur*) aut quasi agnationem sui hæredis; nempe: *Si extraneus post conditum testamentum arrogatur. §. 1. Inst. h. . . 2.* Per posterius testamentum ritè confectum §. 2. *Inst. h. . . 3.* Si testator testamentum deleverit, inciderit, cancellaverit, aut alio modo corruerit. Ex quibus

1066 Deducitur 1. Testamentum etiam rumpi, si liberi naturales post testamentum factum per legitimationem patriæ potestati subjiciantur. Ratio: quia

eo modo saltem civiliter fiunt hæredes sui. *Vid. Lyncker. resol. 28.* qui per quasi agnationem testamentum rumpunt.

Deducitur 2. Quodd, per 1067 posterius testamentum aut ratione voluntatis, (simpliciter loquendo) aut defectu solennitatis imperfectum, prius non rumpatur, nisi postremum sit privilegiatum. *per L. 2. ff. de injust. rupt. irrit. &c. Auth. Append. ad Manz. tr. de testam. val. & inval. Tit. 22. n. 62. & 63.*

Deducitur 3. Testamentum 1068 per cancellationem, deletionem, inductionem &c. totalem (v. g. si nomen hæredis foret inductum, aut testium subscriptiones avulsæ &c.) vel ab ipso testatore, vel alio ejus mandato, aut etiam eo consulto factam, rumpi. Ratio est: quod cum ista talis cancellatio, deletio aut inductio &c. totalis sit actus humanus, alio fine facta non præsumitur, quàm ut hæc voluntas revocaretur. *L. 30. C. de testam.*

Deducitur 4. Testamentum 1069 testatore inconsulto, aut casu fortuito, nec non à tertio sine testa-

testatoris voluntate cancellatum, deletum &c. licet totaliter, non rumpitur, modò ad huc omnia sint legibilia. *Strick. de Caut. testam. cap. 24. §. 24.* eò quod eò casu præsumi nequeat voluntatis mutatio.

1070 At quæres: quando cancellatio, deletio &c. consulto, quando inconsulto testatore facta præsumatur? Resp. Videndum est, an tabulæ reperiuntur apud testatorem? & eo consulto cancellatio, deletio facta præsumitur, eò quod homines sua elogia diligentissimè custodire soleant. *Brunn. ad d. L. 30. C. de Testam. in fin. Strick. in Disp. de rasurâ cap. 2. n. 16.*

1071 Quod si autem Testamentum apud tertium rasum, aut cancellatum reperiatur, ab hoc rasura, aut cancellatio facta præsumitur. *Brunn. & DDres ad L. 12. C. de testam. per consequens subsistit, quousque non probatur, illud voluntate testatoris rasum aut cancellatum esse. Lauterb. Dip. de Cancellat. th. 50. & seqq.* Hæc de rasura, cancellatione &c. to-

tali, & in parte substantiali facta, quo ad eam in parte accidentali.

Deducitur 5. Rasura, cancellatio &c. in parte accidentali consulto testatore facta, testamentum non infirmat. *Carpz. p. 3. Const. 3. Def. 5.* quia ex eo præsumi non potest totius voluntatis mutatio, & hinc quousque non est mutata, rata manebit.

Deducitur 6. Per deletio-
nem, rasuram, cancellationem &c. etiam in parte accidentali (si ibi disposita non amplius sint legibilia) etiam testatore inconsulto, non manu hominis factam v. g. per muris arrosionem, testamentum destrui. Ratio: quia eo casu versamur in dubio voluntatis, annon fortè testator in linea sic arrosa contrariam fecerit dispositionem. *Lauterb. in disp. de cancell. cap. 2. th. 50. post ibi allegatos.*

Denique testamentum irri-
tatur, vel ex parte hæredis, v. g. si is hæreditatem non adeat; & tale dicitur in specie destitutum. Vel ex parte testatoris, v. g. per capitis diminutionem,

aut maximam (cujus hodie nullus est usus) aut mediam (in cuius locum hodie ban- num Imperiale successit. *Lau- zerb. §. 30. de injusto, irrit. &c.* & fustigatio cum perpetua re- legatione. *Strick. de Caut. te- stam. cap. 3. §. 51.*) aut mini- mam v. g. arrogatione. *Auth. Append. ad Manz. tr. de testam. val. & inval. Tit. ult. u. 83.*
Ratio: quia his casibus testa- ~~mentum~~ incidit in eum casum, à quo incipere non potuit.

COROLLARIA.

Quibus modis testamenta infirmantur.

1575 1um: In Electoratu Co- loniensi testamentum conju- gum à conjugibus in favorem liberorum erectum ab ultimò superstite ne quoad bona pro- pria quidem revocabile est. *Or- din. Elect. Col. Tit. I. §. 14.*

1076 2^{dum}: In Principatu Leo- diensi testamentum, à conjugibus in rem communium libe- rorum conditum, non potest à superstite revocari, à quocun- que latere bona proveniant.

Carolus de Mean in jus Leodiens. obs. 82. n. 1.

3^{tium}: Hoc jure utitur Mar- 1077-
chia Brandenburgensis, ut al- ter ex conjugibus, simul testa- tis, dispositionem, quo ad sua bona, pro libitu revocare va- leat. *Joachim. Scheplitz in con- suetud. Brandenb. p. 3. tit. 2. §. 23. n. 14.*

4^{tum}: Testamenta Ubio- 1878
Agrippinensia, seriniis impo- sita, possunt coram duobus Sca- binis, uno notario & duobus testibus, cassari. *Edict. Summa- rijs. §. 16.*

5^{tum}: Testamenta conju- 1079
gum reciproca in Electoratu Trevirensi sunt ita irrevoca- bilia, ut revocans relicto ca- dat. *Stat. Trevir. Tit. 2. §. 6.*

TITULUS XVIII.

De inofficioso testamento.

Vidimus, quomodo testa- 1080
menta nulla declarentur, rum- pantur, & irritentur; modo dicendum est, quomodo re- scindantur. Rescinduntur au- tem per *querelam inofficiosi te- stamenti*, quæ est *remedium ex-*

traordinarium, quo ritè quidem,
sed iniquè exheredatus, aut præ-
teritus petit testamentum re-
scindi, & se heredem ab inte-
stato declarari. Vitria, h. n. 2.
Ex quibus

1081 Concludes 1. Quando aëtori
competit remedium ordina-
rium perveniendi ad bona de-
functi, v. g. querela nullitatis,
toties querela inofficiosi cessat.
Ratio: quia per remedium or-
dinarium excluditur extraor-
dinarium.

1082 Concludes 2. Præteriti (quos
suprà ad Tit. 13. de exheredatio-
ne liberorum, præteriri non
posse, sed aut nominatim ex-
heredari, aut heredes institui
debere dixi, v. g. liberos &
parentes) non habent quere-
lam inofficiosi; sed nullitatis:
quia non sunt ritè aut validè
exheredati.

1083 Concludes 1. A liberis no-
minatim quidem exheredatis;
at omisâ exheredationis causâ
querelam nullitatis, non autem
inofficiosi testamenti, intentan-
dam esse, Ratio: quia hi ritè
aut validè exheredati non
sunt, cum causâ expressio per-

tineat ad exheredationis for-
mam, prout probat Nov. 115.
Cap. 3. inf. ubi dicitur testa-
mentum suam firmitatem ha-
bere, si testator causam ingra-
titudinis expresserit; quod si
autem hoc observatum non
fuerit, illud nullam vim habe-
re. Manz in tr. de testam. val.
& inval. Tit. 10. q. 16. n. 30.

Concludes 4. Liberos & no-
minatim ingratitudinis causâ,
(quam ex post apparet esse in-
justam, puta: quia in Nov 115.
non est expressa, nec ibi ex-
pressis æqualis est, nec major)
habere inofficiosi testamenti
querelam. Ratio: quia eo casu
sunt iniquè exheredati, cum
causâ justitia pertineat ad ex-
heredationis qualitatem, non
formam. Vitria. h. n. 2. in med.
vid. num. 847. suprà.

Concludes 5. Filium nomi-
natim exheredatum, etiam ex
justa exheredationis causâ, pu-
ta: expressa in Nov. 115. aut
ex æquali, aut majori, habere
querelam inofficiosi, si hæres
scriptus eandem probare ne-
queat. Ratio: quia eo casu est
iniquè exheredatus.

1086 Concludes 6. Parentes præteritos contra testamenta filiorum habere regulariter querelam nullitatis, eò quòd eo casu testamentum æquè nullum sit; cum contra parentibus ritè, at iniquè exhæredatis querela inofficiosi competat, eò quòd tale testamentum ipso jure subsistat, licèt sit rescindendum.

1087 Concludes 7. Non omnis, qui præteritus est, habet inofficiosi querelam, cum filiorum & parentum præteritio regulariter testamentum nullum reddat, frater igitur præteritus habet hanc querelam, casu quo ipsi turpis persona est prælata. *L. Fratres 27. C. de inoff. testam.* Quæ per jus Novissimum non est correctæ. *Manz. in tr. de testam. val. & inval. tit. 10. q. 20. n. 3. & 4.*

1088 Concludes 8. Præmentionatas personas (liberos & parentes) nec præteritas, nec iniquè, sed validè & justè exhæredatas non habere nec nullitatis; nec inofficiosi testamenti querelam; sed si quid desit eorum legitimæ, id actione ad supplementum, intellige: *legitima*, consequuntur. Ratio:

quia eo casu institutæ sunt, & hinc nec sunt præteritæ, nec iniquè exhæredatæ.

Concludes 9. Finem querelæ inofficiosi esse, ut testamentum, quod ipso jure valet, rescindatur, & evacuetur, nec non, ut iniquè exhæredatus, rescissâ exhæredatione, hæres, declaretur, nam, cum exhæredatus sese injustè exclusum queratur, petit se heredem declarari.

Quæres 1. Quis sit diversus effectus querelæ nullitatis, & inofficiosi testamenti? Resp. primus est quod querela nullitatis duret triginta annis, cum contra inofficiosi querela quinque annis expiret. *Manz. in tr. de testam. val. & inval. tit. 10. q. 19. n. 9.*

2dus est: quod testamento per querelam nullitatis ob filiorum aut parentum præteritionem nullo declarato, non tantum corruat hæredis institutio, verùm etiam cætera capitula, legata, fideicommissa, & libertates. *L. 17. ff. de injust. irrit.* Ratio: quia quod nullum est, nullum producit effectum, at verò testamento per querelam

Iam inofficiosi evacuato hodie cætera capitula salva manent. *Per Nov. 115. cap. 3. & 4.* Rationem dat *Perez ad C. de lib. præt. n. 11.* quia *d. Nov. 115.* quo ad solum inofficiosum testamentum jus vetus corrigitur, licet de praxi verius putet *Strick. in U. M. h. t. §. 10.* quoque in casu quo testamentum nullum est, cætera capitula subsistere imò in nostris principiis usque adeò jure Novellarum inspecto. *Vid. n. 971.*

¹⁰⁹² 3us est: Testamentum ex præteritione liberorum aut parentum nullum ita est invalidum, ut licet liberi, aut parentes ante testatorem moriantur, illud tamen non convalidetur. *L. 7. ff. de liber. & posth. ibique Brunn. per tot. Perez. L. loc. cit. n. 9. Manz. in tract. de testam. val. & inval. tit. §. n. 252. Mantic. de conject. ult. vol. lib. 4. Tit. 1. n. 29. & alii.* Ratio: quia quod ab initio nullum est, tractu temporis non convalescit, licet ex post causa actûs sublativa removeatur.

¹⁰⁹³ At verò testamentum mediantè querelâ inofficiosi rescindendum, liberis, aut parentibus iniquè exhæredatis, ante

testatorem mortuis per hæredes non potest impugnari, nisi querela fuerit præparata. *Per L. 6. §. 2. ff. h. t. ibique Brunn.* ubi declarat, quid sit querelam præparare. Rationem dat *Lauterb. ad ff. h. t. §. 23.* eo quod querelâ actioni injuriarum assimiletur, quæ etiam à defuncto non intentata ab hærede proponi nequit; *Laud. Lauterb. & Brunn.* Tamen excipiunt casum, quo iniquè exhæredati liberi intra spatium deliberandi obiissent. *L. 34. C. h. t.*

Quæres 2. Quomodo actio ¹⁰⁹⁴ ad supplementum legitimæ differat à querela nullitatis? *Resp.* licet actio ad supplementum, seu conditio *ex L. 30. C. de inoff. testam.* æquè ac querela nullitatis, sit perpetua *per trad. Franz. h. n. 35.* Attamen differunt in eo, quod querela nullitatis, ex jure Pandectarum descendens, totum destruat testamentum, at verò actio ad supplementum, sine testamenti impugnatione tendit solummodo ad supplementum, quod legitimæ deest.

Quæres 3. In quibus morè ¹⁰⁹⁵ dicta actio ad supplementum à querela

querela inofficiosi discrimina-
tur? Resp. Querela inofficiosi
destruit totam hæredis institu-
tionem. *Nov. 115. cap. 3.* ta-
met si institutio plus contineret
quàm legitimam, secus in ac-
tione ad supplementum. Dein-
de ex dictis hæc est perpetua,
illa tantum quinquennalis. De-
nique querela est odiosa, &
hinc restringenda, at actio ad
supplementum favorabilis.
Vid. Franz loc. ci..

COROLLARIA.

*De querela inofficiosi
testamenti.*

1096 Primum: Querelam inof-
ficiosi testamenti adhuc hodie
esse in viridi observantia, ne-
que exolevisse statuit *Strick. in
U. M. h. t. §. 1.* Ratio meo ju-
dicio est, quod naturali rationi
maximè conforme sit, ut testa-
menta contra pietatis officium
facta rescindantur, tum quod
parentum commune votum li-
beris, & parentibus ratio mi-
serationis hæreditates deferat.

1097 2dum: Liberos, quibus legi-
tima non est relicta honorabili

institutionis titulo, tam de jure
Novelle 115. cap. 3. quàm de
jure Germanico non habere in-
officiosi testamenti, sed nullita-
tis querelam, quia eo non ob-
servato testamentum nullum
est. *Manz. in tr. de testam tit.
12. q. 13. n. 6.*

3tium: Liberi, quibus cer-¹⁰⁹⁸
ta bona nomine legitimæ, aut
dotis relicta sunt, hodie saltem
habentur pro institutis, quia
verbum relinquo, junctum u-
niversitati, institutioni æqui-
pollet. *Cirpz. p. 3. constit. 9. de
fin. 8. & 9. Peregr. de fideicom.
art. 36. n. 59.* Et hinc neque,
tquam præteriti querelam
nullitatis utuntur, neque velu-
ti injustè exhæredati de inoffi-
cioso agunt.

4tum: Quod de liberis in¹⁰⁹⁹
proximis duobus Corollariis
docui, id ipsum cum propor-
tione parentibus applicari de-
bere, quia verior est de jure
Novissimo *per Nov. 115.* sen-
tentia, quod etiam parentibus
legitima relinquenda sit hono-
rabili institutionis titulo, aut
illi æquivalente. *Barry. de suc-
cess. lib. 16. tit. 2. n. 3. Carpz.
p. 3. const. 9. def. 1. & 2.*

5tum:

1100 5tum: Fratres, quibus legitima relicta est quocunque titulo, non habere inofficiosi querelam. Ratio: quia de legitima, honorabili institutionis titulo fratribus relinquenda, nullo jure, nec *Nov. 18.* nec *Nov. 115.* quiddam cautum est, ergo quoad hos manet dispositio juris veteris, contenti in *l. 30. & 32. C. de inoff. testam. Struv. Exercit. 10. §. th. 30. ibique Mull. lit. 9.*

1101 6tum: Fratres non tantum germani; sed etiam (germanis deficientibus, cum hi aliis præferantur in successione *Nov. 118.* *Mull. ad Struv. Exerc. 10. th. 19. lit. G.*) consanguinei præteriti, aut iniquè exclusi à legitima, casu quo turpis, aut etiam levi maculâ aspersa persona ipsis est prælata, agunt inofficiosi querelâ. Prout decidit *L. 27. C. de inoff. testam. ibique Brunn.* ubi discutit, quænam sit turpis, & levi maculâ notata persona. Ratio: quia germani æquè ac consanguinei hoc modo injuriâ afficiuntur.

1102 7mum: Neque uterini fratres neque ulterioris gradûs

consanguinei ad querelam, ut turpi personâ institutâ, admittuntur. *d. l. 27. C. de inoff. testam. Struv. Exerc. 10. th. 19. ibique Mull. lit. B.* Ratio est, tum quod uterini agnati non sint, tum quod reliqui consanguinei ulterioris sint gradûs, qui per consequens non intelliguntur tam gravi injuriâ affici.

8vum: Fratrum germanorum filii, licet cum suis thiis ad hæreditatem defuncti thii admittantur per *Nov. 118.* atamen à querela repelluntur. *§. 1. instit. h. t. §. l. 1. ff. h. t. Lauterb. ad ff. h. t. §. 21. Harprecht. h. §. 1. n. 40.* Ratio est: quia licet argumentum à successione ad querelam teneat negativè, affirmativum tamen non concludit.

9num: Legitima jure Electoratus Colonienfis debetur superstiti patri aut matri, substitutione pupillari ab avo aut avia nepotibus in bonis propriis factâ. *Ordinat. Elect. Colon. tit. 1. §. 11.*

10omum: In Ducatibus Julia & Montium legitima non debetur liberis in mobilibus, per

Statutum superstiti adjudicatis.
Arg. trad. à Melhiore Voets in hist. jur. jul. n. 211.

1106 **11mum:** Jure Leodiensi legitima liberis non est relinquenda ex bonis, pendente viduitate quæsitis. *Carolus de Mean in jus leod. obs. 81. n. 1.*

1107 **12mum:** Eodem jure legitima non detrahitur ex mobilibus. *Carolus de Mean in jus leod. obs. 116. n. 2.*

1108 **13tium:** Altera conjugis Marcani superstitis dimidia bonorum à pramoriante non potest legitimam gravari. *arg. trad. à Joachimo Scheplitz in consuet. Brandenb. p. 3. tit. 2. §. 29.*

1109 **14um:** Sic in urbe Agrippinensi medietas mobilis superstitis à legitima, per defunctam, libera est.

1110 **15um:** Legitima in Electoratu Trevirensi liberis relinqui potest quocumque titulo. *Statut. Trevir. tit. 1. §. 18.*

TITULUS XIX.

De Heredum qualitate & differentia.

1111 Sub hac rubrica tractatur de effectu testamenti, nec infirmati ipso jure, nec officio Judicis per querelam, qualis ef-

fectus consistit in hæreditatis acquisitione, aut per immixtionem aut adicionem fiendam, nam licet de jure Romano Civili inter *hæredem necessarium tantum* (qui solâ juris auctoritate sinè tuo facto necessariò hæres erat, v.g. servus hæres institutus) & *hæredem suum & necessarium simul* (qui pariter ipso jure sinè adicione, & gestione, & ullo facto hæres erat, v. g. descendantium aliqui, proxime in potestate constitutus) & *extraneum* (qui neque ipso jure, neque necessariò hæres erat) sit differentia, attamen de jure Prætorio liberis data est licentia ab hæreditate paterna abstinendi, & *necessarii hæredes tantum* cessant. Ex quo

Sequitur jure Justiniano sequiore hic duos esse acquirendarum hæreditatum modos, nim. *immixtionem in hæredibus suis*, qui antè etiam erant necessarii, & *adicionem in extraneis*. Est autem hæreditati se *immiscere* hæreditatem paternam admittere, & *abstinere* illam respuere. Contra *adire* in extraneo hærede est hæreditatem acceptare; & *repudiare*, illam

illam relinquere. *Manz. ad
stit. h. §. 5. n. 8.*

1113 Aditio fit duobus modis, vel *in specie*, quando extraneus se verbis declarat, se velle heredem esse, vel per *heredis gestionem*, dum se declarat factio, v. g. si quis res hereditarias destrahat, ædes inhabitet, agros colat, æs hereditarium solvat. Ratio: quia hæc talia facta verbis æquivalent. *Franz h. n. 3.*

1114 Imp. Justinianus tam heredibus suis, antequam teneantur se immiscere, quàm heredibus extraneis, priusquam obligentur hereditatem adire, duo concessit beneficia, deliberandi alterum, *L. 7. § 9 ff. de jure delib.* atque alterum Inventarii, de quibus modo est videndum.

1115 Beneficium deliberandi est *beneficium heredi concessum, ut intra certum tempus in vires hereditatis inquirat, ut deliberet, an eam habere, aut non habere velit.* Ita *Vitria h. n. 14* Dixi: *intra certum tempus*: quo super puncto disputatur: quantum sit illud tempus? & licet aliqui *ex l. 19. C. de jure delib.* putent esse anni spatium, ego

tamen malo *cum mox laud. Vitriar. n. 15. arg. l. 7. C. de petit. hered.* dicere, præfatum beneficium usque ad 30. annos durare, modo brevius tempus ad sollicitationem creditorum non sit præfinitum.

Alterum beneficium est *inventarium*, quod est, *omnium bonorum hereditariorum legitime erectum repertorium. L. ult. C. §. 2. & 3. de jure delib.* Dixi: *legitime erectum*: ad quod hodie *necessaria* sunt sequentia: *Primo*: ut ii. citentur, quorum interest, v. g. creditores tam testamentarii, quàm hereditarii. *Secundo*: ut adhibeatur specialiter requisitus notarius, *3tio*: ut interveniant duo testes.

Effectus ritè confecti Inventarii sunt sequentes *primo*: quòd hæres per omnia servetur indemnis. *2do*: quòd ex legatis & fideicommissis particularibus possit detrahere quartam Falcidiam. *3tio*: quòd hæres ignorans esse alios creditores possit prius venientibus solvere &c. &c. *videatur Franz h. n. 10.* Ex quo

Inferitur: Hæredem neglecto Inventario teneri ad omnia

E e 2 debita

debita tam hæreditaria, quàm testamentaria sine diminutione exsolvenda. *Laud, Franz h. in sine.* Ratio est: quia eo casu hæres præsumitur aliquas res subtraxisse, eò quòd in domo hæreditaria extiterit.

1119 Corollarium: Hæres in Electoratu Trevirensi tenetur infra trimestre hæreditatem adire, aut saltem inventarium conficere. *Statut. Trevier. tit. 10. § 1. § 2.* quo omisso perdit Falcidiam, non Trebellianicam. *Stat. C. § 3.*

TITULUS XX.

De legatis.

Principium & §. 1.

1120 Sequuntur testamentorum accessoria, legata, fideicommissa, & codicillus, proinde hic videndum est de legato, quod est *donatio quædam à defuncto relicta, ab hærede præstanda*, §. 1. *Inst. h. Dixi 1. donatio quædam:* per quod denotatur improprietas hujus donationis, & hinc valet inter conjuges, valet quoque non insinuata, licet summan quingentorum solidorum excederet, subsistit non acceptata, revocari potest absque causa.

1121 Dixi 2. à defuncto relicta: Ro-

test autem aliquid aut *verbis directis* relinqui, aut *obliquis & precariis*. Verba *directa* hinc sunt, quæ tantummodo duas personas complectuntur, puta: testatoris, & ejus, cui quid relinquitur. v. g. *Titius habeat ex mea hæreditate equum; Mevio lego domum meam &c.* eò quòd Titius & Mevius res sibi relictas capiant quasi ab ipso testatore, adeoque viâ directâ. Contra *verba obliqua & precaria* sunt, quæ præter testatorem complectuntur personam tertiam, à qua relictum capiatur. v. g. *Rogo mando, volo &c. ut Titius equum meum det Sempronio &c. vid. Manz. h. §. 1. n. 8.* Hinc.

Notandum est: *Legatum esse donationem quandam à defuncto verbis directis legatario relictam*, cum contra, si verbis obliquis res quædam alteri sit relicta, fideicommissum sit, *de quo infra.* Non obstante, quòd in definitione subjungatur: *legatum præstandum esse ab hærede:* etenim illa verba non ad legati substantiam; sed ad ejus executionem tantum pertinent, cum aliàs verba obliqua fideicom-

commissi substantiam ingrediantur.

§. 2.

De legatorum differentia, & actionibus pro iis consequendis.

1123 Cùm hodie omnium legatorum una sit natura. §. 2. h. eò quòd magis testatoris voluntas, quàm verba sint spectanda; hinc nolo in differentiis eorum enumerandis me occupare, quæ videri possunt apud Manz. h. n. 1. & seqq. sed solùm dico: Pro legato consequendo tres competere actiones 1. *Rei vindicationem*. 2. *actionem personalem ex testamento*. 3. *actionem hypothecariam*. est: ut ob maximum legatorum favorem pinguior esset agendi, eademque persequendi facultas, Manz. loc. cit. n. 14. & seqq.

1124 Primò itaque rei vindicatio, (quæ juxta dicenda ad tit. 6. lib. 4. de action. in dominio ex parte actoris, & detentione ex parte rei radicatur) legatario pro consequenda re determinatè legata, si testatoris propria sit, & in specie consistat, competit.

Ratio: quia is statim post mortem testatoris talis rei legata acquirat dominium. L. un. §. 1. C. d. caducis tollend. L. 1 C. Commun. de Legat. & Arg. eor. quæ ad hanc Legem tradit, Brunn. §. 2 ubi statuit: legata pura à morte testatoris ad hæredes transmitti.

Dixi: *Rei testatoris propria, & in specie consistentis, nec non determinatè legate, dominium statim à tempore mortis testatoris ad legatarium transire, & talis rei intuitu eidem dari rei vindicationem.* unde

Sequitur 1. quòd pro re aliena legata (quæ quomodo legari possit §. 4. h. t. videbimus) non detur rei vindicatio, quia hujus rei dominium legatarius statim non acquirit.

Sequitur 2. Quod pro quantitate legata, v. g. *Titio do lego decem amphoras vini ex meo dolio:* non detur rei vindicatio, quia cùm non debeat species, dominium non transit, absque quo non procedit rei vindicatio, cùm hæc præcisè in dominio fundetur.

Sequitur 3. Pariter rem alternatè legatam, v. g. *Titio do lego domum Tusulanam, aut*

Cornelianam, legatarius perfe-
qui nequit rei vindicatione,
quia neutrius dominium ha-
bet, eò quod alterutra præstari
possit.

1129 2dò competit legatario actio
personalis (quæ est actio con-
furgens aut ex contractu vel
quasi, aut ex delicto vel quasi)
contra hæredem, ad id, ut hic
rem legatam præstet; hæres
enim legatariis ex quasi con-
tractu, per aditionem hæredi-
tatis inito, obligatur ad satisfac-
ciendum debito ex testamento
confurgenti. Ubi.

1130 Notandum est: actionem
hanc personalem tunc maximè
locum habere, quando, aut
quantitas est legata, aut res al-
ternativè, aut res aliena, aut
quando ~~legatarius~~ rem legatam
non detinet, quia eo casu rei
vindictio locum non habet,
prout suprà dixi.

1131 3tiò Legatario datur actio
hypothecaria (competens illi,
cui res aliqua oppignorata est,
aut hypothecata ad tradendam
eam, donec solvatur debitum,
in cuius securitatem res est af-
fecta) ad quascunque res hæ-
reditarias tradendas, quousque

legatum non fuerit præstitum.
Ratio est: quia legatario pro
legato universa defuncti bo-
na sunt obligata. *L. 1. C. com-
muna de legat.* Ubi

Observa: Tres prædictas 1132
actiones non dari legatario cu-
mulativè, sed electivè, adeo-
que unâ electâ ab aliis excludi-
tur, quod probat *Manz h. n.*
20. per *L. 76. §. 8. de legat. 2.*
Ratio est: quia plures hæ actio-
nes eâ tantùm mente legatariis
datæ sunt, ut pinguior esse
agendi facultas, non ut pluribus
actionibus simul ad eandem
rem agere liceat.

§. 3.

*De exceptione legatorum, &
fideicommissorum.*

Hoc §. docet Imperator le- 1133
gata & fideicommissa particu-
laria hodie esse exæquata, at-
que inter una & altera quò ad
aliquos effectus non esse diffe-
rentiam, hinc Patet 1. Tres
illas mox enumeratas actiones
quoque in fideicommissò par-
ticulari obtinere. . . Patet 2,
quod autem ad substantiam at-
tinet,

tinet, legata relinqui verbis directis, fideicommissa obliquis. Patet 3. consistere adhuc inter legatum, & fideicommissum universale discrimen. De quo *infra*.

§. 4.

De legato rei alienæ.

1134 Non tantum res testatoris, & hæredis propria; verum etiam aliena legari potest, modo in commercio sit, & testator sciverit eandem esse alienam. Ratio prioris est: quia quisque non tantum suæ; sed etiam rei ad hæredem pertinentis liber est moderator & arbiter: Ratio posterioris est: tum quod prioris generis res non sint alienabiles, tum quod testator si ignoraverit rem esse alienam, non præsumatur hæredem voluisse rebus alienis comparandis gravare, cujus præsumptionis defectus, stante rei alienæ scientiâ, cessat. Videatur Harprecht *h. §. 4. per tot.* & præcipue *n. 35. & 40.* Ubi.

1135 Notandum 1. Onus proban-

di scientiam testatoris, rem fuisse alienam, incumbit legatario, eò quod actoris, qualis hic est legatarius, sit intentionem suam probare. Harprecht *loc. cit. n. 38.*

Notandum 2. Quod si do-¹¹³⁶minus rei alienæ rem vendere nolit, aut quidem vendere, sed pluris justo pretio, hæres teneatur præstare æstimationem. Ratio est: quia, cum tali casu legatum valeat, & res aut planè non, aut difficulter præstari possit, ne voluntas testatoris eludatur, æstimatio præstanda est. *Laud.*, Harprecht. *n. 9.*

§. 5.

De legato rei, alteri obligatæ.

Res pignori obligata rectè¹¹³⁷ legatur, modo testator hoc sciverit. Ratio patet ex dictis *§. præcedente*; adeoque hæres quoque hic rem à nexu pignoris liberare tenetur; at secus est in casu, ubi res, perpetuæ servituti, annuæ pensioni, aut aliis oneribus realibus perpetuis subjecta, testatore licet sciente,

sciente, legata foret. Rationem dat *Harprecht h. n. 6.* quia nexûs pignoratitii facilis est liberatio; at non ita facilis alterius oneris perpetui.

1138 Verùm mihi magis placet hoc fundamentum, quod bonus paterf. soleat hypothecas luere, sed non ita res ab oneribus perpetuis liberare, ut hinc præsumendum sit, testatorem ad prius voluisse hæredem astringere, non autem ad posterius.

§. 6.

De legato rei, cujus legatarius vivo testatore factus est dominus.

1139 Quæres: An res aliena, cujus legatarius vivo testatore factus est dominus, eidem adhuc sit præstanda? ad quod Resp. negativè cum DDribus hîc, ex ratione, quia eadem res bis haberi nequit. At dubiùm est: *annon præstanda sit æstimatione?* ad quod resp. statuendo sequentes regulas: Prima est: *Æstimatio rei legatæ, quam legatarius habet titulo*

oneroso, eidem præstanda est, eò quòd hoc casu id legatario absit, quod pro re exposuit.

Regula 2. *Æstimatio rei legatæ, quam legatarius consecutus titulo lucrativo, eidem regulariter non debetur.* Ratio: quia duo causæ lucrativæ in eundem hominem, eandemque causam non possunt concurrere.

Dixi: *regulariter*: quia regula hæc procedit in casu, quo quis ex eodem testamento & rem & æstimationem peteret, tunc enim si rem habeat, non potest æstimationem consequi, nec vicissim, ex ratione jam data. Unde in casu, quo eadem res in diversis testamentis foret legata, sequens obtinet.

Regula: Legatarius ex uno testamento habens rem, non potest ex alio petere æstimationem, neque rem, eò quòd & hanc & æstimationem habeat, utpote quæ rei inest: at legatarius ex uno testamento habens æstimationem ex altero potest rem petere, cum pretium habens non intelligatur habere rem. *Manz, b. §. 6. p. tot.*

§. 7.

De legato rei futuræ.

1143 Regula: Non tantum res præsens, verum etiam futura, v. g. *fructus nascituri*, legari potest. Ratio: quia spes objectum est aliorum actuum, v. g. emptionis, stipulationis &c. ergo etiam ultimarum voluntatum, cum par utrobique sublit ratio. Notandum autem: quod, si nihil natum fuerit, nihil etiam præstandum fit. *Laud. Manz. h.*

§. 8.

De eadem re pluribus legata.

1144 Eadem res pluribus potest legari aut *conjunctim*, quando pluribus relinquitur & eadem res & eisdem verbis, seu unâ oratione, v. g. *Titio & Mevio fundum Tusculanum do lego...* aut *disjunctim*, quibus eadem quidem res, at diversis orationibus relinquitur: puta: *Titio fundum Tusculanum do lego, Caio fundum Tusculanum*

do lego; licet & hi conjunctorum appellatione veniant... Insuper tertia est conjunctorum species, quâ plures *verbis tantum sunt conjuncti*, sive quando pluribus res eadem oratione relinquitur, partibus tamen expressis, nimirum: *Titio & Mevio fundum Tusculanum æquis partibus do lego.*

De conjunctis hæc statuenda 1145 est regula: Conjuncti concursu partes accipiunt, & non capientis portio alteri accrescit cum suo onere. *L. un. §. 11. C. de cad. toll. ibique Brunnem. n. 58.* Rationem dat *Harprecht h. n. 5.* quia conjuncti propter unitatem sermonis quodammodo in unum corpus redacti sunt, & partem sibi conjunctorum quasi suam percipiunt.

De disjunctis fermè eadem 1146 danda est Regula: nimirum, concursu partes fieri, & non capientis portionem alteri accrescere, sed sinè onere. *d. L. un. §. 11. C. de caduc. toll.* Rationem differentia assignat *Manz. h. n. 21.* quia testator eo animo disjunxisse videtur legatarios, ut unusquisque suum onus fe-

rat, non alienum, aliàs enim
conjugere eosdem potuisset.

1147 De verbis tantùm conjunctis
quæritur: an jus accrescendi
habeant? Negativam tuentur
Harprecht h. n. 10. & seqq. Ant.
Faber lib. 7. conject. cap. 1. &
alii, ex ratione, 1. quòd inter
verbis conjunctos non sit realis
conjunctio, cùm ex mente te-
statoris partes habeant. 2. Quia
diversæ species juridicæ diver-
sos debent producere juris ef-
fectus.

1148 Ego tamen cum *Lauterb. in*
Colleg. pract. de usuf. accrescendo
§. 2. Struv. Exercit. 12. th. 28.
ibique Mull. per tot. Carpz. p. 3.
Const. 2. def. 24. & ibi allegatis
malo, de praxi saltem, affir-
mativam defendere. Ratio 1.
quia partes non habent reales,
licèt tales videantur habere ex
verborum cortice, jam autem
ubi partes reales non reperiun-
tur, solidum est, quod, con-
currente testatoris mente, fun-
dat jus accrescendi. Ratio 2.
eò quòd ex mente *Conjicii Lib.*
24. obs. 35. aliàs mihi contrarii
verbis tantùm conjuncti, si con-
sultò & consilio conjuncti sint,
ex voluntate testatoris re con-

juncti censeantur, inter quos
est jus accrescendi.

Non refragantur rationes 1149
dubitandi, nam prima resol-
vitur, quòd verbis tantùm
conjuncti partes habeant non
reales, sed secundùm dici. Ad
alteram resp. inter verbis tan-
tùm & re tantùm conjunctos
hunc esse diversum juris effe-
ctum, quòd inter illos a qua-
lis rei legatæ facienda sit divisio,
cùm contra inter hos ex tacita
& præsumpta voluntate testa-
toris res inæqualiter dividi pos-
sit, si de hac voluntate pro me-
ritorum ratione per præsump-
tiones constet. Simile est in
L. 4. ff. si ususf. petatur. ubi usu-
fructu uni sub conditione lega-
to, & alteri proprietate, ususf.
pendente conditione non est
penès hæredem, sed legata-
rium proprietatis, quia quòd
agere intelligitur testator, hoc
pro cauto habetur. *Brumm. ad*
cit. L. 4.

Ad textus ab Adversariis ad- 1150
duci solitos, nimirum *L. 1. in*
pr. nec non L. pen. ff. de usuf.
accresc. Resp. cum *Widmond. ad*
ff. de usufr. accresc. n. 21. eol-
dem non complecti casum con-

junctionis verbalis, sed omnimoda separationis, v. g. *Cajo do lego usumf. domus pro superiori, Titio pro parte inferiori*, quibus in circumstantiis æquè parùm jus accrescendi locum habet, ac si testator singulis legatariis usumf. à singulis hæredibus præstandum legasset, v. g. *Petro usumf. fundi Tusculani à Titio hærede, Paulo usumf. ejusdem fundi à Cajo hærede præstandum, æquis partibus do lego.*

§. 9.

De legato rei alienæ, cujus legatarius partim titulo lucrativo, partim oneroso factus est dominus.

1151 *Casus: Testator fundum alienum, quem scivit esse talem, legavit Titio, hujus fundi nudam proprietatem Titius postmodum emit, usuf. penès venditorem remanente; licet autem Titius ex causa lucrativa consecutus esset ejusdem fundi usumf. is tamen totum fundum ab hærede ex testamento petit. Quæritur an*

jure? Respondet Imperator quod sic: quia *ususf. in petitione servitutis locum obtinet*. Hoc est: quia ususf. est servitus, hinc strictâ juris ratione non intelligitur legatario acquisitus, cum res sua nemini serviat. *vid. Harprecht n. 4.*

Fallit tamen hæc decisio de 1152 æquitate ex dispositione nostri §. ut deducto usufructu tantum præstanda sit proprietatis æstimatio, quia hæc sola Titio abest, ne contingat duas causas lucrativas in eundem hominem & causam influere. *Manz. h. n. 8.* quod exemplificatur in casu, quo pars fundi legatario donata est, altera autem ab eodem est empta, ut eo casu dimidiæ duntaxat præstanda sit æstimatio. *Harprecht, h. n. 5.*

§. 10.

De legato rei legatarii.

Legatum rei ad legatarium 1153 pertinentis non subsistit §. 10. *h.* quia quod nostrum est, nostrum deinde fieri nequit. Ampliatur: ut nequidem convalescat,

lescat, si legatarius postmodum rem legatam alienaverit.
 §. 10. *h.* Ratio: quia, quod ab initio nullum est tractu temporis non convalescit.

§. 11.

De legato rei suæ, quasi alienæ.

1154 Legatum rei ad testatorem pertinentis, quam ex errore putat esse alienam, valet. Ratio est: quia in hoc casu veritas, & testatoris voluntas opinioni sive errori prævalet. Non obstante: quod legatum rei alienæ, quam testator putavit esse propriam, non sustineatur, nam hoc casu præsumendum non est testatorem legatum reliquisse, si scivisset illam esse alienam.

§. 12.

De tacita legati ademptione

1155 Videatur hoc super puncto Titulus seq.

§. 13.

De legato liberationis.

1156 Valet legatum ejus, quod alius testatori debet, v. g. *Ti-*

tio id est, quod mihi debet, do lego: Ratio: quia eo casu non tam res, & corpus quam jus aut obligatio, seu potius liberatio legata censetur. Habet autem tale legatum hunc effectum *Primò:* ut neque ab ipso debitore, neque ejus hærede debitum peti possit. *2dò:* ut legatarius contra hæredem agere possit ad reddendum obligationis instrumentum, aut eundem alio modo liberandum. *Manz. h. per tot.*

§. 14.

De legato crediti.

Legatum ejus, quod testa- 1157
 tor alteri debet, v. g. *Titio do lego mille, quos eidem debeo:* eo casu valet, si plus sit in legato, quam in debito, puta: re, loco, tempore, & causâ. Unde valet legatum *primò:* Si testator debeat alteri centum, & leget eidem centum & quinquaginta. *2dò:* Si testator debitum, quod Romæ promisit solvere, simpliciter leget. *3tid:* Si testator debitum conditionale, aut in diem contractum purè

purè aut absque die leget. 4to: Si debito in genere, aut alternativè contracto, testator leget speciem determinatam, & meliorem. Ratio: quia hisce casibus legatum pinguius est, quàm debitum. *Manz. h. à N. 1.*

quæres: quomodo tale legatum præstari debeat? Resp. per cessionem actionis, ab hærede legatario faciendam.

§. 22.

De legato generis.

§. 15.

De legato dotis

1158 Pertinet ad Pandectas.

§. 16. 17. 18. 19. & 20.

De interitu rei legatæ

1159 Dicam Tit. seq. de ademptione & translatione legatorum, ubi vide.

§. 21.

De legato ejus, quod alius, testatori debet.

1160 Valet legatum ejus, quod testatori tertius debet, v. g. *quod Titius mihi debet, Sejo do lego.* Ratio est: quia non tantum res corporalis, verum etiam incorporalis legari potest, videlicet: actio testatori contra tertium competens, cujus testator dominus est.... At

Legatum generis Jcis est 1161 legatum rei non consistentis in individuo, licet alias Philosophis species sit, v. g. *Titio do lego equum, domum, fundum &c.* Contra legatum speciei est quando res consistens in individuo relinquitur, v. g. *Titio do lego Bucephalum, fundum Tusculanum, donum Cornelianam.* De quo legato sint sequentes conclusiones.

Prima: Legatum generis 1162 summi, aut etiam subalterni, v. g. *substantiæ, corporis, animalis &c.* non tenet. Ratio est: quia hæres ob talis rei incertitudinem posset rem quamcunque, etiam vilissimam, præstare, & illudere legato. *Harprecht. h. n. 5.*

2da: Legatum generis infimi 1163 tenet simpliciter, quando testator species sub illo genere

comprehensas in bonis suis relinquit, v. g. *Titio equum & Mevio domum do lego &c.* Ratio: quia eo casu præsumendum est, quod testator de uno individuo, in bonis contento, senserit. *Harprecht. h. n. 7.*

1164 Dixi: quando testator species, sub illo genere comprehensas, in bonis suis reliquit: Nam si nulla generis legati individua in bonis suis habeat, legatum non valet simpliciter, sed eo casu distinguendum est: utrum generis legati certa sit finitio, an non? hoc est: an individua à natura determinata, v. g. hominis, equi &c. An verò individua factò humano tantùm sint determinabilia, v. g. domus, fundi &c.? pro cuius intellectu statuendæ sunt aliæ duæ conclusiones.

1165 3tia: Legatum generis, cuius individua sunt à natura determinata valet, etiamsi testator nullum in bonis habeat, v. g. *Titio do lego hominem, equum &c.* Ratio: quia eo casu certissimus de testatoris voluntate.

1166 4ta: Legatum generis, cuius individua factò hominis determinari possunt, non valet,

si nullum tale individuum in hæreditate reperiatur. v. g. *Titio do lego domum, fundum &c.* prout deciditur in *L. 71. in pr. ff. de Legat. 1.* Rationem dat *Brunnem. ad cit. L. 71.* quia hoc casu res est incertissima; quæ legata est.

At quæres 1. ad quid serviat 1167 data distinctio, cum utroque casu res legata sit incerta, eo quod, quemadmodum fundo legato hæres vilissimum posset præstare, ita pariter equo relicto? Resp. esse inter hæc duo latam disparitatem, nam factò hæredis vilior posset determinari fundus, v. g. *una glebula*, quàm ullum factum humanum hæctenus determinâset, cum contra hæredis factum vilior rem equum, ac jam reperitur à natura determinatus, nequeat determinare.

Quæres 2. Cui in casu, quo 1168 testator individua sub genere legato contenta in bonis habet, competat individui electio, an hæredi, an legatario? Resp. imò: Si testator verba direxit ad hæredem, huic competit electio. v. g. *Titius hæres meus Cajo præstet unum ex meis equis.*

equis. At si verba direxerit ad legatarium, v. g. *Cajus habeat unum ex meis equis;* ad hunc pertinebit electio. Ratio juxta *Manz. h. n. 6.* est; quod prior locutio hæredem tantum constituat debitorem; at posterior legatarium faciat dominum.

1169 *Resp. 2. Cùm Imp. in textu h.* quod si testator nec ad hæredem, nec ad legatarium verba direxerit, electio pertineat ad legatarium. Ratio: quia huic concessa est gratia, quem proinde testator magis dilexisse præsumitur.

1170 Ubi notandum: quod si electio sit penès hæredem, non possit is pessimum individuum præstare, neque legatarius optimum eligere, dum is habet eligendi facultatem. Ratio ne legatarius nimium gravet hæredem, & ne hæredis electio contineat captionem legatarii. *Manz. h. n. 7. inf.*

1171 *Dixi: quando testator habet in bonis individua sub genere legato contenta, legatarium habere electionem:* Unde si talia individua in bonis testatoris non sint, non habet electionem legatarius sed hæres, Ratio.

quia in rebus alienis electio non conceditur. *Manz. h. n. 7.*

§. 23.

De legato optionis.

Legatum optionis est, cum ¹¹⁷² testator jubet legatarium aliquam ex rebus suis optare, v. g. *Titi unum ex equis meis, quem voles, elige, tibi vindica, aut optato &c.* cujus legati hic præ legato generis est specialis effectus, quod penès legatarium ita sit electio, ut etiam optimum eligere valeat. *L. 2. in pr. ff. de optione legata,* qui textus legatario concedit simpliciter facultatem optandi, quem *volet.*

§. 24. 25. 26. 27. & 28.

De personis, quibus legari possit.

Regula est: Legari iis potest, cum quibus est testamenti factio passiva. *De quibus egi supra ad tit. 14. de hæredibus Instit.* Ratio: quia legata pendent ex testamento. Ex quo fluit e converso

verso Regula : Legari iis non posse, qui ex testamento quidquam capere nequeunt. Unde
 1174 Infertur 1. Quod, licet olim incertis personis v. g. *Quiscunque filiam meam duxerit, eidem fundum Tusculanum do lego* &c. legari non potuerit ; §. 25. h. attamen hodie possit, *Myns. h.* Ratio : quia certum etiam ad hunc effectum est, quod potest à casu, aut eventu certificari.

1175 Infertur 2. Olim quidem alieno posthumo, v. g. *nato ex emancipato filio*, legari non poterat. §. 26. h. sed hodie potest, quia & hic eventu certificatur, per quod tollitur legatarii incertitudo. *Vid. §. 27. h.*

1176 Infertur 3. Legatum, nascituro ex tali foemina, quæ honestum matrimonium contrahere nequit, relictum ne quidem hodie subsistere. §. 28. h. Ratio : quia eo casu eventus nasciturum aut certificare nequit, aut si secus, certificat inhabilem.

§. 29.

De errore in nomine.

1177 Regula : Error in nomine,

cognomine, prænومine, aut agnomine legatum non vitiat, §. 29. h. Modò aliàs de persona aut re constet. Ratio : quia nomina designationis gratiã inventa ad substantiam nec personæ, nec rei quidquam conferunt. *Manz. h.*

Fallit regula, si error sit 1178 commissus in nomine appellativo, v. g. *Si quis cum vellet vestem legare, supellectilem legaverit, credens supellectilis appellatione vestem contineri* ; Nam eo casu legatum non debetur. *L. 4. in pr. ff. de Legat. 1. ibique Brunnem.*

§. 30.

De falsa demonstratione.

Falsa demonstratio est designatio, aut circumscriptio rei, quæ legatur v. g. *domum Cornelianam, quam à Titio emi* ; cum esset empta à Sempronio, aut falsa designatio personæ, cui legatur v. g. *Titio Medicinæ Doctori 100. do lego*, cum Titius esset Juris Doctor. Circa quam hanc Paragraphus hic dat regulam : Falsa demonstratio

stratio non viciat legatum. Ratio: quia cum de corpore aut persona constat, parum curatur demonstratio. *L. 34. ff. de condit. & demonstrat.*

1180 Aliud est, ubi cum falsa demonstratione concurrat rei demonstratæ defectus, v. g. *Titio do lego, quod Cajus mihi debet*, si Cajus non debeat, eo enim casu inutile est legatum, quia falsam demonstrationem concomitatur non existentia debiti, prout deciditur, in *L. 75. §. 1. ff. de Legat. 1.* & explicat *Brunnem.* ubi rationem decidendi collocat in incertitudine.

§. 31.

De falsa causa

1181 Regula: Falsa causa, v. g. *Titio, quia Doctor juris est*, 100. *do lego*: legatum non viciat, licet Titius Doctor juris non sit. Rationem dat *Papinianus in L. 72. §. 6. ff. de condit. & demonstrat.* quia causa legandi legato non cohæret, hoc est: pars legati non est. *Carpz. p. 3. Const. 9. def. 20.* quod intellige de falsa causa impulsiva, nam secus est

de causa finali, finè qua testatur legatarus non fuisset. Puta: si causa respiciat honorem testatoris, aut ejusdem sanguinem. *Mantica de coniect. ultim. volunt. Lib. 6. Tit. 14. n. 14. & 17.*

§§. 32. & 33.

De legato servo & domino 1182 relicto videantur Authores *Harprecht. Myns. & Manz.*

§. 34.

De legato ante hæredis institutionem relicto

Regula: Hodie legata etiam 1183 ante hæredis institutionem, & inter medias hæredum institutiones relinqui possunt, per *L. 24. & 25. C. de Testament.* Ratio est: quia ordo scripturæ relicti non viciat, modò aliàs de voluntate scribentis conitet, *Brunneman. ad citatas LL.*

§. 35.

De legato post mortem hæredis relicto.

Olim neque post mortem 1184 hæredis, neque pridie, quàm

hæres moreretur, utiliter legabatur, tum, quia nec hæres, nec ejus hæres legatum præstare tenebatur (eò quod actiones, nisi contra hæredem coeptæ, ad ejus hæredem non transirent) tum quia dies incertus est, qui pridie mortis est, at hodie talia legata subsistunt. Ratio: quia hodie neglectâ illâ subtilitate hæc præsumitur esse testatoris mens, ut hæredis hæres legatum præstet. *Manz, h.*

§. 36. *Et Fin.*

De legato pœnæ nomine.

1185 Legatum pœnæ nomine v.g. *Titius hæres meus esto, ut juri indefessam operam navet, Et nisi hoc fecerit, Mevio solvat mille.* hodie valet. *Per L. l. un. C. de his qua pœnæ nom. Et c.* Rationem dat *Manz, h.* quia absurdum non est, ut neglectis juris veteris scrupulositatibus à testatore honoratus ab eodem gravari possit. *Vid. Brunnen. ad cit. l. un. C.*

COROLLARIA.

De legatis.

1186 I unum; Species quatuor le-

gatorum in §. 2. *Instit. h. t.* traditas: *per damnationem, præceptionem, sinendi modum, Et vindicationem* adhuc hodie supervenisse, ad certum saltem juris effectum, nam si verba sint directa ad hæredem, v.g. in legato *per damnationem, Et sinendi modum*, ut si testator dixerit: *hæres meus Cajo unum ex equis meis dato, aut hæres meus sinat Titium capere unam ex domibus meis*: in legato generis hæres habet electionem, at si testator verba direxerit ad legatarium, puta: in legato *per præceptionem, Et vindicationem*, quando disposuit: *Titius præcipiat unum ex fundis meis, aut Cajo sibi unum ex bobus meis sumito, capito, vel habeto*: legatarii est electio. Ita quo ad rem *Strick, in U. M. de Legat. §. 3.*

2dum: *Strick, in U. M. de* 1187 *Legat. §. 14* non assequitur Pontificis mentem in *Cap. 5. de testam.* Etenim Pontifex non statuit, legatum rei alienæ de jure Canonum non valere; sed duntaxat hoc ordinat, iniquum esse, ut res Ecclesiasticæ alienæ, alteri legatæ, detineantur, si etiam hoc ipsum leges Civiles, in

in quibus pars opponens se fundabat, statuerent. *Gonz, ad cit. cap. Leuren, in for. Ecclesiast. de testam. 9. 707. n. 4. Reiffenst. n. 674. eod.*

1188 3tium: Legato chyrographo quoque debitum legatum censetur, prout statuit *Siriek. in U. M. s. 17.* Et actis legatis omnia relicta existimantur, quæ defuncto ex talibus actis debentur. Ratio est: quia ultima voluntas testatoris impleri debet, uti potest, & per consequens, quia secus voluntas esset derisoria, debitum legatum esse, dicendum est.

1189 4tum: Legatum domûs, licet testator nullam in bonis reliquerit, subsistere tenet *Mull. ad Struv. Exercit. 35. th. 16. lit. x.* Ubi hoc exemplificat in legatis mentæ, crateris, vestimentorum, &c. quæ deberi ait, etiamsi testator nullas horum generum species reliquerit, & solo hominis facto sint determinabilia, quam sententiam juri Canonico conformem & moribus receptam, atque domum pro patrimonii viribus, & legatarii dignitate præstandam esse, existimat *Grönweggen ad*

l. 17. de Legat. 1. quibus ad stipulatur *Leuren. de testam. q. 710.* contrariam autem *Sirick. in U. M. h. t. s. 22.* defendit.

5tum: Tamenti super bonis stipulibus & stemmaticis patriæ *Julia & Montium* non teneat testamenti factio, attamen legatum talium bonorum aditâ hæreditate præstandum est, in casu, ubi testator hæredes revolutarios in reliquis bonis instituit, eisque injunxit, ut stemmatica bona tertio præsent, prout à gravibus Practicis pronuntiatum scio.

6tum: Legatum conditio- nale, puta: *Titio do lego decem, si Capitolium ascenderit; & modale, videlicet: Titio do lego decem, ut Capitolium ascendat; differre, nam illud ante purificatam conditionem non præstatur, at hoc ante impletum modum, præviâ tamen cautionis præstatione, peti potest, quia conditio quidem relictum suspendit; at modus non. Barry de Juceffion lib. 17. tit. 3. n. 1.* Ubi alias differentias vide.

7mum: Legatum alicui relictum sub conditione: *si presbyter non fiat; præstandum esse*

legatario, licet presbytero facto. *Peregrin. de fideicom. art. 28. n. 75.* Ratio est: ne homines à suscipiendis sacris ordinibus avertantur. Quod idem à potiori de conditione: *Ne legatarius religionem ingrediatur;* est affirmandum.

1193 *8vum*: Falsà demonstratio vitari legatum, si cum illa concurrat rei demonstrata non existentia, v. g. *Titio do lego mille Imperiales, quos in arca habeo;* Si in arca nulli Imperiales reperiantur. *Barry de success. Lib. 17. tit. 1. n. 1.* Quia eo casu testator magis certa corpora quam quantitatem legasse censetur.

1194 *9num*: Falsa causa legato conditionaliter adjecta illud vitiat. v. g. *Titio centum do lego, si negotia mea curavit;* ubi causa legato conditionaliter est adjecta, quia *ly curavit* importat tempus præteritum, quod repugnat conditioni simpliciter tali. *Laud. Barry n. 2. loc. cit.* Ratio: quia causa conditionaliter per particulam *Si* apposita legato cohæret, secus ac eidem adjuncta *causativè* per particulam *quia*.

10mum: Falsa causa quoque vitiat legatum, si testator aliàs legaturus non fuisset, v. g. *Titio do lego centum, quia est frater meus.* Allegatus *Barry loc. cit.* Ratio: quia si constet vel verè v. g. *Si testator hoc expresserit;* vel præsumptivè, eundem aliàs non fuisse legatum, causalegandi legato cohæret.

11mum: In electoratu *Coloniensi* hereditate, per legata exhausta, legatarii ad mortificanda defuncti debita pro ratas tenentur concurrere. *Ordinat. Elect. Colon. tit. 1. §. 9.*

12mum: Bonis hereditariis in ducibus *Julia & Montium* sitis, legatis; ne aestimatio quidem debetur. *Sande lib. 4. tit. 4. def. 4. v. 2. §. 3.*

13mum: In principatu *Leod. obs. 67. v. 26.*

14mum: Legatum immobilium in *Marchia Brandenburghensi* non subsistit, nisi quo ad aestimationem. *Joach. Schepnitz in consuet. Brandenb. p. 3. tit. 4. §. 3.*

15mum:

1199 **I**stum; Manus mortuæ legata honorum hereditariorum & reddituum in urbe Agrippinensi tenentur infra annum & diem in laicos transferre. Statut. Civit. p. 2. f. 66. art. 4.

TITULUS XXI.

De ademptione & translatione legatorum.

1200 **V**idimus quomodo legata constituantur, modò inspiciendum est quibus modis adimantur & transferantur. Adimuntur vel à lege vel ab hominè; à lege aut in totum, v. g. *Quæ pro non scriptis habentur*, vel *quæ ut indignis auferuntur*, aut à lege adimuntur, *secundum quid*, puta: per legem Falci diam, *de qua in tit. seq. ...* à testatore autem adimuntur, quandoque *ipso jure*, quandoque *ope exceptionis*.

1201 **L**egata à testatore adimuntur ipso jure vel *verbis*, vel *factis*: *Verbis* quidem, si testator ita dixerit: *non do, non lego &c.* aut si testator declaraverit, legatarium de se malè meritum esse, Ratio: quia his casibus

testatoris voluntas mutata est, revocatâ autem voluntate legatum corrui ipso jure.

Factis testatoris ipso jure adi-¹²⁰² muntur legata, si legatum sit inductum, aut deletum L. 16. ff. h. t. si res legata absque necessitate sit alienata. §. 12. *Inst. de Legat.* Si debitum citra necessitatem sit exactum; nec non si testator ex pretio rei legatæ aliam emerit, insuper si rei legatæ formam per totalem destructionem mutaverit, v. g. si ex lana legata vestimentum fieri curaverit. Ratio: quia hæc & similia facta cum legato stare nequeunt.

Ope exceptionis autem legata¹²⁰³ adimuntur, si aliquid interveniat, ex quo colligitur mutata voluntas, v. g. si graves inter testatorem & legatarium exortæ sint inimiciæ. Ratio: quia præsumendum non est, quod testator inimico suo voluerit beneficium præstare.

Transfertur legatum qua-¹²⁰⁴ tuor modis 1. à persona in personam v. g. *Fundum, quem Titio legavi, Mevio do lego.* 2. Quando ab eo, cui dare iussus est, transfertur, ut aliis detur. 3. Cum res pro re datur, ut pro

fundo decem aurei. 4. Quando quod purè legatum est, sub conditione datur. *Vid. Vitria. h. per tot.*

TITULUS XXII.

De lege Falcidia.

¹²⁰⁵ Cum dictum sit, quibus modis legata adminantur *in totum*, restat ut videamus, quomodo adimantur *secundum quid* per legem Falcidiam. Lege Falcidiâ autem cavetur, ne plus legare liceat quàm dodrantem bonorum, sive ut hæredi instituto relinquatur quarta bonorum pars. Ratio est: ne hæres, aut nullum, aut minimum lucrum duntaxat ex hæreditate habiturus, eandem repudiet, atque ita testamento destituto cum hæredis institutione legata corruant.

¹²⁰⁶ Competit ergò beneficium legis Falcidiæ hæredi ultra dodrantem gravato, & quidem si unus scriptus sit, huic soli. Dixi: *si unus solus scriptus sit hæres*: Nam si plures scripti sint hæredes v. g. *Titius & Mevius hæredes sunt*, & hæreditas le-

gatis sit exinanita, concludendum est.

¹²⁰⁷ *1mò*: Si plures scripti sint hæredes, & ab omnibus legatum sit simpliciter, puta: *Titius & Mevius hæredes mei sunt*, *Cajo dolego sex millia, Sempronio pariter sex millia Imperialium*; ab omnibus una tantummodo quarta deducitur. Franz. *h. n. 3. Brunnein. ad L. 77. ff. h. t.* Ex ratione quia eo casu plures illi hæredes pro uno reputantur.

¹²⁰⁸ *2dò*: Si, pluribus hæredibus institutis, legata nominatim à certis relicta sint, singuli pro sua parte quartam detrahunt. Nempe: *Titius hæres meus esto ex semisse, Mevius hæres meus esto ex semisse, Mevius hæres meus Cajo præstet sex millia Imperialium*; Hoc enim casu Mevius portionis (in qua hæres est institutus) nim, sex millium Imperialium quartam sc. 1500. Imperiales deducit. *L. 77. ff. h. t. ibique Brunn. Franz. h. n. 3.*

¹²⁰⁹ Quarta Falcidia detrahitur itaque tam à legatis, quàm à fideicommissis particularibus, utpote quæ ut plurimum sunt exaquata.... at quæritur: an quo-

quoque à mortis causâ donationibus hæc quarta detrahatur?

Resp. affirmativè per *L. 5. C. ad legem Falcid.* ibique *Brunnem.*

Ratio: quia decisio de quarta ex legatis detrahenda quoque ad mortis causâ donationem ob identitatem rationis fuit extensa *Carpz. p. 3. constit. 1. Def. 1.*

¹²¹⁰ Dubium est quoque: an ex relictis per pacta dotalia quarta Falcidia detrahi possit? Resp. cum *Hahn ad Wesenb. de lege Falcid. n. 6. vers. sed nunc obtinet &c.* affirmativè, modò pacta dotalia sint mixta, in relictis enim per simplicitate deductio quartæ cessat. Ratio est: quia mixta species sunt ultimarum voluntatum, & in effectu nihil sunt aliud, quàm mortis causâ donationes, inquitente *prælaud. Hahn.* Nec obstant aliorum gravium Jctorum, contrariam sustinentium, sententiæ, isti enim intelligendi sunt de iis locis, ubi speciali jure quarta Falcidia non obtinet.

¹²¹¹ Impurantur in Falcidiam ea, quæ hæres jure hæreditario percepit, non autem, quæ jure suo, vel alio titulo, quàm hæreditario capit. *L. 91. ff. h. t.*

Brunnem. ibidem. Hinc hæres imputat legatum, quod testator ipsi reliquit, sed sine effectu, nec non prælegatum, quantum illud habet à se, licet secus sit de legato, quod habet à suo cohærede. *Vid. Brunnem. ad cit. L. 91.* Ratio est: quia cum omnia onera hæreditatis in hæredem transeant, in eo sublevandus est, ut non nisi illa imputare teneatur, quàm quæ habet titulo hæreditario.

Cessat Falcidia primò: si testator ¹²¹² detractionem prohibuerit. *Nov. 1. Cap. 2. §. 2.* Licet de jure Pandectarum hoc non potuerit. *L. nemo potest 55. de Legat. 1. Stephan. ad Nov. 1. n. 25.* Ratio est: quia licet nemo facere possit, quominus leges in testamento suo habeant locum, attamen fallit hæc regula, ubi per legem Recentiore pristina testandi libertas est redacta. *Strick. de Caut. testam. Cap. 22. M. 1. n. 3.*

Cessat Falcidia 2dò: si hæres ¹²¹³ inventarium non confecerit. *Auth. sed cum testator. 6. h. t. Nov. 1. Cap. 2.* Ratio est: quia hæres non confecto inventario præsumitur aliquid subtraxisse

ex bonis hæreditariis. *Brunnem. ad cit. Auth. n. 13.* & hinc quem admodum eo casu tenetur ultra vires hæreditatis, ita pariter cadit jure deducendi quartam.

1214 3tò: Cessat Falcidia, si hæres deductioni Falcidiæ renuntiavit vel expressè, vel tacitè. *L. 46. ff. h. t. v. g. si hæres sponderit, se legata absque diminutione soluturum, aut uni integra legata absque errore facti exsolverit.* Ratio est: quia quisque juri pro se introducto renuntiare potest.

1215 4tò: Falcidia neque in testamento militari, jure militari condito, *L. 7 C. h. t.* neque ex legato piæ Causæ relicto de jure Novissimo per *Nov. 131. Cap. 12.* detrahitur, *Carpz. p. 3. Const. 1. Def. 16.* Ratio stat in testamento militaris, & legati piæ Causæ relicti favore.

COROLLARIA,

De lege Falcidia,

1216 Primum: Non tantùm expressè, verùm etiam tacitè prohiberi posse à testatore Falci-

diam, quando videlicet verba verificari nequeunt eadem salvâ. *v. g. hæres præstet legata integra, itèm nihil ex legatis apud se retineat &c.* Ratio est: quia *Imp. in Nov. 1.* non intelligitur se ad nudum verborum corticem alligâsse, sed credidisse, sufficere, si aliunde de voluntate testatoris constet, quod fit, si verba stante Falcidiæ deductione verificari nequeant. *Strick. de Caut. testam. Cap. 22. M. 1. s. 6. & 7.*

2dum: Tacitè quoque intelligi prohibitam Falcidiam in legato relicto hac formula: *Titio do lego ædes meas hac conditione, ne eas extra familiam suam alienet, aut, ut illæ pendens successores ejus maneam &c.* Rationem dat *Strick. loc. cit. s. 9.* quia etiam diminutio rei legata per Falcidiam est species alienationis extra familiam, quam testator prohibuit.

3tium: *In Electoratu Coloniensi*, casu quo testator super sextante *v. g. duntaxat* disposuisset, reliquus dextans ita devolvitur ad proximiores ab intestato, ut hæres quartam Falcidiam ex eo detrahere nequeat. Ita

Ita *Ordin. tit. 1. §. 8.* Ratio est forte: ut eò melius servetur ultima testatoris voluntas.

1219 4tum: Hæres, licet hæreditas sit legatis exinanita, in Electoratu Colonienſi non po- teſt quartam Falcidiam detra- here. Arg. §. 8. *Ord. cit. tit. 1.* quacum concordat *L. 1. tit. de los testamentos Lib 5. Ord. ex ſententia Gomezii var. reſol. Tom 1. Cap. 12. n. 11.* eo quod teſtatoris voluntas exactiſſimè ſit ſequenda. Prout ſtatuit *Ordin. tit. 1. §. 12.* ubi legiſlator pun- ctualibus verbis prohibet pari- ter Trebellianicæ detractiõnem.

1220 5tum: In Electoratu Tre- virenſi ex legatis tantum detra- hitur, ut proximioribus, per clauſulam codicillarem vocatis, ſalva ſit quarta. *Statut. Trevir. tit. 1. §. 27.*

1221 6tum: Ex quo in Electoratu Colonienſi deciſa eſt controver- ſia inter Doctores: à legatis piis non eſſe deducendam Falci- diam, deciſa in Electoratu Trevirenſi. *Statuto Trevir. tit. 1. §. 27. extenſo tit. 1. §. 34. ad Trebellianicam.*

1222 7mum: In principatu Leo- dienſi legatarii non nanciſcun-

tur jus reale in bonis defuncti niſi detracto ære alieno. *N. 1197* Unde ſequi videtur, hoc jure hæredi non deberi Falcidiam.

8vum: Detractio quartæ Fal- cidie in Marchia Brandenbur- genſi locum habet juxta jus Cæ- ſareum, ibi ſequendum. *Joa- chimus Scheplitz in Conſuet. Brandenb. p. 2. tit. 1. §. 1.*

TITULUS XXIII.

De fideicommiſſariis heredita- tibus, & ad *SCtum Tre- bellianum.*

Hæc de legatis, nunc diſpi- ciendum eſt de Fideicommiſſis, 1224 quæ ſunt *ultimæ diſpoſitiones, quibus verbis precariis, vel obli- quis, uni quid relinquitur, alte- ri reſtituendum, v. g. peto, man- do, rogo, volo, jubeo, ut hæres meus domum Tuſculana- nam, aut hæreditatem meam Mevio reſtituat; & ſunt imò: alia univerſalia, & particularia.* Hæc ſunt, *ubi res ſingularis aut quantitas alteri eſt reſtituenda.* v. g. hæredem meum rogo, ut Titio reſtituat mille &c. quæ juxta dicta legatis quoad effe- ctum ſunt exæquata.

H h

Fidei-

1225 Fideicommissa universalia sunt dispositiones, quibus aut tota hereditas, aut pars quota uni relinquitur, alteri restituenda. v. g. Titius haeres meus esto, rogo autem te, mi Titi, ut hereditatem (idem est, si testator dicat semissem, dodrantem &c.) restituas Mevio. Ratio est: Quia sicuti hereditas est nomen universale, ita pariter partes quotæ, in quas As dividitur.

1226 add: Fideicommissum aliud est, quod ordinatur per ultimam voluntatem, puta: si testator in testamento, aut codicillis, coram quinque testibus confectis, L. 22. C. de fideicom. ibique Brunnum, haereditis fidei in faciem committat aut hereditatis, aut alterius rei restitutionem. L. fin. lod. eod. ibique Brunnum.... aliud, saltem de praxi Germaniæ, constituitur per conventionem, quod dicitur conventionale, & describitur ab Harprecht in tr. acad. 8. De fideicom. convent. §. 3. esse fideicommissum, non nihil improprium, quo quis per contractum aut conventionem rogatur, alteri aliquid restituere.

Sunt autem conventiones, 1227 per quas hoc fideicommissum constituitur una: Donatio sub modo. L. 3. C. de Donat. qua sub modo &c. v. g. dono tibi fundum meum Tusculanum, ut eundem post decem annos Mevio restituas. Et hanc sententiam amplectitur Fusar. de substit. q. 14. n. 8. post varios allegatos, ubi dicit, contrarias opiniones hic conciliari, dicendo: tale fideicommissum esse improprium. Addatur Harprecht. loc. cit. §. 9.

Altera conventio, quæ fidei- 1228 commissum nostrum improprium constituitur est pactum unionis familiae, quo convenitur, ne bona sine consensu omnium de familia extra eandem alienare liceat. Prout insinuat cit. Harprecht Th. 19. num. 3. statuendo: si pater bona sua immobilia eâ lege inter liberos divideret, ut perpetuo familiae fideicommissis essent obnoxia, omnibus masculis de familia in casum alienationis competere actionem.

3tio: Fideicommissum aliud 1229 est purum, aliud est conditionale, aut sub die, §. 2. Inst. h. Exem-
plum

plum fideicommissi conditionalis est in eo, quo filius gravatur. *L. 102. ff. de condit. & demonst.* nec non *L. 30. C. de fideicommiss.* Eo quod semper tacite subintel- ligatur illa conditio: *si sine liberis.* Cum nemo præsumatur, proprios liberos voluisse extra- neo postponere. Ex quo

1230 Inferitur: quod, si avus filium instituerit hæredem, et in- que rogaverit, ut post mortem suam hæreditatem restituat Me- vio extraneo, fideicommissum supernatis ex filio nepotibus corruat. Ratio est: quia tale fideicommissum tacitam imbi- bitam habet conditionem: *Si liberi filio meo nulli supernati fue- rint,* per consequens deficiente conditione corruit fideicom- missum tanquam conditiona- tum.

1231 4to: Dividitur fideicommis- sum in illud, quod est concep- tum *in casum mortis,* & aliud *in casum alienationis.* Ubi notan- dum est: quod, si res prohibi- ta sit alienari extra familiam, insecutâ alienatione necessariâ, res ad vitam fiduciarii maneat apud emptorem. *L. 69. §. 1. ff. de legat. 2. ....* at verò factâ

alienatione voluntariâ, res fi- deicommissio obnoxia statim à proximioribus revocari potest. *L. 69. §. 3. ff. eod. ibique Brunnem. nec non Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 17.* Ratio: quia in *d. §. 3.* Jctus ad effectum revo- candi fideicommissum æquipa- rat *casum celebratæ alienationis cum casu contingentiæ mortis, extraneo hærede instituto,* & sta- tuit utroque casu ab agnatis fi- deicommissum peti posse. Sub- sumo: atqui in casu ultimo sta- tim petitur, ergo & in priori.

Fideicommissa iis relinquun- 1232 tur, qui directò institui possunt. *L. 67. §. fin. ad SCtum Trebell.* Unde inferitur 1. quod, quibus directò nihil relinqui potest, ei- dem quoque in fideicommissio non contineantur. Inferitur 2. quod, quia per fœminas fami- liæ non conservantur, hinc illæ ad fideicommissa familiæ non admittantur. *Strick. de succes- sion. ab intestat. Dist. 7. c. 7. §. 9.* Nisi fortè familia defecerit, eo enim casu cessat ratio prohibi- tionis, nempe conservatio ag- nationis. *Peregr. Art. 27. n. 20.*

Hæres fiduciarius (id est: qui 1233 rogatus est restituere) ut fidei-

commissario prospiciatur, obligatur *1mo* inventarium bonorum fideicommissi subje-
 torum conficere. *Ant. Fab. in C. Lib. 6. tit. 25. def. 25. Carpz. p. 3. Const. 8. def. 39.... 2do* Cau-
 tionem præstare. *t. t. ff. & C. ut legat. serv. cau. caveatur &c.... 3to*
 Rationes reddere de admini-
 stratione rerum, fideicommissi
 subjeetarum. *Hahn. ad Wesenb. ff. ad SCtum Trebell. n. 8. post multos allegatos.*

1234 Fideicommissio tantum gra-
 vari potest is, qui ex iudicio
 defuncti aliquid accepit. §. 10.
Inst. b. & in quantum aliquid
consecutus est, sed non ultra.
L. 9. C. de fideicommiss. ibique
Brunnem. Ratio est: quia quem
non honoro, in propriis bonis gra-
vare nequeo, & per consequens,
quem in parte honoro, pro parte
quidem; sed non ultra gravare
possim.

1235 Fideicommissis subijci pos-
 sunt res, quæ ex fideicommit-
 tentis arbitrio dependent. *L. 22.*
§. 1. ff. de adoption. Unde regul-
lariter fideicommissio nequit
gravari legitima, utpote quam
filius non habet ex testatoris ju-
dicio, sed ex legis providentia.

Exemplum porro est in feudo
 ex pacto & providentia.

COROLLARIA

De fideicommissis univer-
salibus.

1um : Fideicommissum **1236**
 non tantum ex verbis testatoris
 judicandum esse, verum etiam
 ex mente, & hinc alia oritur
 fideicommissi species, quod *ta-*
citum appellatur, & non tam ex
 expressa testatoris voluntate,
 quam potius ex conjecturis de-
 ducitur; v. g. si testator prohi-
 buerit *bona extra familiam alie-*
nari, præceperit bona in fami-
lia conservari, noluerit Tre-
bellianicam detrabi; interdixe-
rit de bonis extra agnatos testa-
menti factionem, aut ita dispo-
luerit: Frater meus hæres esto,
cognati autem eo casu ad hæredi-
tatem perveniant, quo agnati
nulli superfuerint. Strick. de
Caut. Testam. Cap. 21. M. 1.
 §. 30. Ratio: quia his casibus
 testator censetur de fideicom-
 missio inducendo cogitasse.

2^{dum} : Simplex prohibitio **1237**
 de non alienando absque causa,

&

Et sine favore certae personae, non inducit tacitum fideicommissum, quia cum nudum praecipuum sit talis prohibitio, nihil contra voluntatem defuncti fit, licet talis res ad haeredes quoscunque deferatur. Ita decidit JCo in L. 38. §. 4. nec non in L. 93. pr. de legat. 3. Rationem dat Ant. Peregrin. de fideicommi. Art. 14. n. 1 quia persona fideicommissarii in casu substrato est incerta. Neque obstat: quod prohibitio in favorem proximiorum apposta dici possit. Etenim in dubio potius pro haeredis favore est pronuntiandum. Ita laud. Peregrin.

1238 3tium: Quod, licet ad fideicommissum proprium numerus quinarius testium sit necessarius. §. fin. Inst. h. attamen ad fideicommissum conventionale duo testes sufficiant. Strick. de Caut. testam. Cap. 21. M. 1. §. 37. Ratio est: quia cum tale fideicommissum principaliter in conventionem radicetur, major ad illud non est necessaria solennitas, quam ad quaecunque conventionem.

1239 4tium: Donatio inter vivos quidem, si summam quingen-

torum solidorum excedat, indiget insinuatione, juxta dicta de Donationibus; at verò secus est in fideicommissio conventionali, expressâ prohibitionem alienationis bonorum pro conservatione agnationis ipsius donatoris. Prout magistraliter decidit Caelius Bichius in decis. Romana 207. num. 26. subnexâ ratione, quia tale fideicommissum est donatio ob causam, respicientem commodum donantis, quae insinuatione non indiget.

5tum: In Electoratu Coloniensi cuique liberum est, hereditatem suam fideicommissio gravare, salvâ liberis legitimâ, non extendendo nisi ad quartum haerodem inclusivè, licet testator aliud voluerit. Ordinat. Elect. Colon. tit. 1. §. 12 & 13.

6tum: Fideicommissum: si sine liberis, in Principatu Leodiensi expirat, liberis ante ultimò superstitem mortuis. Carolus de Mean in jus Leod. obs. 75. n. 4.

* * *

APPENDIX

De SCto Trebelliano.

1242 Ne nimis gravarentur hæredes fiduciarii, imò cautum est SCto Pegasiano, ut possit quarta detrahi, 2dò: per SCtum Trebellianum ut onera hæreditaria cum fideicommissario communicentur, §. 5. & 6. *Inst. b.* De jure Institutionum autem §. 7. *b.* SCto Trebelliano plenissimus est tributus effectus, & explosis SCti Pegasiani subtilitatibus, quod plus fuit in hoc, transfusum est in Trebellianum.

1243 Imò Itaque hæres fiduciarius detrahit quartam, quæ Trebellianica dicitur, in quam omnia imputantur, quæ quocunque, etiam particulari titulo, restituens à defuncto accepit. *L. 91. ff. ad Legem falid. Ubi vers. pro ea verò parte &c.* exaudiendus est de quarta Falcidia. Unde non tantum quod fiduciarius hæres titulo hæredis institutionis habet, verum etiam quod consecutus est titulo prælegati, in Trebellianicam imputat. Rationem dat *Harprecht. §. 3. Inst.*

ad leg. Falcid. n. 13. quia lex fiduciario hæredi salvam tantum vult esse fideicommissi quartam. Ubi

Observanda est inter Trebel- 1244
lianicam & Falcidiam (ut pote in quam illa, quæ hæres Falcidius habet particulari titulo, non imputantur) diversitatis ratio, nim. quia lex vult, hunc habere hæreditatis quartam, fortè, eò quod hic solus ferat hæreditatis onera, secus ac fiduciarius.

2dò: Fiduciarius dodrantem 1245
onerum hæreditariorum transfert in fideicommissarium, quadrante penès ipsum remanente. §. 7. *Inst. b.* quia licet fiduciarius subtili juris ratione hæres maneat, cum tamen fideicommissarius dodrantem commodorum occupat, pariter pro rata in oneribus tenetur concurrere. Ex quo

Infertur: quod fiduciarius 1246
hæres, casu quo quartam habet hæreditario titulo, in præstandis legatis cum fideicommissario pro rata regulariter teneatur concurrere. Ratio: quia legata sunt testamentaria onera. Dixi: *Regulariter*: Nam secus foret, ubi testator fideicommissa-

missario præstationem legati in-
junxisset.

1247 3tio Tenetur fiduciarius hæ-
reditatem aditam restituere fi-
deicommissario unà cum fructi-
bus, ante aditionem perceptis,
& pendentibus tempore resti-
tutionis faciendæ. Ratio est:
quia hi sunt pars fundi, illi au-
tem augmenta hereditatis, adeo-
que penès fiduciarium existunt
ex causa fideicommissi.

COROLLARIA.

De quarta Trebellianica.

1248 1mum: Fideicommissum
conventionale non subiacet de-
tractioni quartæ Trebellianicæ.
Harprecht. tr. acad. 8. th. 41. ex
ratione, quia quartæ detractio
adinventa maxime est favore ul-
timarum voluntatum, ut heres
animetur ad hæreditatem ad-
eundam, quæ ratio cessat in fi-
deicommissio conventionali.

1249 2dum: Alii tamen detractio-
nibus, v. g. aris alieni, fidei-
commissum hocce conventiona-
le subiectum est, prout dedu-
xit *Bichius decis. 510. num. 18.*
eo quod debitor creditoribus

præjudicare nequeat, bona turæ
in eorundem damnus fidei-
commissio innectendo; & per
hoc tale fideicommissum à sim-
plici donatione videtur differre,
cum hæc non aliter, quam si
in fraudem creditorum facta sit,
retractari valeat.

3tium: Filius fideicommissio ¹²⁵⁰
universali sive puro, sive
conditionali aut in diem gra-
vatus, præter legitimam, de-
ducit etiam Trebellianicam.
Cap. Raynutius & Raynaldus
§. de Testam. Faber in
Cod. Lib. 6. tit. 27. Ratio vide-
tur esse, quia iste filius in fidei-
commissio puro æquè ac condi-
tionali duplici jure venit, & quæ
filius & quæ hæres fiduciarius,
ut inde duplici commodo, quo-
rum altero ex juris Naturæ, at-
que altero ex legis Civilis bene-
ficio fruitur, non sit privandus.
Non refragante, quod ita in
puro fideicommissio eodem
tempore duplici commodo
frueretur. Etenim hoc ipsum
non implicat casu, quo quis
duplici jure est munitus.

4tum: *In Electoratu Coloniensi* ¹²⁵¹
hæres fiduciarius fideicommissio
universali gravatus quartam

Tre-

Trebellianicam non detrahitur: an quoque *L. fin. C. de fideicommissis* ad legata applicari valeat? ut quoque legata hæredi in faciem injuncta valeant absque ulteriori solennitate? ad quod Resp. cum *Sichardo ad cit. L. fin.* affirmative, eo quod legata & fideicommissa particularia quoad effectus ferè sint exæquata, ut hinc sicuti testator fideicommissum particulare ab hærede in faciem relinquere potest, absque solennitate, credendo suam dispositionem & voluntatis executionem hæredis fidei, ita pariter legata, verbis in faciem hæredis directis v.g. *hæres mi præsta Mervio centum &c.*

1252 4 tum: In Electoratu Coloniensi detractio quartæ Trebellianicæ ex dictis locum non habente, omnia testamenti capita exactissimè sunt implenda. *Ord. Elect. Colon. tit. 1. §. 12.*

1253 5 tum: In Principatu Leodiensi Trebellianicam ex fideicommissio conventionali detrahi, nihil vetat. *Carolus de Meant in jus Leod. obs. 72. n. 2. § 3.*

TITULUS XXIV.

De singulis rebus per fideicommissum relictis.

1254 Hic tractat Imperator de fideicommissis particularibus, quæ cum quo ad effectus sint legatis exæquata, hinc quæri-

tur: an quoque *L. fin. C. de fideicommissis* ad legata applicari valeat? ut quoque legata hæredi in faciem injuncta valeant absque ulteriori solennitate? ad quod Resp. cum *Sichardo ad cit. L. fin.* affirmative, eo quod legata & fideicommissa particularia quoad effectus ferè sint exæquata, ut hinc sicuti testator fideicommissum particulare ab hærede in faciem relinquere potest, absque solennitate, credendo suam dispositionem & voluntatis executionem hæredis fidei, ita pariter legata, verbis in faciem hæredis directis v.g. *hæres mi præsta Mervio centum &c.*

TITULUS XXV.

De codicillis.

Ultimum testamentorum ac-
cessorium sunt Codicilli, qui
sunt ultima voluntas minus so-
lennis absque hæredis institutione
coram quinque testibus facta.
Sunt autem solennitates ad co-
dicillos requisitæ primò: ut
quinque testes adhibeantur, li-
cèt non sint rogati. *L. ult. §. fin.*

C. h. t. neque masculi, *Barry de Success. lib. 1. tit. 1. n. 10.* quia foeminae hic specialiter non excluduntur... 2dò: ut testes codicillos scriptos subscribant, *cit. L. fin. C. h. t.* licet praelecti sustineantur in vim nuncupationum... 3tò, ut fiant unico actu, *cit. L. fin. ...* 4tò. ut disponatur de illis, quae haeres vel ex testamento, vel ab intestato facere debeat. Unde fideicommissum universale etiam in codicillis potest relinqui.

256 Codicillis similis est clausula codicillaris, quae testator vult, ut, si testamentum non possit valere, ut testamentum, valeat ut codicillus, vel omni alio meliore modo. Nam sicuti relicta in codicillis peti possunt, ac si in testamento relicta forent, ita pariter relicta in testamento, v. g. ex defectu solennitatum nullo, clausula codicillari minus sunt praestanda.

257 Non possam tamen clausulae codicillari tantum amplum tribuere juris effectum, ut quoque testamentum ex praeteritione liberorum aut parentum nullum, illa adiecta, sustineatur, cum *Harprecht. h. t. §. 1. n. 23.*

§ seqq. § Carpz. p. 3. const. 9. definit. 12. Ratio est: quia haec clausula defectum solennitatum quidem extrinsecarum supplet, at non intrinsecarum... Quod autem dixi clausulam codicillarem supplere defectum solennitatum extrinsecarum intellige procedere in casu, ubi alias solennitates ad codicillos de jure communi requisitae observatae forent, etenim si nec haec servatae essent, clausula codicillaris corrueret: Unde notat *Strick. de Caut. Testam. Cap. 23. § 36.* incaute facere testatores solennitates juris Canonici, duos nim. testes, solummodò adhibendo, cum jus Canonicum hoc in passu in foro civili non obtineat, nisi forte de legatis ad pias Causas agatur.

COROLLARIA

De codicillis.

Primum: ubi hodie minores ad testamentum requiruntur solennitates v. g. *In Electoratu Colonensi*, ibi quinque testes ad codicillum non sunt necessarii, eo quod praesumendum

dum non sit, legislatorem voluisse majores ad codicillum, quàm ad testamentum requirere solennitates.

1259 2dum: Testamentum ob fratris præteritionem, turpi personâ institutâ, inofficiosum, non salvatur per clausulam codicillarem. *Harprecht. loc. cit. n. 27.* quia quod unâ viâ prohibitum est, v. g. turpem personam, fratre præterito, hæredem institueri, quoque alterâ viâ nim. per fideicommissam inhibîtum censetur.

1260 3tium: In testamentis Electoratus Trevirensis clausula

codicillaris, licet non expressa, subintelligitur, ut reliquum, quod in hæreditate est, ad proximiores devolvatur. *Statut. Trevir. tit. 1. §. 21.*

4tum: Eodem jure utitur ¹²⁶¹ Electoratus Coloniensis, ut clausula codicillaris subintelligatur, reliquâ hæreditate ad hæredes, ab intestato devolventes. *Ord. Elect. Colon. tit. 1. §. 8.*

5tum: Statutum remittens ¹²⁶² solennitates testamentorum in codicillis etiam locum habet. *Joachim. Scheplius in consuet. Brand. p. 3. tit. 2. §. 7. n. 19.*

